

Leefbaarheidonderzoek Sluis

Een onderzoek naar de veronderstelde en ervaren leefbaarheid, met de nadruk op de tien kleine kernen van de gemeente Sluis

Colofon

© Scoop 2009

Samenstelling

Dick van der Wouw

Ellie Walrave

Erik Bakker

Jolanda van Sluijs

in opdracht van Provincie Zeeland

Scoop

Zeeuws instituut voor sociale

en culturele ontwikkeling

Achter de Houttuinen 8

Postbus 407 Middelburg

Telefoon (0118) 682500

Telefax (0118) 635311

www.scoopzld.nl

Scoop@scoopzld.nl

Lay-out

Scoop

Ontwerp

men@work

Scoop

Drukwerk

Scoop

Inhoudsopgave

Samenvatting	7	4. De ervaren leefbaarheid	49
Inleiding	7	4.1 Inleiding.....	49
Bevolkingsprognose	7	4.2 Uitkomsten ervaren leefbaarheid.....	49
Veronderstelde leefbaarheid	8	4.3 Samenvatting.....	65
Ervaren leefbaarheid.....	9	5. Leefbaarheid, woonomgeving en	
Relatie veronderstelde en ervaren leefbaarheid.....	10	sociale infrastructuur	67
Aanbevelingen	11	5.1 Ervaren leefbaarheid en woonomgeving.....	67
1. Inleiding	13	5.2 Dimensies van leefbaarheid	68
1.1 Opdracht.....	13	5.3 Samenvatting.....	68
1.2 Opzet	13	6. Conclusies en aanbevelingen	71
1.3 De kernen van de gemeente Sluis	13	Literatuurlijst	75
1.4 Resultaten schriftelijke vragenlijst	14		
1.5 Opbouw rapport.....	14		
2. Bevolkingsprognoses voor de kernen	17		
2.1 Inleiding	17		
2.2 Bevolkingsprognose per kern en levensfase.....	18		
2.3 Betekenis van de prognose.....	21		
2.4 Samenvatting	23		
3. De sociale infrastructuur en			
woonmilieukenmerken	25		
3.1 Inleiding	25		
3.2 Beschrijving sociale infrastructuur en			
lokaal woonmilieu.....	26		
3.3 Beschrijvingen van de sociale omgeving			
van de vijftien kernen in de gemeente Sluis	30		
3.4 Sociale infrastructuur en lokaal woonmilieu	45		
3.5 Samenvatting	46		

Samenvatting

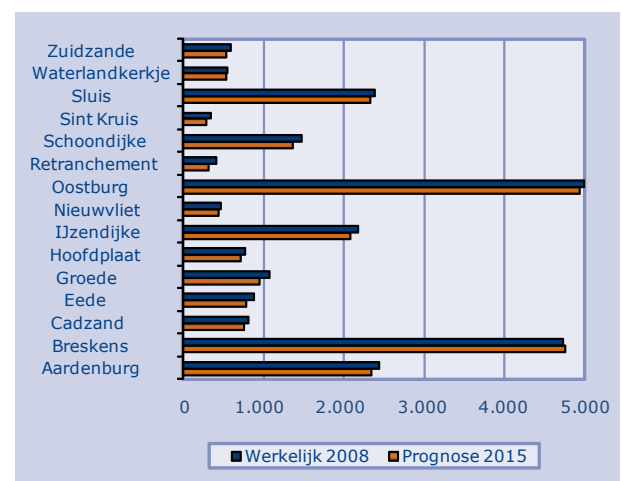
Inleiding

Centraal in dit onderzoek staat de vraag hoe mensen samenleven in de dorpsgemeenschappen in de gemeente en hoe voorzieningen daar op aansluiten. De gemeente, de provincie en de woningbouwcorporatie willen alle drie vanuit hun verantwoordelijkheid inzetten op versterking van de leefbaarheid. Daarom zijn de 10 kleinste kernen van de gemeente Sluis op een intensieve manier onderzocht.

Bevolkingsprognose

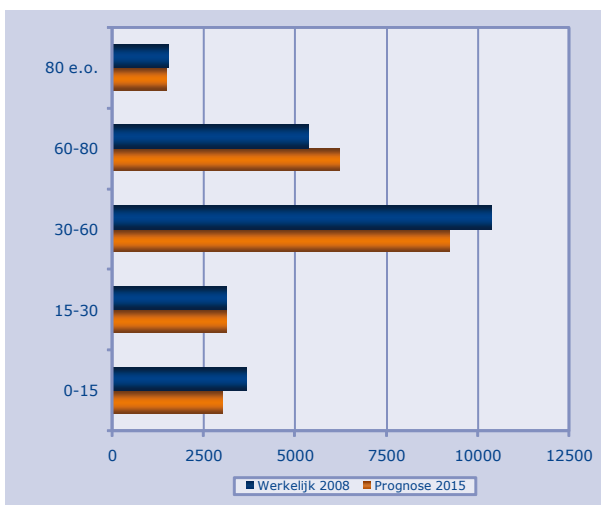
Ten eerste is voor de gemeente en alle kernen een bevolkingsprognose voor 2015 gemaakt. Deze is gebaseerd op de provinciale prognose (Provincie Zeeland, 2008) en de ontwikkelingen per kern in de afgelopen 5 jaar. De ontwikkelingen per kern zijn gebaseerd op GBA-gegevens van de gemeente Sluis. In figuur 1 is te zien dat alle kernen in de gemeente Sluis, behalve Breskens, naar verwachting te maken zullen krijgen met een afname van het inwoneraantal. De daling is waarschijnlijk het sterkst in Groede en Schoondijke.

Figuur 1: Overzicht verwachte bevolkingsontwikkeling kernen in Sluis (inwoneraantal 2008 en prognose 2015)

Naast de wijziging van het inwoneraantal zien we in de prognose ook een verschuiving in de bevolkingsopbouw. In vrijwel alle kernen neemt het aantal zestig- tot tachtigjarigen toe en zien we een afname van het aantal nul- tot vijftienjarigen en het aantal dertig- tot zestigjarigen. Het aantal inwoners in de leeftijdsklasse vijftien tot dertig en de leeftijdsklasse tachtig jaar en ouder blijft ongeveer gelijk.

Figuur 2: Overzicht verwachte bevolkingsontwikkeling per levensfase gemeente Sluis

Veronderstelde leefbaarheid

Ten tweede is voor alle kernen de *veronderstelde leefbaarheid* in kaart gebracht aan de hand van een model dat door Scoop ontwikkeld is. Met dit model wordt gekeken naar de sociale infrastructuur ofwel de voorzieningen, verenigingen en activiteiten in en rondom de kern. Hierbij is een onderscheid gemaakt naar acht aspecten. Deze acht aspecten zijn (1) culturele voorzieningen en verenigingsleven, (2) bereikbaarheid, (3) onderwijs, (4) bedrijvigheid, (5) sport, (6) horeca, (7) financiële dienstverlening en (8) zorg. Ieder van deze aspecten is kort beschreven en er is aangegeven waarop gelet wordt bij het toekennen van de scores. De scores zijn omgezet naar een tien-puntsschaal en in een webdiagram gezet.

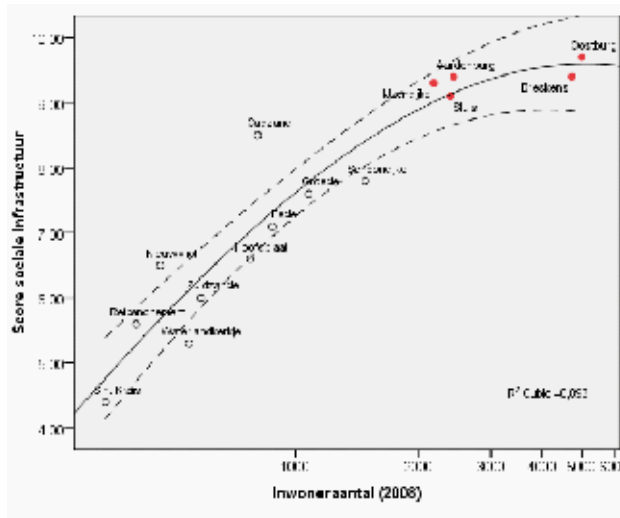
In de webdiagrammen zien we dat de vijf grootste kernen allemaal een hoge score hebben als het gaat om de sociale infrastructuur. Enige punt waarop de score achterblijft is de bereikbaarheid. Bij de bereikbaarheid wordt gekeken naar de mogelijkheden om bij de dragende en andere kernen te komen. De lagere score op bereikbaarheid heeft mede te maken met het ontbreken van wegen waarop 100 kilometer per uur gereden mag worden. Voor Sluis, Aardenburg en Breskens geldt daarnaast dat er geen buslijn is die deze kernen twee keer per uur aandoet.

In de webdiagrammen van de tien kleine kernen zit veel meer variatie. Ook daar wordt op bereikbaarheid niet maximaal gescoord, dit heeft te maken met de wegcategorie waaraan de kern gelegen is en het openbaar vervoer. In de kleine kernen ontbreken veelal zorgvoorzieningen en diensten voor financiële dienstverlening.

Daar staat tegenover dat bijna alle kleine kernen hoog scoren als het gaat om culturele voorzieningen en het verenigingsleven en de sport (zowel voorzieningen als verenigingen). De meeste kernen beschikken over een basisschool en een winkel voor dagelijkse levensbehoeften. Er is één kern waar geen onderwijsvoorziening is en dat is Sint Kruis. Winkels voor dagelijkse levensbehoeften ontbreken in Waterlandkerkje en Sint Kruis.

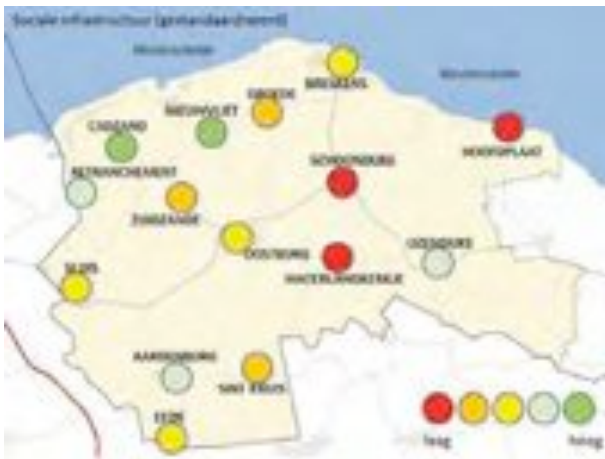
Uit eerder onderzoek in de gemeente Borsele (UvA, Scoop, 2008) kwam naar voren dat er een relatie is tussen de omvang van de kern en de score voor de sociale infrastructuur. Eenzelfde relatie vinden we terug bij dit onderzoek in de gemeente Sluis. Op basis van deze relatie hebben we in figuur 3.1 een lijn getekend die aangeeft welke score op de sociale infrastructuur we zouden verwachten op basis van de bevolkingsomvang. We zien hierin dat de kernen Nieuwvliet en Cadzand een hogere score hebben dan we zouden verwachten gezien de bevolkingsomvang. De kernen Waterlandkerkje, Schoondijke en Hoofdplaat hebben een lagere score dan we op basis van het inwoneraantal zouden verwachten.

Figuur 3: De sociale infrastructuur en het inwoneraantal

In figuur 4 zijn de scores op een kaart van de gemeente Sluis weergegeven. De kernen die rood weergegeven zijn hebben een lage score voor de sociale infrastructuur in relatie tot het inwoneraantal, waar de kernen die groen aangegeven zijn een hoge score voor de sociale infrastructuur hebben in relatie tot de bevolkingsomvang.

Figuur 4: Ruimtelijke weergave van de scores op sociale infrastructuur in relatie tot het inwoneraantal

Kijken we naar de sociale infrastructuur in relatie tot de bevolkingsopbouw, dan zien we alleen een relatie tussen het aantal ouderen en de sociale infrastructuur voor ouderen. Kernen met veel jongeren of gezinnen met kinderen hebben niet aantoonbaar meer voorzieningen voor deze doelgroep dan kernen met een lager aandeel.

Naast de sociale infrastructuur is er ook gekeken naar de woonmilieukeurmerken. Sint Kruis is een kern die hierin opvalt door het hoge percentage gezinnen met kinderen, de lage verhuismobiliteit, het lage percentage huurwoningen en de hoge gemiddelde woningwaarden. De kern Schoondijke valt op door een laag percentage hoge inkomens en een lage gemiddelde woningwaarde.

Ervaren leefbaarheid

Ten derde hebben alle inwoners van vijftien jaar en ouder uit de tien kleine kernen de mogelijkheid gekregen om middels een schriftelijke vragenlijst hun bevindingen over hun woonkern kenbaar te maken en aan te geven hoe leefbaar zij het vinden. De vragenlijst is uitgezet onder 6.213 inwoners van wie er 2.191 de vragenlijst ingevuld hebben. Dat komt neer op een respons van 35%.

De *ervaren leefbaarheid* is de door inwoners geformuleerde tevredenheid over de kern als woonplaats. Driekwart van de inwoners in de kleine kernen van de gemeente Sluis is tevreden met de kern als woonplaats. De ervaren leefbaarheid hangt sterk samen met de tevredenheid met de woonomgeving en de tevredenheid met de aanwezige voorzieningen. De tevredenheid met de woonomgeving ligt een stuk hoger dan de tevredenheid met de voorzieningen. Van de woonomgeving krijgt het buitengebied de hoogste waardering en de bestrating de laagste. Van de voorzieningen is men het meest tevreden over het basisonderwijs. Het openbaar vervoer en de bibliotheek scoren het laagst.

De voorzieningen waarvan een grote groep respondenten aangeeft deze te gebruiken zijn winkels, huisarts, bank, apothek, postkantoor, café/restaurant en het ophalen van oud papier. Een gemiddeld gebruik vinden we onder sportvoorzieningen en het dorpshuis. Een laag gebruik zien we voor voorzieningen die op specifieke doelgroepen zijn gericht: kerk, basisonderwijs, bibliotheek, openbaar vervoer, speeltuin en trapveldje/speelpleintje. In de eigen kern maakt men vooral gebruik van het dorpshuis, de basisschool en het trapveldje/speelpleintje. De overige voorzieningen worden vaak in een andere dan de eigen kern gebruikt.

Meer dan driekwart van de inwoners maakt nooit gebruik van het openbaar vervoer. De automobiliteit onder de inwoners van de kleine kernen is zeer groot. Negen van de tien inwoners van 18 jaar en ouder hebben altijd de beschikking over een auto. Degenen die beperkt auto-mobiel zijn, zijn vaker ontevreden over de voorzieningen. Onder deze relatief kleine groep zijn veel alleenstaanden, mensen met een laag inkomen, laag opleidingsniveau en mensen zonder baan. Zij zijn ook vaker eenzaam. Ook onder ouderen (80 plussers) is er relatief veel eenzaamheid.

De sociale samenhang en dorpsbinding is sterk in de gemeente Sluis. Er is een zeer actief verenigingsleven, waar veel inwoners in participeren. Inwoners die lid zijn van een vereniging ervaren meer binding met het dorp. De aard van de sociale samenhang verschilt sterk tussen de kernen. In Nieuwliet bijvoorbeeld, is een hoge mate van dorpsbinding met een open karakter naar nieuwkomers.

Er is daar een actief sociaal-cultureel dorpsleven gedragen door veel vrijwilligers. In Eede heeft de dorpsbinding een meer gesloten karakter en wordt veel minder sterk gedragen door vrijwilligers. Autochtone dorpsbewoners hechten meer belang aan dorpsbinding dan mensen die ook elders hebben gewoond.

Ook de hulpvaardigheid van de inwoners van de kleine kernen in de gemeente Sluis is groot. De meerderheid van de inwoners verleent wel eens een luisterend oor, geeft een lift of helpt bij een klusje. Bijna tweederde van de inwoners wordt zelf wel eens geholpen bij persoonlijke verzorging, huishoudelijk werk, kinderopvang, klusjes, vervoer en/of administratieve zaken. Slechts 3% van de inwoners geeft aan meer behoefte te hebben aan hulp. In eerder onderzoek in Borsele was dit 17%.

De meerderheid van de inwoners in de kleine kernen voelt zich veilig in de eigen kern. Als mensen een onplezierige gebeurtenis hebben meegemaakt, noemen zij met name vernieling en verkeersongevallen. Wat betreft overlast heeft men vooral last van verkeersdrukke.

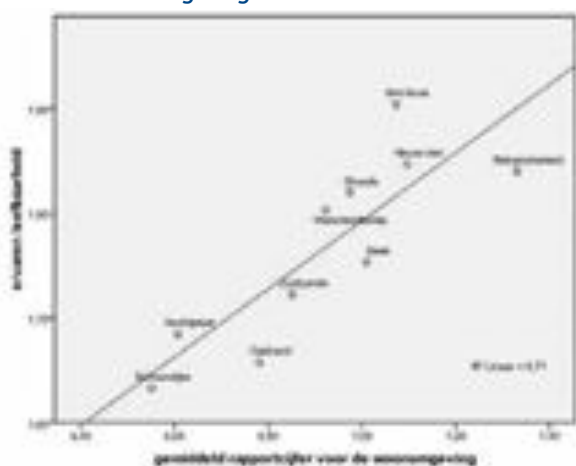
Negen van de tien inwoners van de kleine kernen woont in een koopwoning. De woningvoorraad is over het algemeen als goedkoop en oud te typeren en daarmee heeft Sluis een woningvoorraad die kwalitatief voor een groot deel de onderkant van de woningmarkt uitmaakt. De demografische ontwikkeling in Sluis waarbij door de vergrijzing het aantal 'uitstervende' huishoudens groter wordt dan het aantal nieuwgevormde huishoudens zal een toenemende druk geven op de verkoopbaarheid van woningen zeker in relatie tot de kwaliteit van de woningvoorraad.

Het belangrijkste onderwerp waaraan de gemeente Sluis volgens de inwoners moet werken om de leefbaarheid in de kleine kernen in stand te houden, is de aanwezigheid van het basisonderwijs. Wat opvalt, is dat het niet alleen de gebruikers van het basisonderwijs zijn die deze opvatting hebben. Daarnaast verdienen winkels voor dagelijkse boodschappen en onderhoud aan straten en groen aandacht als het gaat om het in stand houden van leefbaarheid.

Relatie veronderstelde en ervaren leefbaarheid

De gemiddelde tevredenheid van de inwoners over hun kern als woonplaats is een indicator voor de ervaren leefbaarheid van een dorp. En die tevredenheid blijkt samen te hangen met het oordeel over de woonomgeving maar ook met het oordeel over voorzieningen in de kern. Een welvarender uitstraling van de kern en een welvarender bevolking gaan samen met een grotere tevredenheid met de kern als woonplaats.

Figuur 5: Ervaren leefbaarheid en beoordeling van de woonomgeving

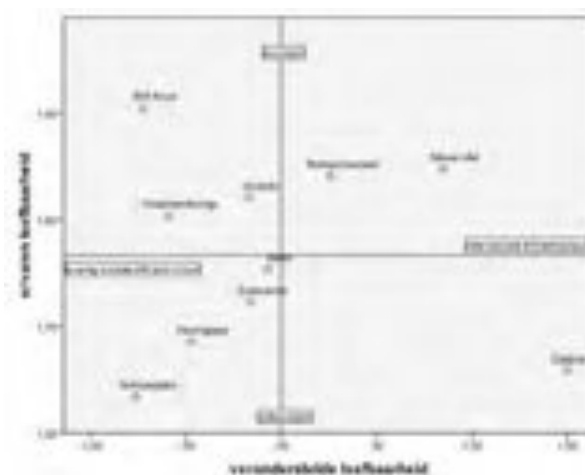

Er is een duidelijk verband tussen het oordeel over de voorzieningen in een kern en de ervaren leefbaarheid. Maar in tegenstelling tot wat hier over het algemeen wordt verwacht blijkt dat een omvangrijkere sociale infrastructuur de gemiddelde beleving van de leefbaarheid niet vergroot. In tegendeel, de ervaren leefbaarheid is het grootst in kernen met de minste voorzieningen.

De aanwezigheid van voorzieningen speelt desalniettemin een belangrijke rol in discussies over de leefbaarheid van dorpen. Daarmee wordt verondersteld dat de feitelijke aanwezigheid van verenigingen en voorzieningen, de aard en het niveau van sociale activiteiten toch iets zegt over de leefbaarheid in een dorp.

Wanneer we de ervaren en de veronderstelde leefbaarheid met elkaar in verband brengen ontstaat het beeld zoals weergegeven in figuur 6. Er blijkt geen eenduidige relatie te zijn tussen de ervaren leefbaarheid in een kern en de veronderstelde leefbaarheid.

Figuur 6: Ervaren en veronderstelde leefbaarheid

Meer voorzieningen, verenigingen of een actiever verenigingsleven betekent dus nog niet automatisch dat inwoners meer tevreden zijn en de leefbaarheid wordt versterkt. De voorbeelden van Sint Kruis en in mindere mate Waterlandkerkje, Groede en Retranchement tonen aan dat kernen met relatief weinig voorzieningen ook als zeer leefbaar kunnen worden ervaren.

Kernen zijn herkenbaar te typeren als de ervaren leefbaarheid in verband wordt gebracht met de veronderstelde leefbaarheid. Wanneer zowel de ervaren als de veronderstelde leefbaarheid groot is, kunnen we spreken van een succesvol autonoom dorp (Nieuwvliet). Een kern met een hoge ervaren leefbaarheid maar met een geringe veronderstelde leefbaarheid is een succesvol woondorp (Sint Kruis). Kernen met veel sociale infrastructuur maar veel ontevredenheid is

een zwak autonoom dorp (Cadzand) en kernen met veel ontevredenheid en weinig sociale infrastructuur is een onsuccesvol woondorp (Schoondijke). Het zal duidelijk zijn dat met name de kernen die op beide assen slecht scoren extra aandacht verdienen.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1

Versterk de aantrekkelijkheid van Oostburg als centrumkern van de gemeente, waarbij de functie van centrumkern prioriteit krijgt boven de toeristische functie.

Aanbeveling 2

Stimuleer als gemeente samen met de woningcorporatie de totstandkoming van een inwonersplatform of dorpsraad in Schoondijke. Ga in Schoondijke actief aan de slag met een dorpsverbeteringsplan waarin het aanpakken van de doorklieving van de kern door de N61 prioriteit krijgt. Het aanleggen van een (halve) rondweg kan deze problematiek verminderen.

Aanbeveling 3

Zet in op een zo goed mogelijk georganiseerde en vanuit de kleine kernen zo bereikbaar mogelijke zorgvoorzieningsstructuur. Het draagvlak hiervoor groeit door de vergrijzing en de verminderende mobiliteit van ouderen vraagt er ook om.

Aanbeveling 4

Stimuleer recente gevestigde en jonge inwoners om te "investeren" in hun eigen kern en betrek hen bij het sociale en culturele leven van kernen. Dorpsraden kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Aanbeveling 5

Versterk de aantrekkelijkheid van kleinere kernen door het verbeteren van de bebouwde woonomgeving. Daarbij valt zoals inwoners aangeven te denken aan verbeterde bestrating en groenvoorzieningen, maar ook de verbetering van het woningbestand. Daarin is een kwaliteitsslag noodzakelijk. Te denken valt aan nieuwe functies of samenvoegen woningen. Daarnaast is een sloopbeleid op basis van een goed programma onvermijdelijk.

Aanbeveling 6

In plaats van in te zetten op het behoud van (te) kleine basisscholen kan de gemeente beter inzetten op bereikbaarheid en kwaliteit.

Maak samen met de besturen van basisscholen en dorpsraden een integraal basisscholenplan voor de gehele gemeente, waarin kwaliteit en bereikbaarheid voorop staan.

Aanbeveling 7

De gemeente doet er goed aan om in het licht van de krimp en de vergrijzing in samenspraak met dorpsraden en sportverenigingen te kijken naar de huidige spreiding van sportvoorzieningen en een plan te maken voor een duurzame en betaalbare sportinfrastructuur in de gemeente.

Aanbeveling 8

Voer een stimulerend leefbaarheidsbeleid voor ouderen in de kernen. Houd ze actief betrokken bij activiteiten en het verenigingsleven. Gezondheid en bewegen zijn belangrijke thema's waarop ouderen zich laten aanspreken.

Stimuleer vrijwilligerswerk in de kleine kernen. De aanwezigheid van vrijwilligers zorgt voor een actief dorpsleven en vrijwilligers zijn veelal noodzakelijk voor de instandhouding van bepaalde voorzieningen.

Aanbeveling 9

Zet in op een goed algemeen toegankelijk en flexibel vervoersysteem dat in de praktijk voldoet aan de vervoersbehoeften van inwoners en 'verblijvers'. Geef daarbij speciale aandacht aan kwetsbare groepen. Sluit aan bij het provinciale initiatief tot integratie van openbaar vervoer en doelgroepenvervoer.

Aanbeveling 10

Gemeente, provincie, woningbouwcorporatie en andere partijen, die belangrijk zijn voor het in stand houden van de leefbaarheid, dienen de handen ineen te slaan en te werken aan het realiseren van een kwaliteitsslag in de leefbaarheid van de gemeente.

1. Inleiding

1.1 Opdracht

Het gemeentebestuur van Sluis heeft Scoop gevraagd na te gaan hoe het met de leefbaarheid in zijn gemeente is gesteld en met name in de tien kleinste kernen. De gemeente wil inzicht krijgen in hoe inwoners de leefbaarheid ervaren en wat er nodig is voor een duurzame en betaalbare sociale infrastructuur.

Zij wil daarmee beter zicht krijgen op welke voorzieningen en activiteiten nodig zijn om de leefbaarheid in de tien kleine kernen in stand te houden of te verbeteren. Aan de hand van dit inzicht kan de gemeente een masterplan opstellen voor de voorzieningen. Dit sluit aan bij de Wmo-taak van gemeenten om de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten te bevorderen.

De provincie Zeeland is opdrachtgever van het onderzoek. Zij wil het onderzoek gebruiken als een pilotstudie voor het ook dit jaar uit te voeren onderzoek naar de sociale staat van Zeeland.

Woongood Zeeuws-Vlaanderen maakt zich als maatschappelijk ondernemer sterk voor goede, gevarieerde woningen in een plezierige woonomgeving met goede voorzieningen en is samen met de gemeente Sluis medefinancier van dit onderzoek naar de leefbaarheid.

De dorpsraden van de gemeente Sluis zijn nauw betrokken bij het onderzoek. Zij vormen een belangrijke bron van gegevens en een klankbord voor de onderzoekers. De dorpsraden in de kleine kernen, de middenstandsvereniging Schoondijke en het evenementencomité Retranchement hebben tevens meegeholpen aan het verspreiden en ophalen van de enquêtes die gebruikt zijn in het onderzoek.

1.2 Opzet

Het onderzoek naar de leefbaarheid in de gemeente Sluis bestaat uit een aantal onderdelen:

- Een verfijning van de provinciale bevolkingsprognose per kern.
- Een inventarisatie van de sociale infrastructuur van alle vijftien kernen in de gemeente volgens het stramien zoals ook in het onderzoek in de gemeente Borsele is gehanteerd (UvA, Scoop, 2008).
- Een onderzoek door middel van een schriftelijke vragenlijst onder alle 6213 inwoners van vijftien jaar en ouder in de tien kleinste kernen.

1.3 De kernen van de gemeente Sluis

Sluis is een gemeente met ongeveer 24.000 inwoners verdeeld over vijftien kernen. Er wordt in dit onderzoek een onderscheid gemaakt tussen de vijf grote en de tien kleine kernen. Van de grote kernen hebben Oostburg en Breskens tegen de 5.000 inwoners, terwijl Sluis, Aardenburg en IJzendijke ongeveer half zoveel inwoners tellen (de middelgrote kernen). De kleine kernen zijn niet allemaal even groot. Sint Kruis, Nieuwvliet en Retranchement zijn de echte kleine kernen met minder dan 500 inwoners. Zuidzande en Waterlandkerkje tellen net iets meer dan 500 inwoners waar Cadzand, Eede en Hoofdplaat ongeveer 800 inwoners hebben. Groede en Schoondijke zijn kernen met tussen de 1.000 en 1.500 inwoners. Daarmee bezit de gemeente een breed palet aan woongemeenschappen.

Figuur 1.1: Inwoners per kern van de gemeente Sluis 2008 (GBA)

1.4 Resultaten schriftelijke vragenlijst

Het onderzoek onder de inwoners van de kleine kernen heeft in totaal een respons opgeleverd van 35% (Tabel 1). Wat leeftijd en geslacht betreft is het onderzoek representatief voor de inwoners van de tien kleine kernen als geheel. In enkele kernen is er enige scheefheid wat de leeftijdsverdeling betreft. Dit is gecorrigeerd bij de presentatie van de resultaten. De vragenlijst is als bijlage 1 opgenomen bij dit rapport.

Tabel 1.1: Totaaloverzicht opgehaalde enquêtes leefbaarheidonderzoek

kernen	aantal ugedeelde enquetes	opgehaald	percentage opgehaald
Cadzand	681	177	26%
Eede	742	266	36%
Groede	914	323	35%
Hoofdplaat	661	311	47%
Nieuwvliet	384	129	34%
Retranschement	348	129	37%
Schoondijke	1244	286	23%
St. Kruis	259	130	50%
Waterlandkerkje	479	214	45%
Zuidzande	501	226	45%
Totaal	6213	2191	35%

In tabel 1.2 is de verdeling weergegeven van de belangrijkste achtergrondkenmerken van de inwoners van 15 jaar en ouder in de 10 onderzochte kernen.

Uit tabel 1.2 is bijvoorbeeld af te leiden dat 5% van de inwoners Belg is. Dat de helft van de huishoudens in de gemeente Sluis bestaat uit huishoudens zonder kinderen. Veertig procent van de inwoners betaald werk in loondienst opgeeft als hoofdactiviteit. Eén vijfde van de inwoners gepensioneerd is en een derde 60 jaar of ouder is. Eén op de tien inwoners heeft ten hoogste basisonderwijs, waar bijna veertig procent een beneden modaal inkomen heeft.

1.5 Opbouw rapport

Na deze korte inleiding gaan we in hoofdstuk twee verder met de bevolkingsprognose voor de kernen in de gemeente Sluis, gesplitst naar leeftijdsklassen. Deze prognose is gebaseerd op de provinciale bevolkingsprognose (Onverkende Paden, Provincie Zeeland, 2008) en gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie over de jaren 2003 tot en met 2008.

In hoofdstuk drie wordt de *veronderstelde leefbaarheid*¹ van de kernen in de gemeente Sluis behandeld. Scoop heeft hiervoor een instrument ontwikkeld, de barometer leefbaarheid. Met dit instrument wordt gekeken naar de sociale infrastructuur ofwel de aanwezige voorzieningen, verenigingen en activiteiten. Aan de sociale infrastructuur wordt voor iedere kern op 8 aspecten een score toegekend. Daarnaast wordt er gekeken naar verschillende woonmilieukennmerken zoals bevolkingsaantal, aandeel vijftenzestigplussers en gemiddelde woningwaarde. In dit hoofdstuk vindt u ook een beschrijving van iedere kern. Deze is bedoeld als toelichting op de score en tracht een beeld te geven van iedere kern.

Hoofdstuk vier behandelt de *ervaren leefbaarheid*². Om deze te meten is een vragenlijst uitgezet onder alle inwoners van vijftien jaar en ouder in de kleine kernen. In dit hoofdstuk staan de uitkomsten van deze schriftelijke vragenlijst geclusterd naar verschillende thema's. Enkele voorbeelden van deze thema's zijn werk, wonen, mobiliteit en gebruik van voorzieningen.

Hoofdstuk vijf legt de relatie tussen hoofdstuk drie en hoofdstuk vier, ofwel tussen de ervaren en de veronderstelde leefbaarheid. Er wordt gekeken naar de relatie tussen de omvang van de sociale infrastructuur en de mate waarin mensen tevreden zijn met de kern als woonplaats.

In het zesde en laatste hoofdstuk staan de conclusies en aanbevelingen aan de gemeente Sluis die Scoop op basis van dit onderzoek doet. De aanbevelingen zijn er op gericht de leefbaarheid in de kleine kernen op de lange termijn te garanderen.

1 Het begrip veronderstelde leefbaarheid wordt in hoofdstuk 3 nader toegelicht.

2 Het begrip ervaren leefbaarheid wordt in hoofdstuk 4 nader toegelicht.

Tabel 1.2: Achtergrondkenmerken van inwoners (vijftien jaar en ouder) van de tien kleinste kernen van de gemeente Sluis

GESLACHT	Man	51
	Vrouw	49
BEVOLKINGSGROEP	Nederlandse	94
	Belgische	5
	Overige nationaliteiten	1
HUISHOUDEN	geen kinderen	48
	een of meer kinderen jonger dan 4 jaar	7
	1 of meer kinderen van 4 tot 12 jaar	16
	1 of meer kinderen van 13 tot 18 jaar	13
HOOFDACTIVITEIT	Ik heb betaald werk in loondienst	41
	Ik ben zelfstandig werkzaam	13
	Ik werk mee in een gezinsbedrijf	2
	Ik verricht vrijwilligerswerk	2
	Ik ben werkzaam in mijn eigen huishouden	9
	Ik ben scholier, student (volg volledig dagonderwijs)	6
	Ik volg een combinatie van werken en studeren	1
	Ik ben met de VUT, gepensioneerd, ontvang AOW	21
	Ik heb uitkering (WIA, WW, WAZ, WAJong, Bijstand)	5
	Anders,	2
LEEFTIJD	15-30 jaar	15
	30-45 jaar	24
	45-60 jaar	29
	60-80 jaar	27
	>= 80 jaar	5
HOOGST GENOTEN OPLEIDING	Geen onderwijs / basisonderwijs	10
	Lager- of voorbereidend beroepsonderwijs	19
	Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs	13
	Middelbaar beroepsonderwijs	28
	Hoger algemeen of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs	8
	Hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs	20
Overig	1	
BRUTO INKOMEN HUISHOUDEN	Benedenmodaal (minder dan 2.442,- euro)	37
	Bovenmodaal (meer dan 2.442,- euro maar minder dan 4.884,-) euro	49
	Meer dan twee keer modaal (meer dan 4.884,- euro)	14

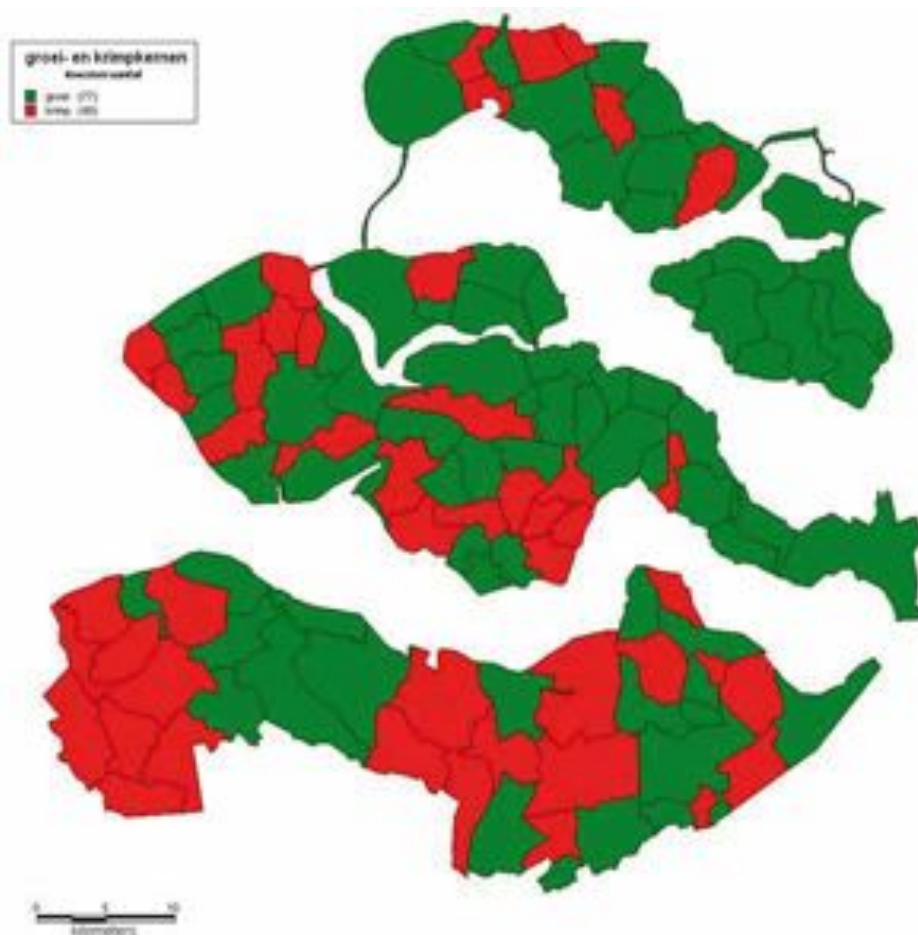
2. Bevolkingsprognoses voor de kernen

2.1 Inleiding

De gemeente Sluis heeft de afgelopen jaren te maken gekregen met een daling van het aantal inwoners. Figuur 2 laat zien dat dit plaatsvond in de kernen Groede, Cadzand, Retranchement, Zuidzande, Sluis, Aardenburg, Eede, Sint Kruis en opmerkelijk genoeg ook in de dragende kern Oostburg.

Volgens het provinciaal omgevingsplan is Oostburg de enige dragende kern in West-Zeeuws-Vlaanderen. De provincie hanteert een bundelingbeleid waarbij steden en dragende kernen een aparte bundelingtaakstelling krijgen. Deze bundelingtaakstelling houdt in dat woningproductie in de gemeente Sluis vooral in Oostburg moet plaatsvinden. Dit bundelingbeleid heeft de afgelopen jaren echter geen toename van inwoners voor Oostburg opgeleverd.

Figuur 2.1: Krimp- en groeigebieden in Zeeland (trend 1997- 2007)

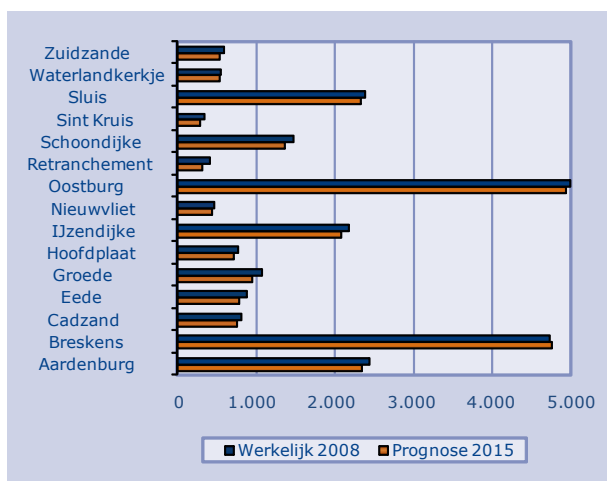

Uitgaande van de provinciale bevolkingsprognose, gepubliceerd in 'Onverkende paden' (Provincie Zeeland, 2008), is voor iedere kern in de gemeente Sluis een prognose gemaakt van het inwoneraantal. Deze prognose is gemaakt voor het totaal aantal inwoners en voor een beperkt aantal leeftijdsklassen in iedere kern. Dit zijn de leeftijdsklassen die de belangrijkste levensfasen onderscheiden ("Verschuivende Verbanden", Scoop, 2003) en daarmee een goed inzicht geven in de behoefte aan veranderingen in de voorzieningenstructuur behorende bij de verschillende levensfasen.

Bij de prognose is naast de provinciale bevolkingsprognose gebruik gemaakt van gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA) van de gemeente Sluis voor de jaren 2003 tot en met 2008. Op basis van deze vijf jaren is de verwachte trend voor de verschillende kernen per levensfase berekend. Op basis van de provinciale bevolkingsprognose en de gegevens uit het GBA is er per kern en levensfase een prognose gemaakt voor het jaar 2015.

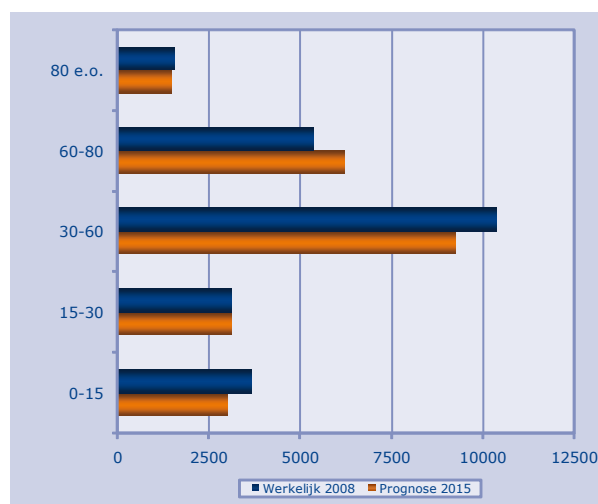
In de onderstaande figuur zijn de inwonersaantallen 2008 neergezet naast de prognose voor 2015. Deze figuur laat zien dat alle kernen in de gemeente Sluis, behalve Breskens in 2015 naar verwachting een lager inwoneraantal zullen hebben dan in 2008. De kernen met (absoluut) de grootste afname in de prognose zijn Groede en Schoondijke.

Figuur 2.2: Overzicht bevolkingsontwikkeling kernen in Sluis (aantal 2008 en prognose 2015)

Naast een afname van de totale bevolking zien we ook een verandering in de bevolkingsopbouw. In vrijwel alle kernen neemt het aantal zestig- tot tachtigjarigen toe en zien we een afname van het aantal nul- tot vijftienjarigen en het aantal dertig- tot zestigjarigen. Het aantal inwoners in de leeftijdsklasse vijftien tot dertig en de leeftijdsklasse tachtig jaar en ouder blijft ongeveer gelijk.

Figuur 2.3: Overzicht verwachte bevolkingsontwikkeling per levensfase gemeente Sluis

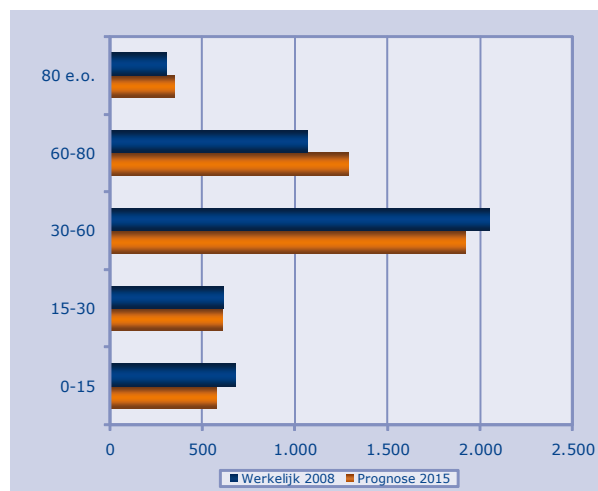

2.2 Bevolkingsprognose per kern en levensfase

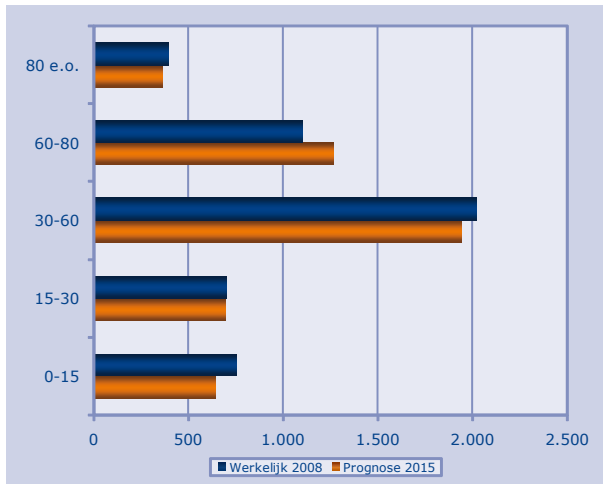
Het is in het kader van de leefbaarheid belangrijk om naast de toe- of afname van de bevolking ook te kijken naar de verschuivingen in de bevolkingsopbouw. Dit doen we, zoals al eerder aangegeven aan de hand van de vijf levensfasen uit het rapport "Verschuivende Verbanden". Voor iedere kern is er een figuur gemaakt waarin de bevolkingsopbouw voor 2008 naast de verwachte bevolkingsopbouw in 2015 is gezet. Bij het presenteren van de figuren zijn we begonnen met de twee grootste kernen, daarna de drie middelgrote kernen en als laatste brengen we de tien kleine kernen in beeld.

2.2.1 Bevolkingsprognose per levensfase voor de twee grootste kernen

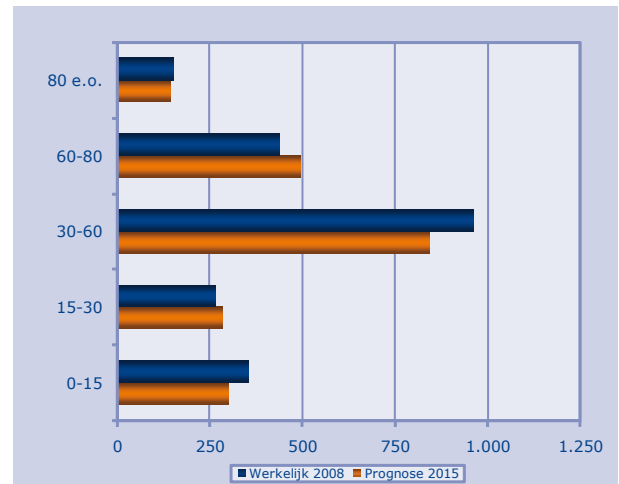
Figuur 2.4: Verwachte bevolkingsontwikkeling Breskens

Figuur 2.5: Verwachte bevolkingsontwikkeling Oostburg

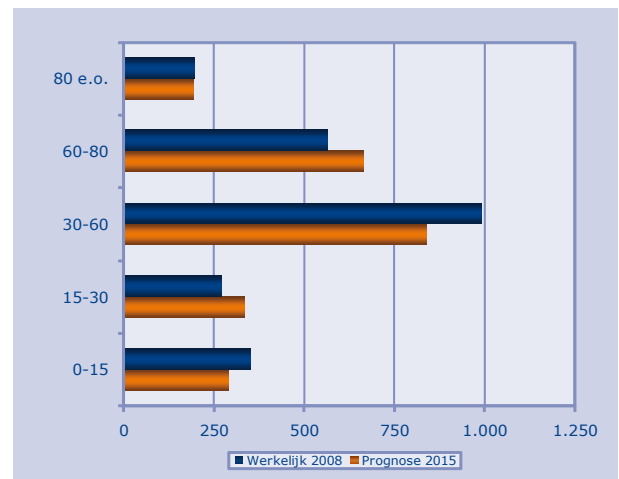

Figuur 2.7: Verwachte bevolkingsontwikkeling IJzendijke

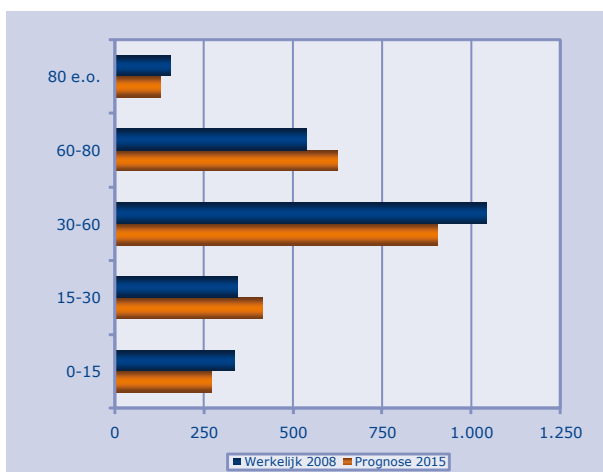
In de bovenstaande figuren is te zien dat Breskens en Oostburg ongeveer dezelfde leeftijdsverdeling hebben. In beide kernen zien we de gevolgen van de vergrijzing door een toename van het aandeel zestig tot tachtig jarigen in 2015 ten opzichte van 2008, ten koste van het aandeel dertig tot zestig jarigen. Daarnaast is te zien dat er in 2015 in beide kernen minder jongeren in de leeftijdscategorie 0-15 verwacht worden. Het aantal vijftien tot dertig jarigen blijft ongeveer gelijk.

Figuur 2.8: Verwachte bevolkingsontwikkeling Sluis

2.2.2 Bevolkingsprognose per levensfase voor de drie middelgrote kernen

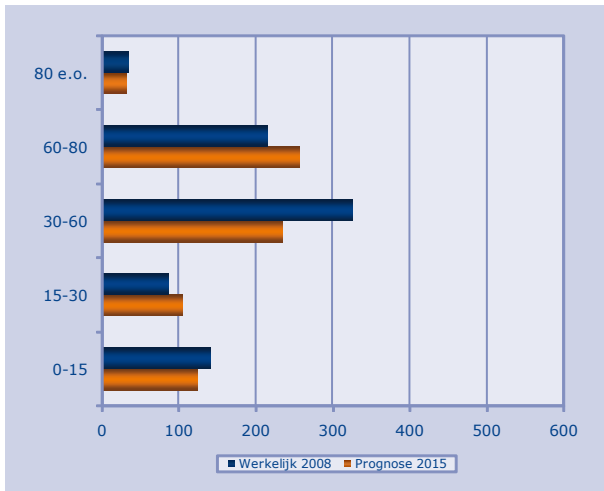
Figuur 2.6: Verwachte bevolkingsontwikkeling Aardenburg

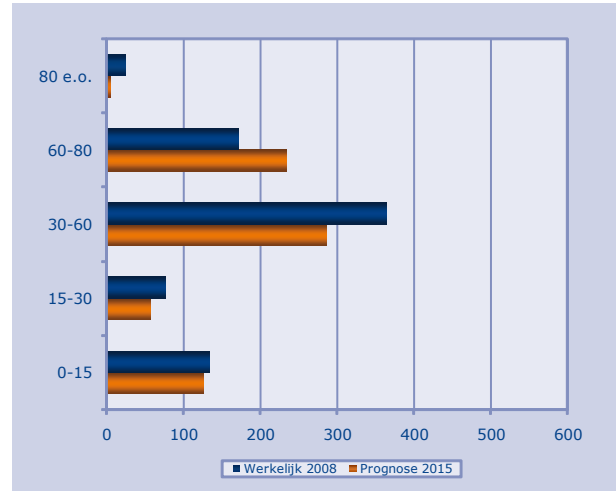
Kijkend naar de drie middelgrote kernen zien we een vergelijkbare ontwikkeling als bij de grote kernen. Het aantal dertig tot zestig jarigen zal naar verwachting in 2015 lager liggen en het aantal zestig tot tachtig jarigen wordt hoger. Net als in de grote kernen loopt het aantal nul tot vijftien jarigen in deze kernen terug. Opvallend is dat in deze drie kernen het aantal vijftien tot dertig jarigen naar verwachting toe zal nemen ten opzichte van 2008.

2.2.3 Bevolkingsprognose per levensfase voor de tien kleine kernen

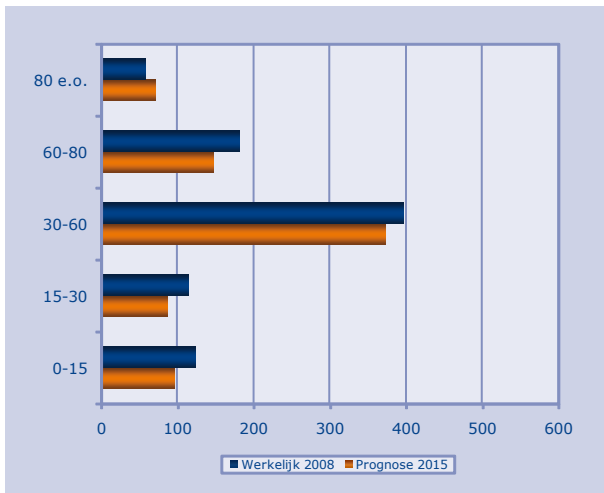
Figuur 2.9: Verwachte bevolkingsontwikkeling Cadzand

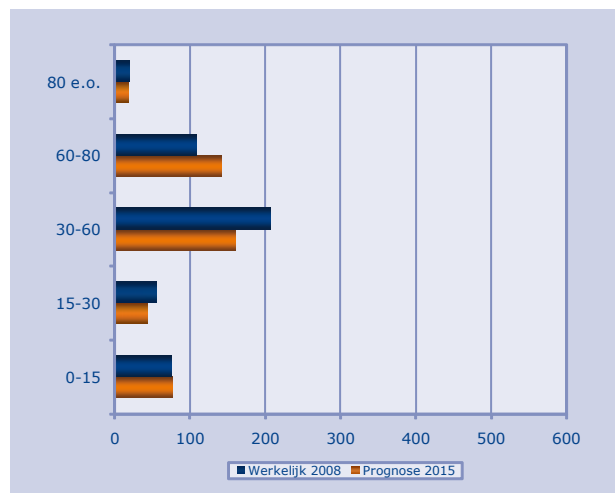
Figuur 2.12: Verwachte bevolkingsontwikkeling Hoofdplaat

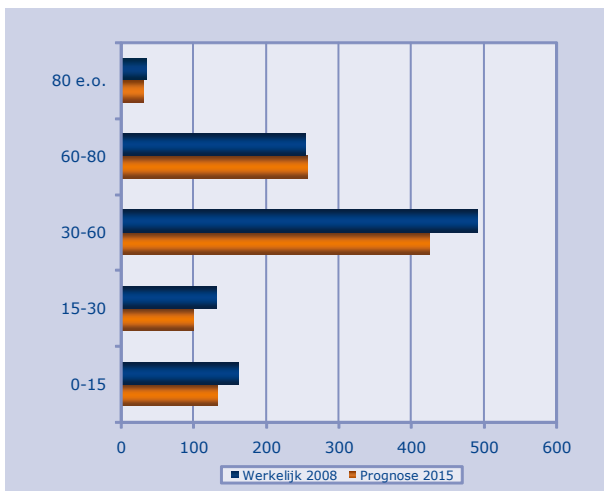
Figuur 2.10: Verwachte bevolkingsontwikkeling Eede

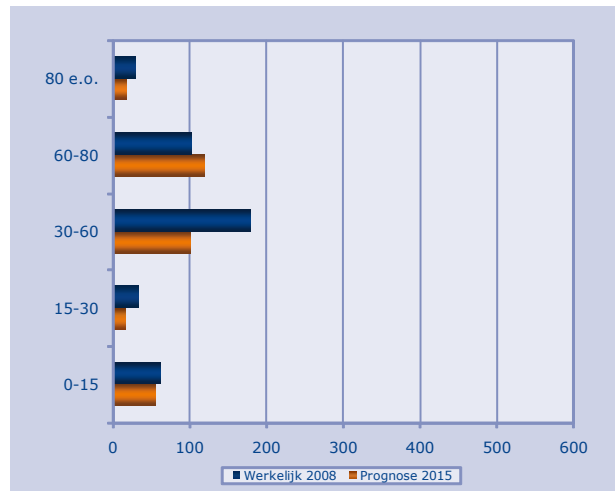
Figuur 2.13: Verwachte bevolkingsontwikkeling Nieuwvliet

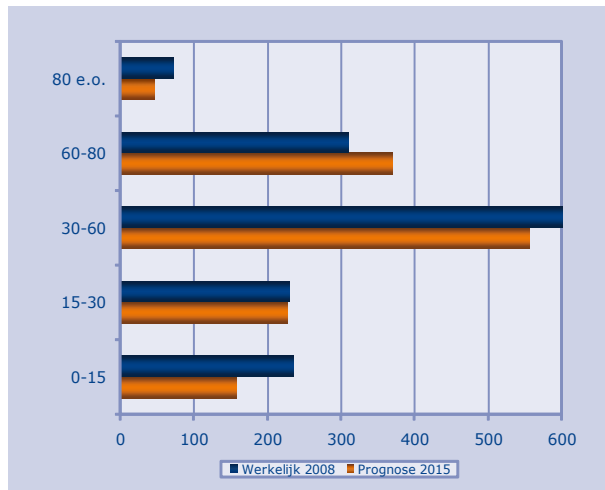
Figuur 2.11: Verwachte bevolkingsontwikkeling Groede

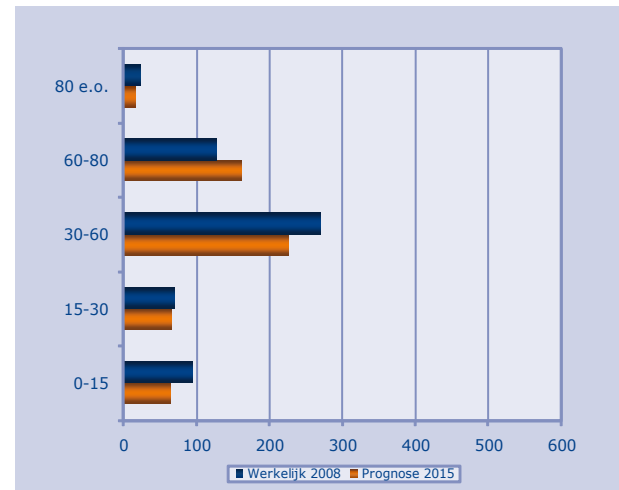
Figuur 2.14: Verwachte bevolkingsontwikkeling Retranchement

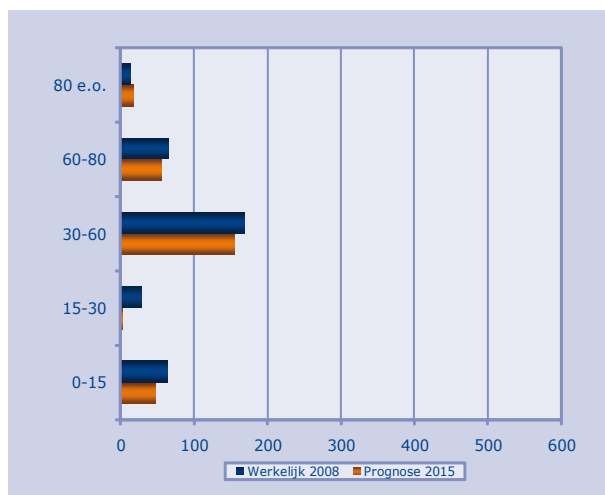
Figuur 2.15: Verwachte bevolkingsontwikkeling Schoondijke

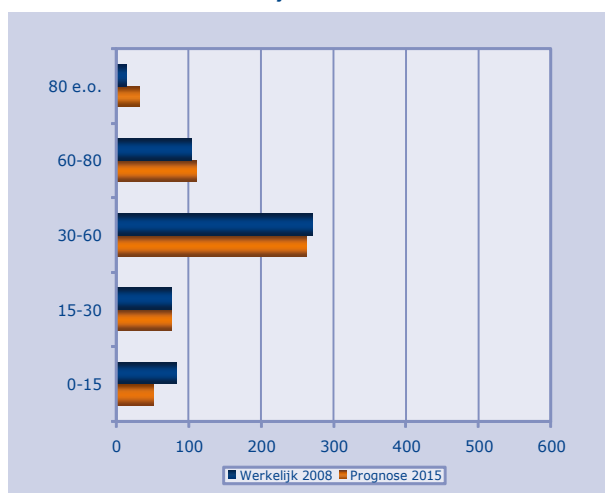
Figuur 2.18: Verwachte bevolkingsontwikkeling Zuidzande

Figuur 2.16: Verwachte bevolkingsontwikkeling Sint Kruis

Figuur 2.17: Verwachte bevolkingsontwikkeling Waterlandkerkje

De figuren voor de tien kleine kernen laten in de meeste kernen een afname zien van het aantal nul tot vijftien jarigen (met uitzondering van Nieuwliet). Het aantal vijftien tot dertig jarigen neemt in zes van de tien kernen af en blijft in drie kernen ongeveer gelijk. Cadzand is de enige kern met groei in deze bevolkingsgroep. Het aantal dertig tot zestig jarigen neemt in alle kleine kernen af. De daling is het sterkst in Cadzand, Hoofdplaat en Retranchement. In de kernen Eede en Sint Kruis neemt het aantal zestig tot tachtig jarigen af en in Groede blijft het aantal inwoners in deze leeftijdsklasse nagenoeg gelijk. In de overige zeven kernen zien we een toename van het aantal mensen in deze levensfase. Voor de laatste levensfase, van tachtig jaar en ouder, zien we een divers beeld. In drie kernen blijft het aantal ongeveer gelijk, in drie kernen neemt het aantal toe en in vier kernen zien we een afname.

2.3 Betekenis van de prognose

2.3.1 Betekenis voor het onderwijs

De provinciale prognose (Provincie Zeeland, 2008) voorspelt voor de gemeente Sluis een sterke daling van het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd. Dat betekent dat voor scholen met weinig leerlingen het voortbestaan in het geding kan zijn. De gemeente Sluis is daarin overigens niet uniek. In veel kleine kernen in Nederland speelt dit. Kernen dreigen daarmee hun dorpsschool te verliezen. Ook op landelijk niveau is daarom de nodige discussie over hoe hiermee om te gaan.

Naast een discussie over de kwaliteit van het onderwijs op kleine schooltjes is het vooral een discussie over de school als icoon van leefbaarheid van kernen. Een basisschool wordt gezien als een belangrijke voorziening voor de leefbaarheid. De basisschool is meer dan alleen een plek

waar kinderen onderwijs krijgen, maar ook een ontmoetingspunt, van waaruit veel activiteiten in en voor het dorp ontstaan en daarmee een basis voor de sociale samenhang in een kern.

Naast bovenstaande prognose van het inwoneraantal is voor het beoordelen of er scholen in hun voortbestaan bedreigd worden ook gekeken naar de ontwikkeling van de leerlingen-aantallen in de periode 2004-2008. Op basis van deze twee bronnen zien we een sterke dreiging voor de school in Waterlandkerkje. Hoewel het leerlingenaantal t.o.v. 2004 licht gegroeid is, zit deze school met 29 leerlingen nog dicht tegen de opheffingsnorm van zesentwintig leerlingen aan en wordt richting 2015 een afname van het aantal nul- tot vijftienjarigen verwacht. Ook de school in Eede zit dicht tegen de opheffingsnorm, in 2008 had deze school drieëndertig leerlingen. In de afgelopen vijf jaar is het leerlingaantal afgenomen en ook voor deze kern wordt een afname van het aantal nul- tot vijftienjarigen verwacht.

Daarnaast zijn er nog enkele scholen die momenteel ruim boven de opheffingsnorm zitten maar die te maken hebben met een afname van het leerlingenaantal en een verwachte afname van het aantal nul- tot vijftienjarigen. Het gaat dan om de scholen in Cadzand en in Zuidzande. Met name de afname van het aantal leerlingen in Cadzand is de afgelopen vijf jaar groot, namelijk 16 leerlingen (van 82 naar 66).

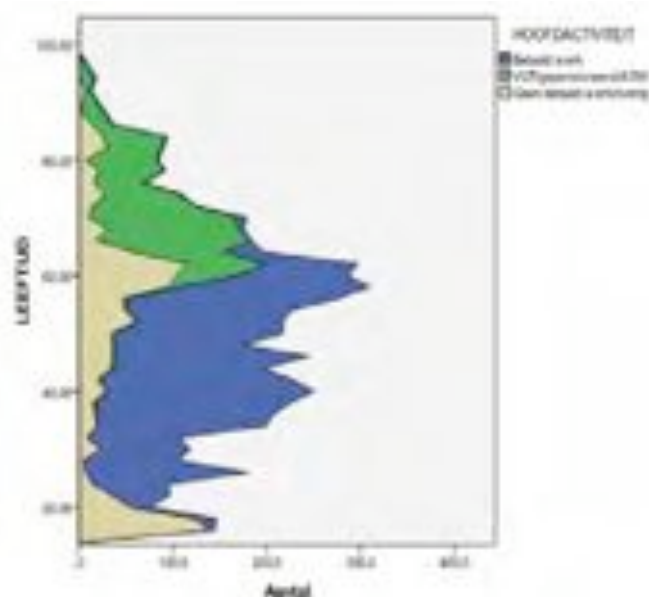
De scholen in Nieuwvliet en Retranchement hebben beiden 37 leerlingen en zijn na de scholen in Waterlandkerkje en Eede de kleinste in de tien kleine kernen. Hoewel beide scholen het leerlingenaantal de afgelopen vijf jaar licht hebben zien stijgen kunnen ook deze scholen in de problemen komen. Dit is het meest waarschijnlijk voor de school in Retranchement omdat de prognose voor deze kern een daling van het aantal nul- tot vijftienjarigen laat zien.

2.3.2 Betekenis voor werk

Het aantal inwoners dat behoort tot de beroepsbevolking zal de komende jaren fors afnemen. Dat komt omdat de grote groep babyboomers over enkele jaren de pensioenge-rechtigde leeftijd zal bereiken en er relatief weinig aanwas is van jongeren. Het aantal mensen dat werkt daalt nu al sterk omdat velen al voor hun vijftenzestigste jaar stoppen met werken. Dat is goed te zien in de figuur 3 op de volgende pagina waarin de hoofdactiviteit van de inwoners van de tien kleine kernen van de gemeente Sluis naar leeftijd is weergegeven.

De effecten van de eind 2008 ontstane economische crisis op de werkgelegenheid in Sluis is onduidelijk, maar vanuit het perspectief van de bevolkingsontwikkeling heeft de daling van de beroepsbevolking in ieder geval een dempende werking op een verwachte stijging van de werkloosheid.

Figuur 2.19: Aantal inwoners van vijftien jaar en ouder in de kleine kernen van de gemeente Sluis naar hoofd activiteit

2.3.3 Betekenis voor de zorg

Kijkend naar de bevolkingsprognose zien we voor de gemeente Sluis een toename van het aantal zestig- tot tachtigjarigen in dertien van de vijftien kernen. Dit houdt in dat de vraag naar zorgvoorzieningen de komende jaren alleen maar zal toenemen.

Het is belangrijk om in ogenschouw te nemen dat de vergrijzing naar verwachting niet in alle kernen even snel toe zal nemen. Van de tien kleine kernen neemt het aantal ouderen in de leeftijdscategorie zestig tot tachtig het sterkst toe in Hoofdplaat, Schoondijke en Cadzand. Deze kernen behoeven in de discussie over aanwezigheid en bereikbaarheid van zorgvoorzieningen extra aandacht.

2.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk vindt u voor de gemeente Sluis en alle kernen die daar in gelegen zijn een bevolkingsprognose richting 2015. Deze is gebaseerd op de provinciale prognose (Provincie Zeeland, 2008) en de ontwikkelingen per kern in de afgelopen 5 jaar. De ontwikkelingen per kern zijn gebaseerd op GBA-gegevens van de gemeente Sluis. Alle kernen in de gemeente Sluis, behalve Breskens, krijgen naar verwachting te maken met een afname van het inwoneraantal.

Naast de wijziging van het inwoneraantal zien we in de prognose ook een verschuiving in de bevolkingsopbouw. In vrijwel alle kernen neemt het aantal zestig- tot tachtigjarigen toe en zien we een afname van het aantal nul- tot vijftienjarigen en het aantal dertig- tot zestigjarigen. Het aantal inwoners in de leeftijdsklasse vijftien tot dertig en de leeftijdsklasse tachtig jaar en ouder blijft ongeveer gelijk. Het afnemende inwoneraantal en de gewijzigde bevolkingssamenstelling hebben gevolgen voor het gebruik en de eisen die mensen aan voorzieningen en woonomgeving stellen.

3. De sociale infrastructuur en woonmilieukenmerken

3.1 Inleiding

Om de leefbaarheid van kernen goed te beschrijven, wordt deze vanuit twee perspectieven bekeken. Vanuit het eerste perspectief wordt gekeken naar de aanwezige voorzieningen, het verenigingsleven en de activiteiten die in en rondom het dorp georganiseerd worden. Dit noemen we de *veronderstelde leefbaarheid*. In het tweede perspectief staat centraal hoe mensen het dorp en de voorzieningen die daar gevestigd zijn ervaren. Dit noemen we de *ervaren leefbaarheid*. In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de *veronderstelde leefbaarheid* van de dorpen in de gemeente Sluis. In hoofdstuk 4 besteden we aandacht aan de ervaren leefbaarheid.

Bij het vaststellen van de veronderstelde leefbaarheid gaat het in de eerste plaats om de sociale infrastructuur: de feitelijke aanwezigheid van verenigingen en voorzieningen, de aard en het niveau van sociale activiteiten en een aantal ruimtelijke kenmerken, zoals de beschikbare vervoersmogelijkheden en de ligging ten opzichte van een 'dragende kern' (een kern die in het provinciale beleid is opgenomen als kern waar voorzieningen gebundeld zijn).

De kernen zijn daarnaast ook beschreven voor een aantal kenmerken van het lokale woonmilieu. Daarbij gaat het enerzijds om kenmerken van de bewoners (zoals bevolkingsomvang, aandeel ouderen, aandeel jonge gezinnen, aandeel hoge inkomens, verhuismobiliteit en religieuze gezindte) en anderzijds om kenmerken van de woningvoorraad (aandeel huurwoningen en gemiddelde woningwaarde) en van de woonomgeving (cultuurhistorische aantrekkelijkheid).

De gegevens voor de kernbeschrijvingen zijn afkomstig uit verschillende bronnen. Basis voor de beschrijving van de sociale infrastructuur vormde de informatie uit de gemeentegids van Sluis aangevuld met informatie uit gesprekken die zijn gevoerd met sleutelfiguren uit alle kernen. De verzamelde gegevens zijn voortdurend gecheckt door het raadplegen van verschillende websites en registraties³. Ook zijn de gegevens aangevuld met informatie van medewerkers van de gemeente Sluis. Basis voor de beschrijving van de woonmilieukenmerken zijn CBS statistieken, de gemeentegids en ander onderzoek.

In dit hoofdstuk wordt allereerst toegelicht hoe de sociale omgeving van de dorpen is beschreven eindigend met de tabellen voor de sociale infrastructuur en de woonmilieukenmerken. Daarbij wordt vooral aandacht besteed aan de gebruikte indeling van de sociale infrastructuur en de daarbij onderscheiden deelaspecten. Vervolgens wordt voor iedere kern de sociale infrastructuur zichtbaar gemaakt met behulp van een webdiagram. Daarnaast wordt een kernbeschrijving gegeven als aanvulling op het webdiagram en komen de opvallendste woonmilieukenmerken aan bod.

³ Zoals bijvoorbeeld www.gemeentesluis.nl; www.9292ov.nl; www.veolia-transport.nl; www.rabobank.nl en websites van diverse dorpsraden, verenigingen en evenementen.

3.2 Beschrijving sociale infrastructuur en lokaal woonmilieu

3.2.1 Omschrijving van het instrument

Bij de beschrijving van de sociale infrastructuur is gebruik gemaakt van een indeling die de provincie Utrecht (2007) hanteert.

Daarin worden acht aspecten onderscheiden die tezamen de sociale infrastructuur bepalen:

1. culturele voorzieningen en verenigingsleven;
2. bereikbaarheid;
3. onderwijs;
4. winkels / bedrijvigheid;
5. sportaccommodaties;
6. horeca;
7. financiële dienstverlening;
8. gezondheidszorg.

In de indeling van de provincie Utrecht wordt de sociale infrastructuur vooral vastgesteld door te kijken naar het voorzieningenniveau. Maar met een voorziening ben je er in de praktijk niet. Er kan een mooi dorpshuis aanwezig zijn, maar als er geen verenigingen gebruik van maken is de meerwaarde ervan beperkt. En als een vereniging geen leden heeft of geen activiteiten organiseert waar mensen op afkomen, ben je nog nergens. Daarom hebben wij niet alleen naar het voorzieningenniveau gekeken maar ook expliciet naar het activiteiten- en verenigingsniveau.

Door het VVA-perspectief (Voorzieningen, Verenigingen en Activiteiten) te gebruiken, zijn waar nodig per aspect meerdere deelaspecten onderscheiden. Zo gaat het ons niet alleen om de sportaccommodaties, maar ook om de aanwezigheid van sportverenigingen en het activiteitsniveau van deze verenigingen (zijn zij actief in een competitie of niet?). Bij de bereikbaarheid gaat het ons niet alleen om de bereikbaarheid met openbaar vervoer, maar ook om de nabijheid van een dragende kern en om de kwaliteit van de ontsluitingswegen.

Naast een verfijning naar deelaspecten wordt de indeling waar nodig ook verfijnd naar levensfase. Niet voor elke groep bewoners zijn dezelfde onderdelen van de sociale infrastructuur van belang. Voor een ouder echtpaar zal de aanwezigheid van een basisschool minder belangrijk zijn dan voor een jong gezin. Voor een jongere zal de klaverjasclub in de ouderensoos minder relevant zijn, terwijl de skatebaan dat weer wel is. Andere voorzieningen, zoals de aanwezigheid van een huisarts of van een pinautomaat, zijn in elke levensfase van belang.

De sociale infrastructuur van een dorp kan zo op verschillende manieren beschreven worden. Er kan een totaaloordeel gegeven worden van het niveau van de aanwezige voorzieningen, verenigingen en activiteiten. Daarnaast kan er een oordeel worden gegeven van de aanwezige sociale infrastructuur per aspect en per levensfase. Het oordeel over de sociale infrastructuur is omgezet naar een cijfer op een tien-puntsschaal (zie tabel 3.1 op pagina 17). In paragraaf 3.2 tot en met paragraaf 3.10 worden de acht aspecten die we onderscheiden bij de sociale infrastructuur nader uitgewerkt en toegelicht. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk komen we kort terug op de woonmilieukennmerken.

3.2.2 Culturele voorzieningen en verenigingsleven

Een belangrijke voorziening is het dorps huis. Dit dorps huis is voorzien van een of meerdere zalen, die vaak ook dienst doen als sportzaal. Regelmatig heeft het dorps huis ook een caféfunctie. Soms alleen wanneer er activiteiten plaatsvinden, soms is de barfunctie het hele jaar op bepaalde momenten open. Een andere belangrijke culturele voorziening is de bibliotheek. In sommige kernen zijn een of meerdere musea of culturele centra aanwezig. Ook de aanwezigheid daarvan wordt meegenomen in de eindscore op dit onderdeel

Naast een overzicht van culturele voorzieningen is ook het verenigingsleven in kaart gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar de aanwezigheid van gezelligheidsverenigingen voor jongeren, volwassenen en ouderen. Hierbij kan gedacht worden aan muziekverenigingen, carnavalsverenigingen, de ouderensoos of de hobbyclub.

Naast culturele voorzieningen en verenigingen zijn ook de activiteiten die in een dorp georganiseerd worden beschreven. Gelet is op het aantal activiteiten dat gericht is op het hele dorp en op het aantal activiteiten met een (boven) regionale uitstraling. In veel dorpen is Koninginnedag een dag waar het hele dorp voor uitloopt.

3.2.3 Bereikbaarheid

Een ander aspect van de sociale infrastructuur is de bereikbaarheid van het dorp. Als relevante kenmerken zijn onderscheiden: de afstand in kilometers tot het dichtstbijzijnde regionaal verzorgend centrum (Oostburg), de wegcategorie waar het dorp aan ligt (typering van de provincie Zeeland, mede bepalend voor de snelheid waarmee gereden mag worden) en de kwaliteit van het openbaar vervoer in het dorp. Tenslotte is de aanwezigheid van speciale openbaar vervoersvoorzieningen ten behoeve van de bereikbaarheid van het voortgezet onderwijs onderscheiden.

3.2.4 Onderwijs

Bij het aspect onderwijs wordt gekeken naar de aanwezigheid van een of meerdere basisscholen in het dorp, de aanwezigheid van een peuterspeelzaal en de aanwezigheid van een kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang.

3.2.5 Bedrijvigheid

Om de bedrijvigheid in de dorpen in beeld te brengen is de aanwezigheid van winkelveorzieningen vastgesteld. Daarbij tellen winkels voor dagelijkse levensbehoeften zoals een bakker, slager of supermarkt het zwaarst. Wanneer er kernen zijn zonder score op bedrijvigheid wil dit niet direct zeggen dat er helemaal geen bedrijven of winkels in de kern gevestigd zijn. Het geeft aan dat deze kern geen voorzieningen heeft om de dagelijkse boodschappen te doen.

3.2.6 Sport

De sportmogelijkheden zijn in eerste instantie beschreven aan de hand van de aanwezige sportaccommodaties. Daarnaast zijn de sportmogelijkheden voor bewoners in verschillende levensfasen, jeugd, volwassenen en ouderen, beschreven. In de meeste kernen is er in het dorps huis een sportzaaltje. Hier wordt bijvoorbeeld gymnastiekles gegeven of wordt een net opgehangen zodat kan worden gevolleybald.

De aanwezigheid van sportaccommodaties vormt geen voldoende voorwaarde voor sportmogelijkheden in een dorp. Er moeten ook verenigingen gevestigd zijn die sportmogelijkheden bieden. Sommige verenigingen zullen vooral gericht zijn op de jeugd, andere op volwassenen of ouderen. Veel sportverenigingen richten zich op meerdere levensfasen. Per dorp is per levensfase beschreven of er sportmogelijkheden worden geboden.

3.2.7 Horeca

Bij het toekennen van de scores voor de horeca is uitgegaan van het aantal horeca-voorzieningen dat zich in de kern bevindt.

3.2.8 Financiële dienstverlening

Als het gaat om financiële dienstverlening dan is er gekeken naar de mogelijkheid om in de kern bank- en postzaken te regelen. Het gaat er dus om of er een pinautomaat, bankkantoor, postkantoor of postagentschap in een winkel in de kern aanwezig is.

3.2.9 Zorg

Bij het kijken naar de zorg spelen voorzieningen als een huisarts, tandarts en fysiotherapeut een belangrijke rol. Naast de gezondheidszorg voor alle inwoners is er ook gekeken naar de aanwezigheid van voorzieningen voor ouderen, zoals bijvoorbeeld een woonzorgcentrum.

3.2.10 Vaststellen scores per dorp

In bijlage 2 is de verzamelde informatie omgezet in scores op deelaspecten per dorp. Met behulp daarvan kunnen variabelen worden samengesteld die de sociale infrastructuur typeren (tabel 3.1). Sommige onderdelen van de sociale infrastructuur kunnen voor elke inwoner belangrijk zijn. Andere zijn er specifiek voor bewoners in een bepaalde levensfase. Om hier recht aan te doen, wordt in de typering van de sociale infrastructuur van dorpen ook een onderscheid gemaakt naar levensfase. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jonge gezinnen (met kinderen tot 12 jaar), jongeren en ouderen.

3.2.11 Kenmerken lokaal woonmilieu

Om het lokaal woonmilieu in kaart te brengen is allereerst gekeken naar de bevolkingsomvang en -samenstelling van een dorp. Ook de verhuismobiliteit is meegenomen. Daarnaast is gekeken naar kenmerken van de woningvoorraad en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. In tabel 3.2 zijn de woonmilieukenmerken van de kernen in Sluis weergegeven.

Tabel 3.1: Score sociale infrastructuur van de vijftien kernen van de gemeente Sluis, totaal, per aspect en per levensfase

	gemiddeld	Cijfer per aspect van leefbaarheid										cijfers per levensfase			
		culturele voorzieningen en verenigingsleven	bereikbaarheid	onderwijs	bedrijvigheid	sport	horeca	financiële dienstverlening	zorg	jonge gezinnen	jongeren	ouderen			
Aardenburg	9,4	10,0	6,7	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,6	9,2	9,3
Breskens	9,4	10,0	6,7	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,6	9,2	9,3
Cadzand	8,5	8,7	7,5	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	5,7	9,4	8,8	8,2
Eede	7,1	7,8	5,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,2	10,0	10,0	6,7	0,0	7,6	6,7	6,4
Groede	7,6	8,7	6,7	6,7	10,0	10,0	10,0	8,5	10,0	10,0	6,7	2,9	8,2	8,0	7,5
Hoofdplaat	6,6	8,3	5,0	3,3	10,0	10,0	10,0	8,5	7,5	3,3	1,4	6,9	6,7	6,7	6,1
IJzendijke	9,3	8,7	8,3	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,2	9,0	9,1
Nieuwvliet	6,5	7,8	7,5	3,3	10,0	10,0	10,0	6,2	10,0	3,3	0,0	6,9	6,7	6,7	6,8
Oostburg	9,7	10,0	8,3	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,8	9,6	9,8
Retranchement	5,6	7,8	5,8	3,3	6,7	10,0	6,7	4,6	10,0	0,0	0,0	0,0	5,7	5,5	6,1
Schoondijke	7,8	8,3	7,5	10,0	10,0	10,0	10,0	9,2	7,5	6,7	2,9	8,6	8,2	8,2	7,3
Sint Kruis	4,4	6,5	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0	4,6	5,0	0,0	0,0	4,5	4,5	4,5	4,1
Sluis	9,1	9,1	6,7	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,6	9,0	9,1
Waterlandkerkje	5,3	8,3	5,8	6,7	0,0	0,0	0,0	4,6	5,0	0,0	0,0	0,0	4,9	5,1	4,8
Zuidzande	6,0	7,4	7,5	6,7	6,7	4,6	6,7	4,6	7,5	6,7	0,0	0,0	5,9	6,1	6,4
Gemiddelde	7,5	8,5	6,7	7,3	8,2	8,0	8,8	6,0	4,2	7,8	7,5	7,3	7,8	7,5	7,3

Peildatum juni 2009

Tabel 3.2: Overzicht woonmilieukeurmerken van de vijftien kernen in de gemeente Sluis

	Bevolkingsomvang: Absoluut (2008) - GBA Cijfers	Bevolkings-samenstelling			verhuismobiliteit: verhuizingen per 1000 inwoners (2004)	Woonomgeving: cultuurhistorische aantrekkelijkheid (De Klerk 1994, 2003)	Woningkenmerken	
		% inwoners 65 plus (2008)	% gezinnen met kinderen (2008)	% hoge inkomens (2005)			% huurwoningen (2005)	gemiddelde woningwaarde in euro's (x 1000) (2007)
Aardenburg	2.431	22	30	18	72	16	33	158
Breskens	4.732	23	30	21	68	9	38	146
Cadzand	809	23	30	19	78	17	33	180
Eede	878	23	32	17	61	9	31	176
Groede	1.078	20	30	18	75	15	29	151
Hoofdplaat	775	15	32	14	65	8	26	146
IJzendijke	2.177	20	33	22	71	11	25	158
Nieuwvliet	468	18	32	21	59	14	28	174
Oostburg	4.990	23	31	18	100	6	38	146
Retranchement	408	24	25	21	70	10	29	196
Schoondijke	1.478	18	33	10	66	9	28	122
Sint Kruis	343	15	46	24	40	12	15	217
Sluis	2.386	25	28	16	73	13	37	172
Waterlandkerkje	550	15	32	20	56	10	23	170
Zuidzande	587	19	30	17	75	9	24	150

Peildatum juni 2009, tenzij anders vermeld

Bronnen: Opgave Gemeente Sluis; CBS Statline, Gemeentegids Sluis, De Klerk (1994, 2003)

3.3 Beschrijvingen van de sociale omgeving van de vijftien kernen in de gemeente Sluis

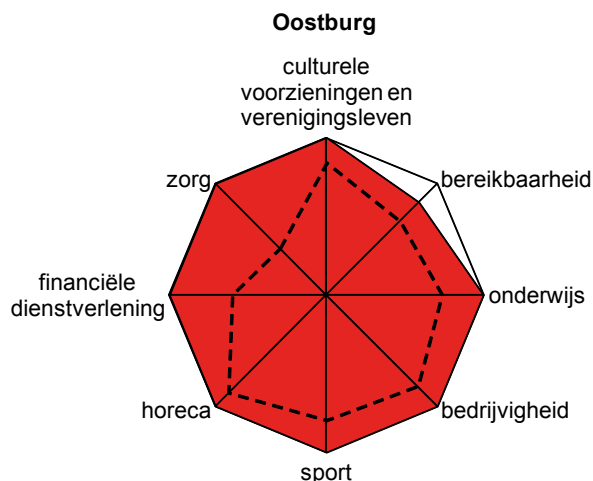
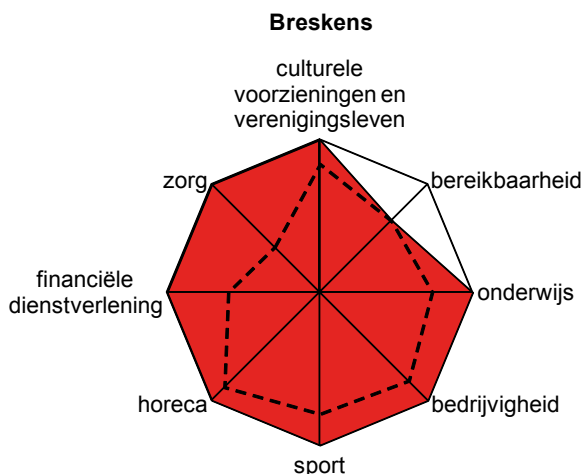
In deze paragraaf wordt voor alle kernen uit de gemeente Sluis de score op de sociale infrastructuur in een webdiagram weergegeven. Daarnaast vindt u hier kernbeschrijvingen van alle 15 kernen. De gegevens voor de kernbeschrijvingen zijn afkomstig uit verschillende bronnen. Basis voor de beschrijving van de sociale infrastructuur vormde de informatie uit de gemeentegids van Sluis aangevuld met informatie uit gesprekken die zijn gevoerd met sleutelfiguren uit alle kernen. De verzamelde gegevens zijn voortdurend gecheckt door het raadplegen van verschillende websites en registraties⁴. Ook zijn de gegevens aangevuld met informatie van medewerkers van de gemeente Sluis. Basis voor de beschrijving van de woonmilieukenmerken zijn CBS statistieken, de gemeentegids en ander onderzoek.

3.3.1 De twee grootste kernen

Hieronder ziet u de webdiagrammen van de twee grootste kernen uit de gemeente Sluis, namelijk Breskens en Oostburg. Vervolgens treft u de kernbeschrijving die wij voor deze twee kernen gemaakt hebben.

In het webdiagram ziet u een rood vlak en een stippellijn. Het rode vlak is de score van de betreffende kern op de verschillende aspecten van het model. Wanneer het webdiagram volledig rood is heeft deze kern op alle aspecten de hoogst mogelijke score. Daar waar u veel wit ziet in het diagram scoort de kern laag. De stippellijn is de gemiddelde score van de gemeente Sluis. Dit is de som van de scores van de individuele kernen gedeeld door het aantal kernen. Bij het vaststellen van deze gemiddelde score is niet gewogen naar inwoneraantallen.

Figuur 3.1: Webdiagrammen van de twee grootste kernen

Breskens

Breskens is met ongeveer 4.700 inwoners de op één na grootste kern van de gemeente Sluis. Alleen Oostburg is groter. Breskens is van oudsher een vissersdorp en ligt aan de monding van de Westerschelde. Anno 2009 is toerisme een belangrijke bron van inkomsten door de ligging nabij het strand en de drie grote campings die in de omgeving gevestigd zijn. Als we kijken naar de score voor de sociale infrastructuur zien we dat Breskens op eigenlijk alle aspecten de maximale score haalt, behalve bij bereikbaarheid. Kijken we naar de woonmilieukenmerken dan zien we dat Breskens een hoog percentage huurwoningen kent (38%) en een lage gemiddelde woningwaarde 146.000 euro, alleen in Schoondijke is de gemiddelde woningwaarde lager. Vergeleken met Oostburg heeft Breskens een lage verhuismobiliteit, Oostburg kent 100 verhuizingen per 1.000 inwoners, waar Breskens er 68 per 1.000 inwoners kent.

Kijkend naar de culturele voorzieningen zien we dat de inwoners van Breskens beschikken over verenigingsgebouw "De Uitkomst" en dienstencentrum "Goedertijt". De meeste activiteiten van de verenigingen in Breskens spelen zich af in het verenigingsgebouw. Dit gebouw wordt gebruikt voor toneelavonden, voor het jeugdwerk, door de muziekvereniging en voor feesten. Het verenigingsgebouw is volgens de sleutelfiguren echter verouderd. In het dienstencentrum worden activiteiten georganiseerd door de ouderensoos en de ANBO. Dit pand zal op termijn gesloopt worden. Voor optredens van grotere gezelschappen moeten de bewoners naar Oostburg of elders. Er is in Breskens behoefte aan een multifunctioneel centrum. Er bestaan plannen om dit te realiseren met de komst van een brede school in 2012. Dat Breskens een sterke binding heeft met de visserij zien we terug in onder andere het visserijmuseum, de visserijfeesten, de haven en de vele vishandels. Voor het visserijmuseum zijn veel vrijwilligers actief en het trekt jaarlijks 12.500 à 15.000 bezoekers.

⁴ Zoals bijvoorbeeld www.gemeentesluis.nl; www.9292ov.nl; www.veolia-transport.nl; www.rabobank.nl en websites van diverse dorpsraden, verenigingen en evenementen

In Breskens worden jaarlijks verschillende activiteiten georganiseerd die bezoekers trekken vanuit de wijde omgeving. Dit zijn de Baersandefeesten, de paasmarkt, de dolle woensdagen en de visserijeesten. Naast deze regionale activiteiten wordt er ook veel georganiseerd voor de lokale bevolking. Er zijn tal van actieve verenigingen op het terrein van muziek, hobby's, jeugd en ouderen. Daarnaast organiseren de basisscholen verschillende activiteiten voor hun leerlingen en incidenteel een evenement zoals de sponsorloop bij het 500-jarig bestaan van Breskens.

Voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar wordt er op sportgebied veel georganiseerd, maar verder is er voor deze leeftijdscategorie volgens de sleutelfiguren weinig te beleven in Breskens. Wel is er een aparte jeugdsoos bij de sportvelden.

De leden van de dorpsraad spelen een actieve rol in Breskens en de dorpsraad kent geen tekort aan bestuursleden. Zij vinden dat er na de herindeling van 2003 eerst nog te weinig in Breskens is geïnvesteerd maar dat er op dit moment een forse inhaalslag gaande is. Het gebied rond de zeedijk is opgeknapt en momenteel wordt het Spuiplein heringericht. Daarnaast zijn er plannen voor de ontwikkeling van het havengebied en is er veel aandacht voor het project Waterdunen.

Uit het webdiagram blijkt dat Breskens niet de volledige score haalt als het gaat om de bereikbaarheid. Deze lagere score heeft te maken met 1) de wegcategorie van de weg waaraan Breskens ligt, 2) het feit dat het openbaar vervoer één keer per uur gaat en 3) dat er geen speciale voorzieningen, zoals busdiensten, zijn voor het bereiken van (voortgezet) onderwijs.

Breskens kent twee basisscholen, de openbare basisschool Breskens waar in 2008 316 leerlingen naar school gingen en de Interconfessionele Daltonschool de Golfbreker met 55 leerlingen in datzelfde jaar. Met name de teruggang van het aantal leerlingen van de confessionele basisschool is de afgelopen jaren groot. In 2004 kende deze school nog 103 leerlingen. Zoals eerder al aangegeven zijn er plannen om in 2012 een brede school te bouwen in Breskens. In de kern zijn een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang aanwezig.

Breskens heeft winkels voor dagelijkse levensbehoeften waar ook door bewoners van de omliggende kernen boodschappen worden gedaan. Onlangs is een nieuw winkelcentrum geopend dat tevens op zondag geopend is. Ook de supermarkt is het hele jaar door op zondag geopend. Wat Breskens lange tijd miste was een echt centrum waar winkels en horeca geconcentreerd waren. Met de herinrichting van het Spuiplein is een eerste stap in deze concentratie gezet. In Breskens wordt een prijsvechter gemist evenals een volwaardig VVV kantoor.

Op sportief gebied is Breskens actief met o.a. voetbal, korfbal, gymnastiek, judo en tennis. Bij deze verenigingen kunnen jong en oud terecht en wanneer er behoefte aan is, kunnen zij deelnemen aan competitiewedstrijden. Er is een sportschool. Voor ouderen zijn er mogelijkheden om te bewegen, veelal georganiseerd in samenwerking met de Stichting Welzijn West Zeeuws-Vlaanderen.

In Breskens is het aantal diensten dat de banken leveren erg teruggelopen. Bij de boekhandel kan men terecht voor vrijwel alle diensten die een postkantoor levert. Ook pinnen is dag en nacht mogelijk.

De medische en paramedische diensten zijn gevestigd aan de Zorgboulevard bij het woon-zorgcomplex 'de Hooge Platen'. Ook bewoners van de omliggende kleine kernen maken hier gebruik van. Voor ziekenhuiszorg wijken de inwoners van Breskens uit naar Oostburg, Terneuzen of België.

Oostburg

Oostburg is met bijna 5.000 inwoners de grootste kern in de gemeente Sluis. Gezien de centrale ligging van deze plaats binnen de gemeente zijn hier verschillende voorzieningen geconcentreerd. Daarbij kan men denken aan het voortgezet onderwijs, de ziekenhuiszorg en de gemeentelijke dienstverlening. Oostburg heeft dan ook een dragende rol binnen de gemeente Sluis. In het webdiagram zien we dat Oostburg, net als Breskens, als het gaat om de sociale infrastructuur op alle punten, behalve bereikbaarheid de maximale score behaalt. De verhuismobiliteit is in Oostburg het grootst van alle kernen in de gemeente Sluis (100 verhuizingen per 1.000 inwoners) en Oostburg heeft samen met Breskens het hoogste percentage huurwoningen (beide 38%).

In Oostburg vinden we een breed aanbod van culturele voorzieningen. Een belangrijke culturele voorziening is het Ledeltheater. Hier vinden het hele jaar door voorstellingen plaats en er worden exposities georganiseerd. Daarnaast vinden er culturele activiteiten plaats in het cultureel centrum Den Hoekzak, in de verschillende kerken en in het oorlogsmuseum Switch-Back. In opkomst is een jeugdcafé met podium waar optredens plaatsvinden. Voor jongeren is het scholierencentrum Time Out bij het Zwin College een ontmoetingsplek. Oostburg beschikt over een bibliotheek, maar de huisvesting is voor vervanging vatbaar. Net als in Breskens zijn er in Oostburg plannen voor een brede school met daarbij een multifunctioneel centrum. De bibliotheek vestigt zich ook in de brede school.

De ondernemersvereniging speelt een belangrijke rol in Oostburg. Ruim 70% van de ondernemers is actief lid van de Vereniging Ondernemend Oostburg. Samen met de Stadsraad heeft deze ondernemersvereniging een eigen doelstelling voor Oostburg geformuleerd. De doelstelling

van de vereniging is om Oostburg in de periode 2009-2020 te laten groeien naar ongeveer 6000 inwoners en de positie van dragende kern verder te verstevigen en uit te breiden. Goede zorg voor elkaar en sociale cohesie zijn belangrijke thema's voor de ondernemersvereniging. Jaarlijks trekken zij tussen de 20.000 en 30.000 euro uit voor allerlei evenementen. Enkele voorbeelden zijn een klantverwendag, feestmarkt, kermis en kinderspeeldagen.

Naast een ondernemersvereniging kent Oostburg verschillende gezelligheids- en sportverenigingen voor jong en oud. Zo heeft Oostburg een muziekvereniging, carnavalsvereniging en scouting. Voor ouderen zijn er een seniorensoos, de 65+ alleenstaanden activiteitenvereniging, de ANBO en de Katholieke Bond Ouderen (KBO). Daarnaast organiseert de Stichting Welzijn West-Zeeuws Vlaanderen veel activiteiten in en rondom Oostburg.

Oostburg is te bereiken met verschillende busdiensten. Een belangrijke bus is de lijn 1 die 2x per uur van Oostburg naar Hulst rijdt. Deze bus biedt mensen uit Oostburg de mogelijkheid om naar de andere delen van Zeeuws-Vlaanderen te reizen. Dat Oostburg niet de maximale score haalt voor bereikbaarheid heeft alles te maken met de wegcategorie waaraan deze stad gelegen is.

In Oostburg zijn drie basisscholen gevestigd. De grootste is de rooms katholieke basisschool Sint Bavo met 217 leerlingen in 2008. De andere basisscholen zijn de openbare basisschool de Berenburcht met 145 leerlingen en de christelijke nationale basisschool De Drieklank met 54 leerlingen.

Het leerlingenaantal van de Sint Bavo en De Drieklank is de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel, het leerlingenaantal van De Berenburcht is de afgelopen jaren gedaald (van 182 in 2004 naar 145 in 2008). In Oostburg kan men ook terecht voor een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang.

De stad heeft een uitgebreid winkelaanbod en een weekmarkt. Ook horecaondernemers zijn goed vertegenwoordigd in Oostburg. Op het regionale bedrijventerrein Stampershoek zijn dertig bedrijven gevestigd en het bedrijventerrein is recentelijk uitgebreid. Ook de financiële dienstverlening in Oostburg heeft een regionale functie, hoewel de diensten van de banken minder geworden zijn. Daarnaast is het stadhuis in Oostburg gevestigd en kunnen de inwoners van de gemeente Sluis hier terecht voor de gemeentelijke diensten.

Jongeren, volwassenen en ouderen kunnen terecht bij verschillende sportverenigingen. Zo zijn er in Oostburg verenigingen voor atletiek, turnen, biljart, golf, voetbal en tennis. Ook zijn er voldoende verenigingen die mogelijkheden bieden om aan een competitie mee te doen. Sportcomplex de Eenhoorn is voorzien van een sporthal, squashbanen, turnhal, atletiekbaan en een zwembad. Daarnaast heeft Oostburg nog een kleinere gymzaal, tennisbanen, sportvelden, een golfclub, een manege en een sportschool.

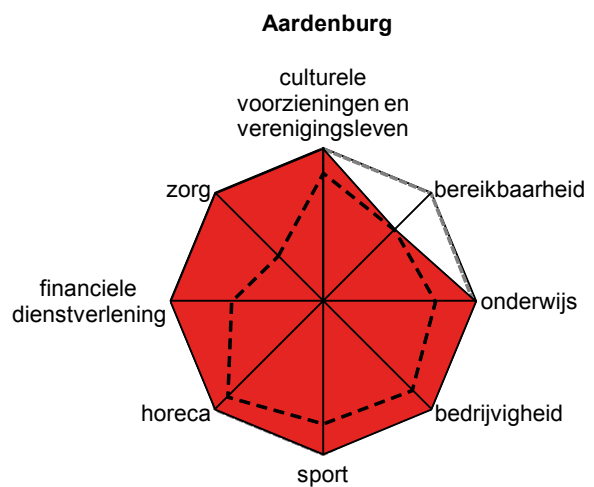
In Oostburg is een deel van het Zorgzaam Ziekenhuis gevestigd. Hierdoor heeft Oostburg in vergelijking met de andere kernen het breedste aanbod van (para)medische diensten. Zo kun je in deze kern terecht voor ergotherapie, fysiotherapie, logopedie, een eye center enz. Daarnaast is er nog het verpleeghuis De Stelle.

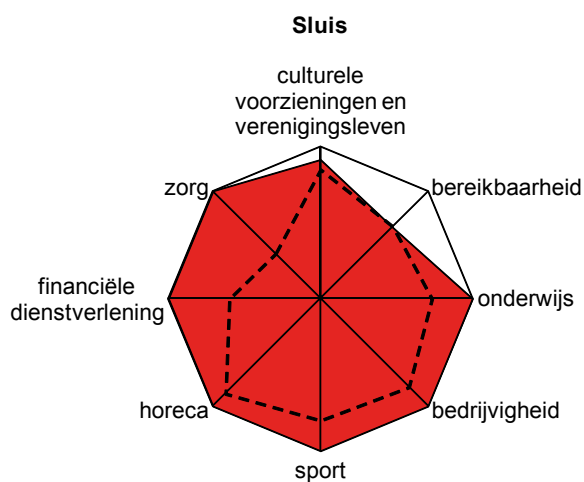
Woonzorgcentrum De Burght, oorspronkelijk gevestigd te Oostburg, is tijdelijk gehuisvest in Breskens. Het gebouw waarin het woonzorgcentrum zat, voldeed niet aan de eisen van deze tijd. Er is besloten om een nieuwe huisvesting in Oostburg te bouwen en het bestaande gebouw is gesloopt. Zodra het nieuwe gebouw af is, uiterlijk 2012, neemt het woonzorgcentrum daar opnieuw haar intrek.

3.3.2 De drie middelgrote kernen

Hieronder ziet u de webdiagrammen voor de drie middelgrote kernen van de gemeente Sluis. Onder de webdiagrammen vindt u in alfabetische volgorde een beschrijving van iedere kern.

Figuur 3.2: Webdiagrammen van de drie middelgrote kernen

Aardenburg

Aardenburg is met iets meer dan 2.400 inwoners qua omvang de derde kern van de gemeente Sluis. Deze kern scoort na Cadzand het hoogst op de schaal voor cultuurhistorische aantrekkelijkheid (De Klerk, 2003). Dat Aardenburg een rijk en ver verleden heeft, is terug te zien aan de overblijfselen uit de Romeinse tijd en de oude stadspoort. De kern heeft een dragende functie voor met name de kleine kernen Eede en Sint Kruis. Als we kijken naar het webdiagram dan zien we dat Aardenburg alleen als het gaat om bereikbaarheid niet maximaal scoort.

De kern Aardenburg heeft een ruim aanbod aan culturele voorzieningen, zo is er het Gemeentelijk Archeologisch Museum gevestigd, zijn er acht galeries, poëzie- en beeldenroutes, is er in de zomer een culturele week en niet te vergeten de jaarlijkse uitvoering van de Matthëus Passion in de Sint Baafskerk.

Gidsen van het Gidsenteam geven vrijwillig rondleidingen aan geïnteresseerde bezoekers en de Stichting Cultureel Aardenburg, waarin plaatselijke vrijwilligers actief zijn, stimuleert samen met de gemeente het culturele imago. Volgens de stadsraad komt de belangstelling voor cultuur in Aardenburg meer van buitenaf dan van de inwoners zelf. Door de vergrijzing zijn veel van de actieve vrijwilligers in Aardenburg ouderen, alleen de vrijwilligers in de sport zijn meestal wat jonger.

Voor het organiseren van activiteiten maken de verenigingen in Aardenburg gebruik van het dorps huis. Daar vinden activiteiten plaats van o.a. het jongerenkoor, de fanfare en de ouderensoos. Tevens vinden daar de vergaderingen van het kerkbestuur en de stadsraad plaats. Aardenburg kent een actieve carnavalsvereniging die de feestelijkheden rondom de carnaval en de optocht organiseert. Ook is er de zogenaamde Kikkerorde, begin jaren zeventig in het leven geroepen door het toenmalige Evenementencomité, voor mensen die zich op een bijzondere manier verdienstelijk hebben gemaakt voor Aardenburg. De stadsraad heeft de uitreiking van de Kikkerorde enkele jaren geleden overgenomen van ondernemersvereniging Ondernemend Aardenburg.

Aardenburg is met het openbaar vervoer te bereiken met de lijnen 4 en 12 die één keer per uur rijden. Probleem is dat de laatste bus door de week omstreeks half acht rijdt. Daarnaast is het zo dat er op zaterdag, zondag en in de schoolvakanties geen busverbinding is met Maldegem. Er zijn geen speciale busdiensten voor het bereiken van (voortgezet) onderwijs. De meeste kinderen gaan met de fiets naar het Zwin College in het op iets minder dan negen kilometer liggende Oostburg.

Er zijn twee lagere scholen gevestigd in Aardenburg. De rooms-katholieke basisschool Op Dreef met 128 leerlingen en de Vorsterman van Oyen-school met 42 leerlingen (cijfers 2008). Voor beide scholen is het leerlingenaantal de afgelopen vijf jaar gedaald. Naast de basisscholen zijn ook een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang aanwezig. Er is sprake van concurrentie met scholen en kinderopvang in België.

In Aardenburg zijn verschillende winkels gevestigd waar mensen terecht kunnen voor hun dagelijkse levensbehoeften. Zo zijn er een supermarkt, twee slaggers en een bakker aanwezig. Voor zaken die niet in de kern verkrijgbaar zijn, zoals huishoudelijke artikelen en witgoed, zijn inwoners aangewezen op plaatsen als Oostburg of het Belgische Maldegem. Uit Aardenburg zijn de laatste jaren verschillende bedrijven verdwenen, met name de banken. In de kern zijn nog twee banken aanwezig.

Voor de sportverenigingen zijn er verschillende accommodaties zoals de sportvelden, de tennisbanen en het fitnesscentrum. De verenigingen in Aardenburg bieden mogelijkheden voor jong en oud op het gebied van o.a. voetbal, volleybal, tennis, bridge en biljart. Ook zijn er verenigingen die deelnemen aan de competitie. Daarnaast kent Aardenburg verenigingen voor handboogschieten en krulbollen met een eigen accommodatie. Er is een openluchtwembad, maar de toekomst van deze voorziening is onzeker. Dit zwembad wordt gebruikt voor zwemlessen en recreatie door de inwoners van Aardenburg en inwoners uit de nabijgelegen kernen (ook in België, bijvoorbeeld Maldegem).

In Aardenburg zijn zowel een huisartsen-, fysiotherapie- als tandartsenpraktijk aanwezig. Een deel van de inwoners gebruikt deze zorgvoorzieningen in België. Voor ziekenhuiszorg gaan de mensen naar Oostburg, Brugge of Knokke (met name voor bevallingen). Door het uitbreiden van de diensten in het ziekenhuis in Oostburg neemt de tevredenheid met de Nederlandse zorg toe. Verder beschikt Aardenburg over het woonzorgcentrum Coensdike.

IJzendijke

De kern IJzendijke is met ongeveer 2.200 inwoners de kleinste van de middelgrote kernen in de gemeente Sluis. IJzendijke ligt aan de doorgaande weg richting Terneuzen. Als we naar het webdiagram kijken zien we dat IJzendijke lager scoort op culturele voorzieningen en verenigingsleven en de bereikbaarheid. IJzendijke kent na Sint Kruis de meeste inwoners met een hoog inkomen (22%) en een derde van de huishoudens bestaat uit gezinnen met kinderen.

Een deel van de geschiedenis van IJzendijke is terug te vinden in het museum voor Staats-Spaanse linies 'Het Bolwerk'. Toeristen bezoeken het museum dat geheel op vrijwilligers draait. Zij verzorgen tevens rondleidingen door de kern. Daarnaast is de Nederlands Hervormde kerk uit 1612 één van de oudste kerken in Zeeland. Hier vinden bezichtigingen en concerten plaats. Verder kan men in IJzendijke terecht bij galerie Le Coin Couleurs, een party- en vergadercentrum, de Katholieke kerk (ook hier worden concerten georganiseerd) de molen en diverse cafés en restaurants.

Wat men volgens de dorpsraad mist is een multifunctioneel centrum met daarbij een zwembad, een accommodatie voor de voetbal en een accommodatie voor jeugdactiviteiten. De dorpsraad heeft in samenwerking met Woongoed een plan ontwikkeld voor een multifunctioneel centrum. Dit voorstel wordt besproken met de gemeente. De verenigingen in IJzendijke die geen eigen accommodatie hebben kunnen momenteel niet beschikken over een goede ruimte. Soms bestaan er gelukkig alternatieve mogelijkheden, zo kan het mannenkoor oefenen in de kantine van een plaatselijke onderneming.

In IJzendijke zitten verschillende gezelligheids- en sportverenigingen. Enkele voorbeelden zijn de muziekvereniging Geduld Overwint en het mannenkoor St. Davids Minstrels. Daarnaast kent IJzendijke een grote en actieve ondernemersvereniging. Veel van de activiteiten die deze verenigingen organiseren hebben een regionale uitstraling. Voorbeelden hiervan zijn de folkloristische dag, de boulevardloop, het oogstfeest en de rommelmarkt.

IJzendijke is met het openbaar vervoer overdag goed te bereiken. Lijn 1 doet twee keer per uur deze kern aan. Daarnaast sta je vanuit IJzendijke zo op de N61, de weg die de gemeente Sluis met de rest van Zeeland verbindt.

Er zijn twee basisscholen, de rooms-katholieke basisschool Molenbolwerk met 113 leerlingen en de openbare basisschool De Schuttershoek met 90 leerlingen (cijfers 2008). Het leerlingenaantal van basisschool Molenbolwerk is de afgelopen vijf jaar toegenomen, waar basisschool De Schuttershoek een dalende trend laat zien. In IJzendijke kan men ook terecht voor de peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang.

In de stad IJzendijke zijn verschillende winkels voor dagelijkse levensbehoeften gevestigd. Tevens zijn er verschillende horecagelegenheden waar de inwoners, zowel jong als oud, gebruik van maken. Deze horecagelegenheden zijn ook de thuisbasis van de dartclub en de bridgevereniging. Voor bankzaken moeten inwoners van IJzendijke uitwijken naar Oostburg of Terneuzen, er is nog wel een bankkantoor, maar de diensten zijn beperkt. Er is wel de mogelijkheid om dag en nacht te pinnen.

In de kern zijn verschillende sportverenigingen gevestigd, enkele voorbeelden zijn tennisvereniging Tiola, volleybalvereniging YVC en voetbalvereniging V.V. IJzendijke. Bij deze verenigingen kunnen jong en oud deelnemen aan de competitie. De verenigingen kunnen gebruik maken van de gymzaal, de sportvelden en de tennisbanen in de kern.

IJzendijke kent een aantal medische en paramedische voorzieningen waaronder twee huisartsen, een tandarts en een praktijk voor fysiotherapie. Voor speciale zorg gaan bewoners regelmatig naar België en in Nederland gaat men naar Oostburg of Terneuzen. In IJzendijke ligt het woonzorgcentrum Emmaus. Inwoners uit de kern werken als vrijwilliger voor dit woonzorgcentrum en ook de kinderen van de school gaan er op bezoek. Verder worden er ook activiteiten georganiseerd voor mensen die geen bewoner zijn van Emmaus.

Sluis

De laatste middelgrote kern is Sluis, met iets minder dan 2.400 inwoners is deze kern net iets kleiner dan Aardenburg. In Sluis is 25% van de inwoners 65 jaar of ouder, dit is het hoogste percentage van de gemeente Sluis. Verder heeft de kern de hoogste gemiddelde woningwaarde van de grotere kernen. Sluis komt uit op 172.000 euro, waar de gemiddelde woningwaarde in de andere (middel-) grote kernen varieert tussen de 146.000 en 158.000 euro. Als we kijken naar het webdiagram dan zien we dat Sluis lager scoort als het gaat om culturele voorzieningen en verenigingsleven en de bereikbaarheid.

De lagere score wat culturele voorzieningen en verenigingsleven betreft is te herleiden naar het feit dat Sluis maar één gezelligheidsvereniging kent die zich specifiek op ouderen richt. Dit is opvallend, gezien het hoge aandeel ouderen dat in deze kern woont. Op andere gebieden is het culturele klimaat in Sluis veelzijdig.

Stichting Raadskelder organiseert bijvoorbeeld maandelijks koffieconcerten en tentoonstellingen voor een brede doelgroep, verder zijn er wetenschappelijk verantwoorde bijeenkomsten over taal en boeken georganiseerd door Stichting Johan Hendrik van Dale. In het oude stadhuis van Sint Anna ter Muiden is plaats voor concerten, gedichtendagen en een culturele week. De Raadszaal in het historische Belfort wordt veel gebruikt voor presentaties, is vergaderruimte voor het algemeen bestuur en trouwlocatie.

Naast de bovengenoemde culturele voorzieningen kent Sluis ook een divers verenigingsleven dat in en rondom deze voorzieningen haar activiteiten organiseert. Enkele voorbeelden van gezelligheidsverenigingen zijn de ouderensoos, het wijncomité, de muziekvereniging en de kunstkring.

Er is een actieve middenstandsvereniging die verantwoordelijk is voor het organiseren van verschillende evenementen om zo bezoekers naar de stad te lokken. Volgens de stadsraad zou de gemeente Sluis zich soepeler kunnen opstellen bij het verlenen van vergunningen en het afhandelen van procedures rondom de evenementen, terwijl ze juist strenger zou moeten optreden bij verkeersovertredingen (met name parkeerovertradingen).

In het pas gebouwde multifunctioneel centrum De Keure vinden we een school, de kinderopvang en een gymzaal. Deze voorziening wordt ook gebruikt door de muziekvereniging die twee keer per jaar een goed bezocht concert geeft. Ook de stadsraad maakt gebruik van dit centrum.

Als we kijken naar de bereikbaarheid zien we dat er twee lijnen zijn (2 en 4) die één keer per uur Sluis aandoen. Volgens de stadsraad zijn de kleine busjes die ingezet worden slecht toegankelijk. Ook geven zij aan dat de kleine kernen moeilijk bereikbaar zijn. Voorzieningen zoals voortgezet onderwijs en ziekenhuis vinden zij wel goed bereikbaar met openbaar vervoer.

In Sluis treffen we twee basisscholen, de openbare basisschool Johannes Hendrik van Dale met 97 leerlingen en de rooms-katholieke basisschool Sint Jan met 61 leerlingen (cijfers 2008). De leerlingenaantallen van beide scholen lopen de laatste jaren terug. Verschillende kinderen uit Sluis gaan in België naar school. De school organiseert verschillende activiteiten zoals sportdagen, feestdagen en vakantieactiviteiten. Ook zijn in Sluis een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang gevestigd.

Van oudsher bezoeken jaarlijks ongeveer vier miljoen koop-toeristen, vooral Belgen, de restaurants en winkels in Sluis. Dat verklaart ook het grote aantal (46) horecagelegenheden en ondernemingen in een kern met iets minder dan 2.400 inwoners. Recreatie en toerisme zijn een belangrijke inkomensbron voor Sluis. Ondanks de vele horeca en middenstand is er in Sluis geen slagerij. Vroeger speelden banken een grote rol maar sinds het verdwijnen van de zogenaamde coupons is het belang van het bankwezen aanzienlijk verminderd. Het is nog steeds mogelijk om een bankkantoor te bezoeken in de kern en er zijn mogelijkheden om te pinnen. Ook is er een postagentschap gevestigd in Sluis.

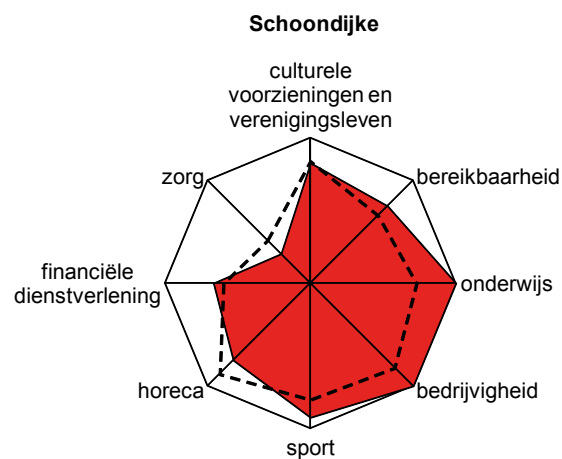
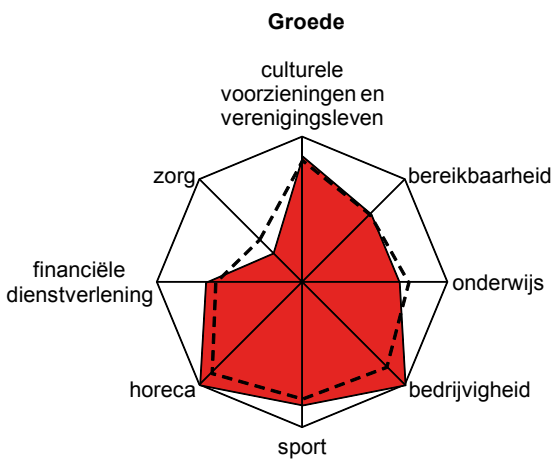
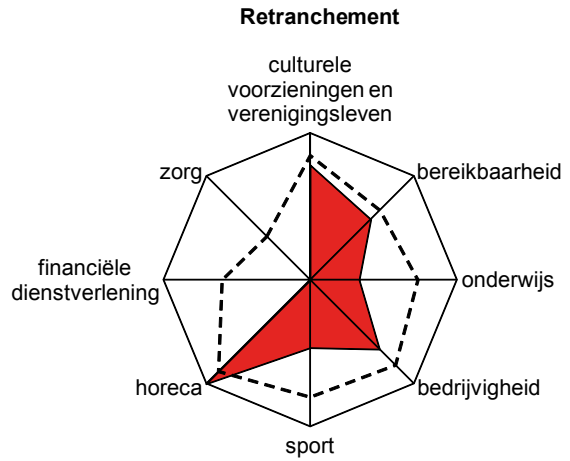
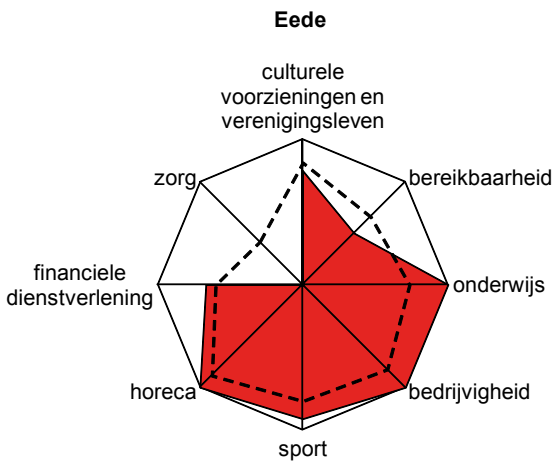
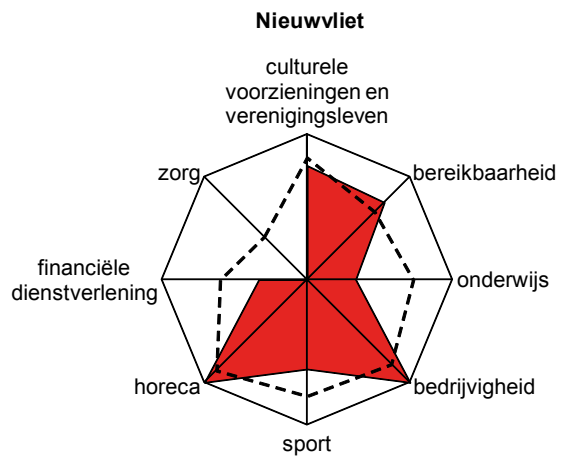
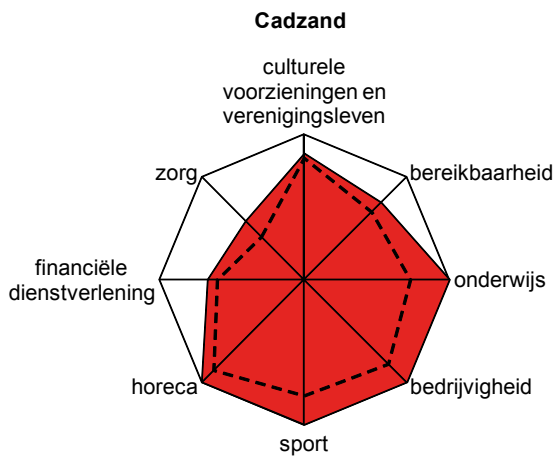
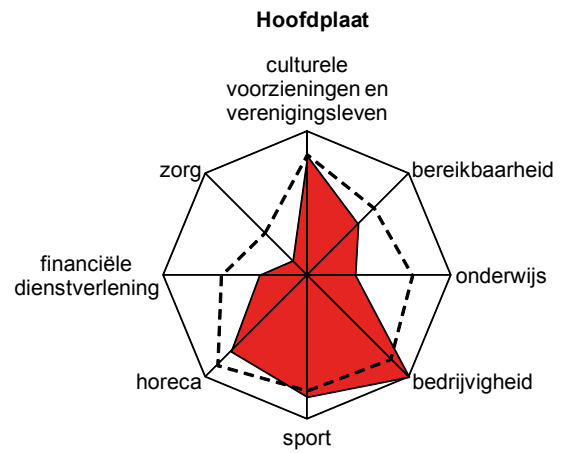
Inwoners van Sluis kunnen vele sporten beoefenen in de kern, van voetbal en tennis tot darts en bowlen. Ook zijn er verenigingen voor wandelsport, hengelsport en een club voor schutters. De sportverenigingen organiseren ook zwemwedstrijden, een triatlon, schaatsen en de Zwinstedenloop. Deze evenementen zijn ook over de grens bekend. Voor ouderen wordt er koersbal georganiseerd in het Zorgcentrum. In Sluis vinden we een gymzaal, sportvelden, tennisbanen en de eigen accommodatie van de schuttersvereniging.

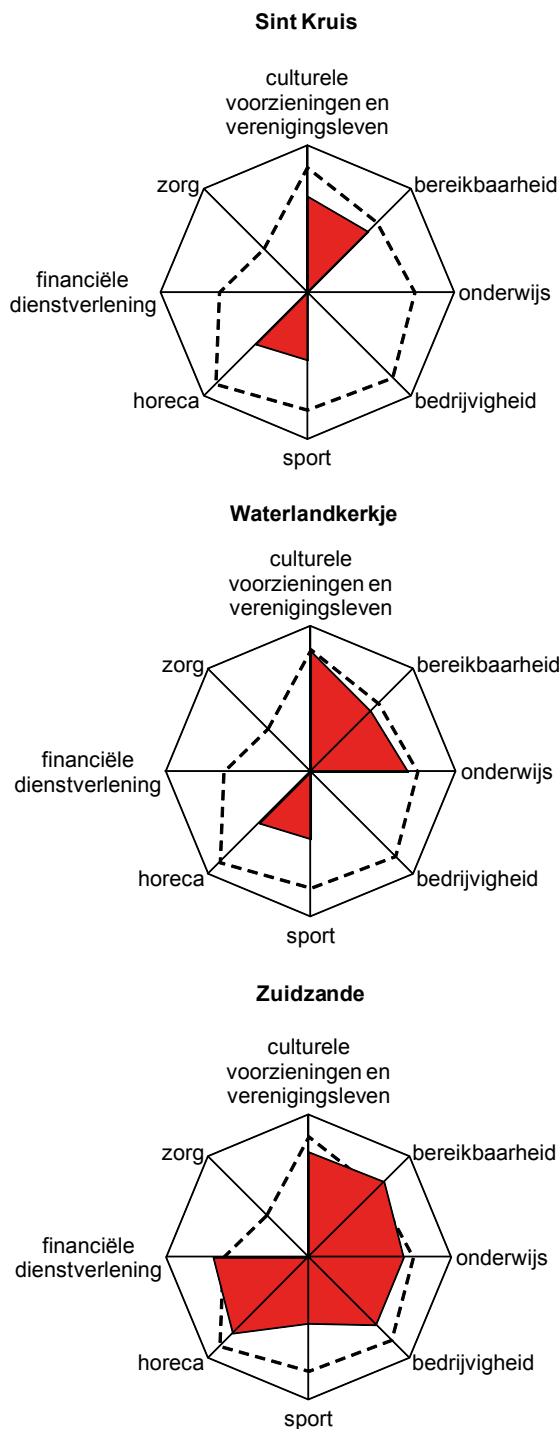
Voor het ziekenhuis bezoeken de meeste mensen Knokke, Brugge of Terneuzen. De overige zorgvoorzieningen zijn in de kern aanwezig. Woonzorgcomplex het Rondeel en Woonzorgcentrum Rozenoord vervullen een belangrijke rol in het sterk vergrijsde Sluis. Een grote groep vrijwilligers organiseert activiteiten voor ouderen. Ook voor de ouderensoos organiseert men veel, ook in samenwerking met de Stichting Welzijn.

3.3.3 De tien kleine kernen

Hieronder ziet u de webdiagrammen voor de tien kleine kernen van de gemeente Sluis. Onder de webdiagrammen vindt u in alfabetische volgorde een beschrijving van iedere kern.

Figuur 3.3: Webdiagrammen van de tien kleine kernen

Cadzand

Cadzand is een kern met iets meer dan 800 inwoners. Cadzand is gericht op het toerisme. 's Zomers neemt het inwoneraantal van deze badplaats toe door het aantal toeristen dat in de omgeving verblijft. Als het gaat om cultuurhistorische aantrekkelijkheid scoort Cadzand goed, het hoogst van heel West Zeeuws-Vlaanderen. Dit komt voornamelijk door het omliggende landschap. Daarnaast heeft Cadzand een hoge gemiddelde woningwaarde (180.000 euro). De enige kernen die een hogere woning waarde hebben zijn Sint Kruis en Retranchement. Als we kijken naar het webdiagram zien we dat Cadzand op eigenlijk alle items bovengemiddeld scoort.

Als kustplaats neemt Cadzand een aparte plaats in omdat de meeste voorzieningen daar vooral in het kustgedeelte (bad) liggen, enkele kilometers verderop bij het strand. Door veel inwoners van de kern worden deze vooral op toeristen gerichte voorzieningen niet als hun kernvoorzieningen beschouwd.

De verenigingen in de kern Cadzand kunnen gebruik maken van 't Zwingeboouw dat een dorps huisfunctie heeft. Cadzand kent twee ondernemersverenigingen. Zowel de ondernemers in Cadzand-Bad als die in Cadzand-Dorp hebben een vereniging opgericht. Deze organiseren beide activiteiten waaronder een pinkstermarkt, een rommelmarkt en het dorpsfeest, de Cadzandse Donderdag. Naast deze gezelligheidsactiviteiten worden er ook exposities, een kunstveiling, een boekenbeurs en concerten georganiseerd. Evenals toneel- en theateravonden en een fin-de-saison-party.

Het Zwinkoor en muziekvereniging Excelsior geven jaarlijks een uitvoering, onder andere in de Nederlands Hervormde Kerk van Cadzand. In de zomer kunnen toeristen ook de strandkerk bezoeken voor een kerkdienst aan zee. Tijdens de jaarfeesten is er de traditionele kerstboomverbranding en de nieuwjaarsduik. Cadzand is meerdere verenigingen rijk die Sinterklaas, bij vorst ijsactiviteiten en de dodenherdenking organiseren. Een bijzonder evenement dat veel deelnemers trekt is het populaire 4X4 parcours, bij hoge uitzondering mag dan op het strand gereden worden. De plaatselijke evenementenorganisator en discotheek verzorgen niet alleen vertier voor toeristen maar ook voor jongeren vanaf zestien jaar uit de hele streek. Voor de discotheek rijdt een discobus. Het clubgebouw van de jeugd, een container, staat momenteel leeg. Het is onduidelijk of en waar Jeugdclub 't Durp actief is.

Een keer per uur gaat er een klein busje naar Sluis en Oostburg. In de zomer is er een kustbus. Volgens de dorpsraad zou Cadzand aantrekkelijker worden als woonkern als de doorgaande verkeersroutes beter waren en beter zouden aansluiten op de rest van Zeeuws-Vlaanderen.

In Cadzand zijn een openbare basisschool, een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang aanwezig. In 2008 had de openbare basisschool Cadzand 66 leerlingen, tegenover 82 in 2004. Voor het voortgezet onderwijs fietst de jeugd naar Oostburg.

In Cadzand zijn twee supermarkten, een bakkerij en een slager gevestigd. De vraag is wel hoe lang er nog twee supermarkten zijn omdat de eigenaar van één van deze winkels al meerdere keren aangegeven heeft te willen stoppen. Het vinden van een opvolger voor ondernemingen in de regio is een probleem. Naast de winkels voor dagelijkse levensbehoeften kent deze kern verschillende cafés, restaurants en strandpaviljoens. De Cadzandse dorpsraad

gebruikt de verschillende horecagelegenheden als vergaderruimte. Regelmatig wordt van plek gewisseld om alle ondernemers te vriend te houden. Naast de horecaondernemers zijn er in Cadzand nog vele andere ondernemers actief.

In Cadzand-Bad is een pinautomaat waar de mensen dag en nacht kunnen pinnen. Door de drukte in het toeristen-seizoen is het 's zomers lastig om deze pinautomaat te bereiken. Bij de supermarkt in Cadzand-dorp is een post-agentschap ondergebracht.

Op sportief gebied is veel mogelijk in sport- en recreatie-centrum Cadzand waar ook sportvelden en squash- en tennisbanen zijn. Vereniging ASOC biedt de leden de mogelijkheid om te gymen en aerobics uit te oefenen en voetbalvereniging Cadzand neemt deel aan de competitie bij de jeugd en de volwassenen. Ook volleyballen kun je als volwassene in dit dorp maar dan alleen recreatief. Bootvissen en zeehengelen kun je hier in verenigingsverband doen, evenals duivensport beoefenen.

Voor fysiotherapie, logopedie en yoga kun je in het dorp terecht. Voor bijna alle andere zorgvoorzieningen gaan de dorpelingen naar Oostburg of Knokke. De plaatselijke afdeling van de KNRM, de Vrijwillige Brandweer en de EHBO-vereniging organiseren jaarlijks een hulpverleningsdag in Cadzand.

Vrijwilligerswerk wordt veel gedaan in kerk, dorpsraad en cultuur, vooral door ouderen, en in de sport door wat jongere dorpsbewoners. Informele mantelzorg regelt men onder elkaar en ook de kerk speelt hierin een rol met bijvoorbeeld de bloemendienst.

Eede

Eede is een dorp met 878 inwoners aan de grens met België en heeft een gemengde Nederlands-Belgische bevolking. Deze gemengde achtergrond en de ligging zorgen voor een grotere oriëntatie op België dan in andere kernen in de gemeente Sluis. Kijken we naar het webdiagram dan zien we dat in Eede zorgvoorzieningen ontbreken en dat de scores voor culturele voorzieningen en verenigingsleven en de bereikbaarheid lager liggen dan het gemeentelijk gemiddelde. Eede is één van de kernen met een hogere gemiddelde woningwaarde (vierde plek achter Sint Kruis, Retranchement en Cadzand) en behoort tot de kernen met een lage verhuismobiliteit (61 verhuizingen per 1.000 inwoners).

Multifunctioneel centrum Hof van Eede is een belangrijke voorziening in de kern. Voor feesten en partijen maken de inwoners van Eede gebruik van het dorps huis. Voor kinderen en familiefeestjes is er een kinderboerderij annex kof-

fiehuis/restaurant. De dorpsraad organiseert de jaarfeesten (veelal in overleg met de ouderraad van de basisschool) zoals sinterklaas, kerstmis, een jaarlijkse 'kermis' met feesttent en een folkloristische Vlasdag. Deze folkloristische Vlasdag trekt jaarlijks duizenden bezoekers. Eede heeft maar één gezelligheidsvereniging voor jongeren (katholieke plattelandsjongeren Eede) en senioren (ouderensoos).

Eede is na Hoofdplaat de kern die het verst is verwijderd van de centrale dragende kern Oostburg. Voor de mensen uit Eede is het beeld dat dit model schetst qua bereikbaarheid niet direct herkenbaar, omdat zij zich meer richten op de kernen Aardenburg en Maldegem (België). De afstand tot Oostburg is voor hen minder relevant. Ieder uur rijdt er een bus naar Oostburg of Maldegem.

Inwoners kunnen in hun eigen kern terecht voor de basisschool, de peuterspeelzaal en de buitenschoolse opvang. De rooms-katholieke basisschool Sint Jozef in Eede kende in 2008 33 leerlingen. Dit aantal is de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel. Voor onderwijs en kinderopvang wijkt een deel van de bevolking uit naar België.

Toch zijn alle winkels voor eerste levensbehoeften en voorzieningen aanwezig in de eigen kern. Opvallende winkels zijn de drogisterij en het tankstation. Bij de drogisterij kun je naast kleine boodschappen en kleding, op aanvraag zaken laten komen als deze niet voorradig zijn. Ook eerste levensbehoeften zoals brood en verswaren kunnen hier gehaald worden. Bij het tankstation kan men brood en gebak halen. Voor financiële dienstverlening, gemeentelijke diensten en grotere inkopen gaan de bewoners naar Aardenburg en Oostburg. In Eede kan alleen gepind worden tijdens winkeltijden.

Het dorp heeft een voetbalterrein met een eigen kantine. De club neemt deel aan de Belgische competitie. Ook de plaatselijke biljartvereniging doet mee aan de competitie met leden van jong tot oud. Je kunt paardrijden in Eede en de dorpsraad organiseert onder andere fiets- en wandeltochten. Het openluchtwembad in Aardenburg is ook voor de mensen uit Eede een belangrijke voorziening. De school maakt hiervan ook gebruik bij het schoolzwemmen. In Maldegem kan men terecht voor een overdekt zwembad.

In Eede is geen huisarts gevestigd. Wel zijn er enkele paramedische zorgverleners en mensen die alternatieve geneeswijzen aanbieden. Voor huisartsenzorg wordt uitgeweken naar Aardenburg, maar ook regelmatig naar België. Hetzelfde geldt voor de ouderenzorg. Voor het ziekenhuis gaat men naar Oostburg of België.

Groede

Groede is met iets minder dan 1.100 inwoners één van de grotere kleine kernen. Alleen Schoondijke is met bijna 1.500 inwoners groter. Groede is gelegen aan de Noordzeekust tussen Breskens en Nieuwvliet. Deze ligging vlakbij het strand maakt dat ook Groede een kern is die 's zomers overspoeld wordt door toeristen. Daarnaast scoort Groede net als Cadzand en Aardenburg hoog als het gaat om cultuurhistorische aantrekkelijkheid. In het webdiagram zien we dat de score voor onderwijs lager is dan het gemiddelde in de gemeente.

Groede heeft een oud centrum met een museumstraat waarin verschillende galleries, historische winkeltjes, werkplaatsen en horecavoorzieningen gevestigd zijn. Het is een openluchtmuseum, Het Vlaemsche Erfgoed, met een bovenregionale uitstraling. Daarnaast staan in Groede twee historische kerken, de Lutherse en de Hervormde kerk. De Lutherse kerk maakt deel uit van het Vlaemsche Erfgoed en is in gebruik als tentoonstellingsruimte. De Hervormde kerk wordt momenteel gerestaureerd na inspanningen en acties van de Stichting tot instandhouding van het Nederlands Hervormde Kerkgebouw te Groede. Verder beschikt Groede over een modern dorps huis waar tal van activiteiten plaatsvinden. Daarbij moet men denken aan bijeenkomsten en vergaderingen van de verschillende verenigingen maar er is ook een gymzaal voor yoga, badminton en gymnastiek.

De dorpsvereniging (waar de dorpsraad deel van uit maakt) heeft een actief bestuur van voornamelijk 30-plussers. Deze vereniging organiseert allerlei activiteiten waaronder de kindervakantieweek, sinterklaas, de kermis en koninginnendag (in samenwerking met de plaatselijke voetbalvereniging). Groede kent twee muziekverenigingen. Dit zijn beide fusieverenigingen, de ene vereniging is een samenwerking met Breskens, de ander met Schoondijke. Zij spelen o.a. op het Groede festival, Koninginnedag, en met Sinterklaas. Activiteiten met een ruimere reikwijdte zijn de zomerse jaarmarkt, het Groede festival gedurende twee dagen met diverse optredens en het Oldtimer weekend. In het speel- en infopark 'Groede Podium' tussen het strand en Groede dorp is er voor de recreant, de toerist en de streekbewoners van alles te beleven.

De bereikbaarheid van Groede is verbeterd sinds de rijtjeden van de bus zijn aangepast, echter Boerenhol wordt niet meer aangedaan wat men betreurt. Verder is er in de zomer een gratis kustbus gefinancierd door de provincie, VVV en particulieren. Bewoners hopen dat die blijft bestaan en niet door bezuinigingen wordt opgeheven. Jongeren kunnen met de discobus naar de discotheek in Cadzand terwijl ouderen gebruik kunnen maken van het ouderenvervoer via Taxicom. De aansluiting van de boot op de trein in Vlissingen kan verbeterd worden. Met de nieuwe dienstregeling van de NS halen mensen regelmatig hun aansluiting niet.

In Groede is geen buitenschoolse opvang aanwezig. Ouders moeten zich tot particuliere aanbieders of de voorzieningen in Breskens of Oostburg wenden. Er is wel een taxidienst naar de buitenschoolse opvang. De basisschool in deze kern kende in 2008 72 leerlingen. Het leerlingenaantal groeide tot 2007 en is in 2008 voor het eerst gedaald.

Groede huisvest ruim tachtig bedrijven maar heeft geen ondernemersvereniging, pogingen daartoe in het verleden zijn mislukt. Een groot aantal actieve bedrijven, waaronder de horeca, sponsort tal van activiteiten in het dorp veelal in samenwerking met de dorpsvereniging. Voor de dagelijkse boodschappen zijn er een bakker en een supermarkt. Een groenteboer en een slager ontbreken. Bedrijfsopvolging is een oorzaak van het verdwijnen van (kleine) winkels.

Voor financiële dienstverlening moeten de bewoners naar een van de grotere kernen in de buurt. Pinnen is wel mogelijk, maar alleen overdag. De mogelijkheid om te pinnen wordt vooral gemist door de toeristen in de zomer.

Op sportgebied is de voetbalvereniging met zijn jeugdelftallen actief. Zij ondersteunt tevens de dorpsvereniging bij allerlei activiteiten. Daarnaast is er een tennisvereniging, een volleybalclub en een Jeu de Boules club. Een trapveldje is in de kern aanwezig en er is een afspraak gemaakt met de basisschool over het gebruik van de speeltoestellen.

De dorpsraad van Groede zou graag een zorgsteunpunt zien zoals die gerealiseerd is in de Hoge Platen in Breskens. Een huisarts houdt twee ochtenden per week spreekuur en voor de specialistische zorg is men aangewezen op Oostburg, Terneuzen of België.

Hoofdplaat

Hoofdplaat ligt aan de Westerschelde tussen Breskens en Terneuzen en heeft ongeveer 775 inwoners. Hoofdplaat kent in verhouding tot de andere kernen in de gemeente Sluis een laag aandeel inwoners ouder dan 65 jaar, slechts vijftien procent. Ander kenmerk van deze kern is dat het aandeel hoge inkomens laag is, alleen Schoondijke heeft een lager aandeel hoge inkomens. Als we gaan kijken naar het webdiagram dan zien we dat Hoofdplaat alleen op bedrijvigheid en sport hoger scoort dan het gemiddelde. Voorzieningen voor de zorg en financiële dienstverlening zijn nauwelijks in de kern aanwezig.

Hoofdplaat heeft een dorps huis dat beheerd wordt door de dorpsraad. In het dorps huis kunnen verenigingen terecht zoals de muziek- en de toneelvereniging, de seniorensoos, de jeugdsoos en het (kinder-) clubwerk. Het dorps huis kan tevens gehuurd worden voor vergaderingen, feesten en partijen en het wordt gebruikt voor de dorpsraadvergaderingen. Men wil het dorps huis niet kwijt maar het is oud en zou eigenlijk gemoderniseerd moeten worden of er zou nieuwbouw gepleegd moeten worden.

Hiervoor zijn plannen aangedragen door de dorpsraad. Daarnaast heeft de jeugdsoos in deze kern in het dorpshuis een eigen onderkomen.

De dorpsraad bestaat momenteel uit zeven vrijwilligers, nieuwe leden zijn soms moeilijk te vinden. De dorpsraad organiseert samen met het evenementencomité, het oranjecomité en kermiscomité tal van activiteiten voor de eigen inwoners. Enkele voorbeelden zijn Koninginnedag, een fietsspeurtocht, Sinterklaas en de kermis. Een keer per vijf jaar worden er een weekend lang dorpsfeesten georganiseerd door een feestcommissie. Voor de jeugd van zes tot twaalf jaar organiseert de dorpsraad, in samenwerking met clubwerk Hoofdplaat en clubwerk Breskens, een jongerenkamp. In november wordt de bevrijding van West Zeeuws-Vlaanderen in de tweede wereldoorlog herdacht met de traditionele Canadese bevrijdingsmars die start in Hoofdplaat.

In een hotel-café-restaurant vinden tal van ontmoetingen plaats, o.a. van de duivensportvereniging, de hengelsport- en de biljartvereniging. De voetbalvereniging is niet alleen actief op sportief gebied maar is tevens het grootste sociale bindmiddel in Hoofdplaat. Zij hebben een mooie accommodatie en organiseren een cafétoernooi, bingoavonden en kaartavonden.

In het dorp is één basisschool maar geen peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang, daarvoor is men aangewezen op een privévoorziening of men kan terecht in een van de andere kernen. De rooms-katholieke basisschool De Hoge Plaat heeft haar leerlingenaantal licht zien stijgen in de afgelopen vijf jaar (van 52 in 2004 naar 56 in 2008).

Voor de dagelijkse boodschappen in Hoofdplaat kan men terecht bij de supermarkt, daarnaast is er nog een bakker. Een slager ontbreekt en wordt volgens de dorpsraad gemist net als de bibliobus. Hoofdplaat heeft geen ondernemersvereniging. Voor bank- en postzaken moet men naar één van de andere kernen, er kan 'bijgepind' worden in de lokale supermarkt tijdens de openingsuren. Van de enige overgebleven telefooncel in het dorp wordt veel gebruik gemaakt. Deze wil men dan ook graag behouden tot de nieuwe ontvangstmast er staat. Het bereik voor mobiele telefoons is bij sommige aanbieders gebrekkig.

Als het gaat om sport is de voetbalvereniging de belangrijkste vereniging die competitie mogelijkheden biedt voor jongeren en volwassenen. Naast de voetbalvereniging kun je in Hoofdplaat recreatief sporten op het gebied van biljart, fitness, sjoelen, postduivensport en volleybal. De verenigingen in Hoofdplaat kunnen gebruik maken van de gymzaal, de sportvelden en een zonnestudio/fitnesscentrum.

Mensen uit Hoofdplaat zijn wat openbaar vervoer betreft afhankelijk van lijn 15 die tussen Breskens en Biervliet rijdt. Lijn 15 had een proefperiode waarbij deze lijn overdag één keer per uur reed. Deze periode is inmiddels afgelopen en men vreest dat de rijtijden weer worden teruggebracht naar vier keer per dag. Soms wordt er gereden met een te kleine bus vooral in de ochtend. Als er veel scholieren zijn is de capaciteit te klein. Hoofdplaat heeft geen belbus en de discobus rijdt niet meer tot Hoofdplaat. Bewoners kunnen gebruik maken van taxicom in het kader van de Wmo.

Twee keer per week houden twee artsen spreekuur in Hoofdplaat maar men vreest dat dit op termijn zal verdwijnen. Dat geldt niet alleen voor het spreekuur van de arts maar, men is ook bang dat andere voorzieningen of gebouwen zoals de rooms-katholieke kerk in Hoofdplaat in de toekomst zullen verdwijnen. Voor overige zorgdiensten moeten de bewoners uitwijken naar Oostburg, Terneuzen of België. In Hoofdplaat is een erkende zorgboerderij gevestigd.

Nieuwvliet

Nieuwvliet is een kern met ongeveer 470 inwoners. Vergeleken met de andere kernen in Sluis heeft Nieuwvliet een laag percentage inwoners van 65 jaar en ouder, slechts achttien procent. (ter vergelijking in respectievelijk Sluis en Retranchement zijn deze percentages vijftientig en vierentwintig procent) Daarnaast behoort de verhuismobiliteit in Nieuwvliet tot de laagste van de gemeente. Alleen Sint Kruis en Waterlandkerkje scoren lager. In het webdiagram is te zien dat zorgvoorzieningen ontbreken en voorzieningen voor financiële dienstverlening in Nieuwvliet nauwelijks aanwezig zijn.

De dorpsraad beheert het dorpshuis van Nieuwvliet dat in eigendom van de gemeente is. Het doet dienst als vergaderplaats en als gymlokaal voor de school en voor bewegen voor ouderen dat de Stichting Welzijn organiseert. Stichting 't Oendervalletje geeft de dorpskrant uit. Vanuit de school wordt jaarlijks een sinterklaasfeest georganiseerd en het oranjecomité verzorgt Koninginnedag. Ondernemersvereniging Nieuwvliet, bestaande uit 50 ondernemers, is al tien jaar verantwoordelijk voor het jaarlijkse strandvuur op 1 januari.

De Bonte Avond staat al 26 jaar garant voor een drukbezochte avond met toneel, muziek en sketches in het dorpshuis. De verlichte dijk- en dorpenroute waar Nieuwvliet, net als Retranchement, deel van uitmaakt is een fiets- of wandeltocht met kraampjes en activiteiten onderweg, die bij bewoners en toeristen in de smaak valt.

Al 27 jaar organiseert de Vereniging Sinte Piersefeesten een jaarmarkt met braderie en rommelmarkt. De opbrengst van dit drukbezochte evenement, waarvoor zeventig vrijwilligers in touw zijn, gaat naar de acht verenigingen die het dorp rijk is.

Voor de kinderen van vier tot twaalf jaar is er kinderclubwerk en door de jeugdvereniging van de Vrije Evangelische gemeenschap worden op zondagmiddag activiteiten georganiseerd. Er is een particuliere speeltuinvoorziening voor kinderen die ook bij slecht weer tegen betaling gebruikt kan worden. Voor waaghalzen is er een vereniging voor deltavliegers en sportievelingen kunnen terecht in een in- en outdoorcenter. Paardrijden kan bij de plaatselijke manege en een balletje trappen is mogelijk op het voetbalveld/speelveld in het dorp.

Lijn 3, de buslijn die Nieuwvliet verbindt met het op iets meer dan zeven kilometer gelegen Oostburg, blijft vaak leeg. De schooljeugd maakt er wel eens gebruik van, maar de meeste leerlingen fietsen naar de middelbare school in Oostburg.

De openbare basisschool in Nieuwvliet had in 2008 37 leerlingen. Ten opzichte van 2004 is dit een stijging van het leerlingenaantal met acht. Voorzieningen als een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang zijn niet in de kern aanwezig. Voor de peuterspeelzaal gaan de kinderen uit Nieuwvliet naar Groede en voor kinderopvang en buitenschoolse opvang naar Breskens en Oostburg met een taxi. Voor jonge kinderen is het vervoer naar de kinderopvang per taxi zonder begeleiding echter niet geschikt. Vandaar dat er ook gastouderopvang is via de Stichting Kinderopvang.

Voor de meeste (vers)winkels, behalve de bakker, moeten de bewoners van het dorp naar Oostburg, evenals voor financiële dienstverlening. Op een camping twee kilometer buiten het dorp kan men wel 'bijpinnen' in de zomer. Er is een postagentschap in de buurtsuper. Nieuwvliet leeft, net als de andere kernen aan de Noordzeekust, van het toerisme, getuige de vele campings, café-restaurants en de strandpaviljoens.

Op het gebied van horeca heeft Nieuwvliet (bad) veel in huis; van frituur tot restaurant, van hotel tot eetcafé en zelfs een heus museumcafé in een monumentale gerestaureerde boerderij met zelfgemaakte voorwerpen van kunst tot kitsch. De strandpaviljoens en een aantal restaurants vervullen ook tijdens de winter een regiofunctie omdat zij in het weekend of het hele jaar door geopend zijn.

Nieuwvliet kent slechts enkele sportverenigingen. Dit zijn een biljartvereniging, een ruitersportvereniging en een zeilvliegvereniging. Voor jongeren en volwassenen zijn er in Nieuwvliet eigenlijk geen mogelijkheden om in de kern aan een sportcompetitie deel te nemen. Voor de voetbal wordt uitgeweken naar het nabijgelegen Groede. Voor ouderen worden er activiteiten georganiseerd door de stichting Welzijn West Zeeuws-Vlaanderen.

Op het gebied van zorg is er een aantal bijzondere voorzieningen in het dorp zoals een zorgboerderij voor licht verstandelijk gehandicapte jongeren en vakantiewoningen van het Rode Kruis voor mensen met een functiebeperking.

Mensen uit Nieuwvliet gaan voor huisarts, tandarts en fysiotherapeut naar Breskens en voor het zorgcentrum voor ouderen naar Breskens of Sluis. Overdag gaan ze voor het ziekenhuis naar Oostburg of Terneuzen en 's avonds en voor spoedeisende hulp naar Knokke of Brugge.

Retranchement

De kern Retranchement ligt tegen de grens met België en heeft iets meer dan 400 inwoners. Retranchement kent een groot aandeel (24%) inwoners dat ouder is dan 65. Retranchement is met dit percentage na Sluis de sterkst vergrijsde kern. Daarnaast wonen in deze kern de minste gezinnen met kinderen. In Retranchement wonen in verhouding tot de andere kernen veel mensen met een hoog inkomen (21%) en de gemiddelde woningwaarde (196.000 euro) is alleen in Sint Kruis hoger. Het webdiagram laat zien dat in deze kleine kern zorgvoorzieningen en voorzieningen voor financiële dienstverlening ontbreken.

Het dorps huis, waar het mannenkoor, het dameskoor, de handwerkclub, de quiltclub en een seniorensoos huizen, is gevestigd in de oude dorps school. De dorpsraad maakt al sinds 1979 een dorpsblad dat tot ver buiten Retranchement gelezen wordt door (oud-)dorpsbewoners. Al dertig jaar verschijnt dit blad, waarin alle wetenswaardigheden over Retranchement opgetekend worden. De documentatiegroep geschiedenis verzamelt fotomateriaal over de geschiedenis van het dorp.

Natuurgebied het Zwin en het bijbehorende bezoekerscentrum zijn belangrijk voor het toerisme in Retranchement. Daarnaast is de molen een belangrijke bezienswaardigheid in het dorp. In het Molencentrum geeft de molenaarsvrouw gedurende het toeristenseizoen informatie over de geschiedenis van de molen. Er komt een stichting die het beheer en de exploitatie gaat doen van de Nederlands Hervormde Kerk, die momenteel wordt gerestaureerd. Een actieve vrijwilliger uit het dorp regelt de concerten die daar regelmatig plaatsvinden. De Stichting Evenementencomité die bestaat uit ondernemers organiseert jaarlijks de grote Jaarmarkt.

Een opvallende voorziening is de speeltuin. Voor het beheer van de speeltuin is door ouders uit de kern een stichting opgericht. Het is een mooie voorziening die het dorp aantrekkelijk maakt voor ouders met jonge kinderen. Behalve de activiteiten op Koninginnedag, die georganiseerd worden door het oranjecomité, en de sinterklaasviering is er weinig te doen voor de jeugd. De christelijke muziekvereniging, die wekelijks repeteert en muzikanten uit de regio aantrekt, beschikt wel over een jeugdcorps.

Verlicht Retranchement is een wandeltocht met kraampjes in een weekend in augustus waar iedereen aan mee doet en die veel deelnemers trekt. Voor de toeristen en de kinderen organiseert de Stichting Evenementencomité 'Schatgraven aan Zee' en muziek in de kiosk op het dorpsplein. Viswedstrijden en een dorpsavond zijn ook evenementen die zomers worden georganiseerd door deze stichting.

Retranchement ligt op de route van de Mars Hoofdplaat-Knokke, een wandeltocht van 33 kilometer, waar 1500 wandelaars aan meedoen op de eerste zondag van november, tijdens de jaarlijkse herdenking van de slachtoffers die vielen bij de bevrijding door de Canadezen. Dit is een gezamenlijke activiteit van de gemeente Knokke en de gemeente Sluis.

Het reguliere openbaar vervoer is de lijn 4, die één keer per uur Retranchement aandoet. Het is een klein busje, dat een rondrit maakt van Sluis naar Cadzand en Oostburg. Er wordt weinig gebruik van gemaakt door de bewoners. In de zomer is er een kustbus, betaald door de provincie, VVV en particulieren, die de kustplaatsen aandoet.

De basisschool op het dorp, De Oranje Nassauschool kende in 2008 37 leerlingen. Enkele kinderen gaan naar een basisschool in Knokke. Het leerlingenaantal schommelde de afgelopen vijf jaar rond dit aantal. Inwoners van Retranchement kunnen in hun kern niet terecht voor de peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang.

In Retranchement wordt een deel van de huizen gebruikt als tweede woning. Deze huizen staan een groot deel van het jaar leeg, wat geen positieve invloed heeft op de leefbaarheid van de kern, aldus de sleutelfiguren. Bewoners zijn teleurgesteld en gefrustreerd dat de gemeente hier, ondanks herhaalde oproepen vanuit de kern, weinig aan doet.

Er is alleen een bakker in het dorp die ook levensmiddelen verkoopt. Het is maar de vraag hoe lang deze bakker nog open zal blijven. Naast een restaurant en een frituur in het dorp, zijn er enkele goede restaurants en een strandpaviljoen aan de kust. Recreanten maken dankbaar gebruik van de manege die het dorp rijk is. Financiële dienstverlening is er niet in het dorp.

Om te sporten gaan de dorpelingen naar Cadzand. Retranchement kent geen sportverenigingen. Voor de school en voor bewegen voor ouderen is er een gymnastieklokaal in het dorp aanwezig.

Voor zorg is Retranchement aangewezen op het ziekenhuis van Knokke, op het ziekenhuis van Oostburg en op het woonzorgcentrum in Sluis. Voor huisarts en tandarts gaan bewoners naar Cadzand en Sluis of naar Westkapelle en Brugge in België.

Schoondijke

Schoondijke is met iets minder dan 1.500 inwoners de grootste van de kleine kernen. Schoondijke ligt aan de doorgaande weg van Terneuzen naar Oostburg - de N61 - en deze weg loopt midden door de kern. Het dorp heeft daardoor last van het vrachtverkeer tussen de Westerscheldetunnel en de havens van België en van het plaatselijke landbouwverkeer. Al jaren wordt er gesproken over een rondweg maar de meningen van de inwoners zijn verdeeld. Een rondweg betekent volgens sommigen minder doorgaand verkeer en minder bezoekers voor de winkels en horeca in de kern. Schoondijke valt op door het laagste percentage hoge inkomens en de laagste gemiddelde woningwaarde. Uit het webdiagram blijkt dat in Schoondijke zorgvoorzieningen ontbreken en dat Schoondijke als het gaat om horeca lager scoort dan gemiddeld.

Op het moment van schrijven kent Schoondijke geen dorpsraad, wel een ondernemersvereniging die tijdelijk de kern vertegenwoordigt. Dienstencentrum De Moaneblusser, vroeger het logeergebouw van de landbouwpraktijkschool en nu geprivatiseerd, wordt o.a. gebruikt voor het clubwerk maar ook voor grotere bijeenkomsten, evenementen en vergaderingen. De activiteitencommissie van het oranjecomité organiseert ieder jaar de Koninginnedag, de kerstboomverbranding en bij vorst ijsactiviteiten. Daarnaast organiseert zij samen met de ondernemersvereniging jaarlijks diverse evenementen zoals de Tuned Car Meeting, de feestmarkt, de kermis en de intocht van Sinterklaas.

Jongeren in Schoondijke hebben hun eigen pand 'Jeugdsoos Rainbow' waar soosavonden worden gehouden. Dit pand is een paar jaar geleden opgeknapt. Ook de ouderen hebben hun eigen seniorensociëteit. Schoondijke kent twee kerken, een Protestantse en een Katholieke kerk, in de Protestantse kerk vinden soms concerten plaats.

De muziekvereniging OKK is een samenwerkingsverband tussen Schoondijke en Groede. De toneelvereniging Rederijkerskamer Nut en Genoegen Schoondijke kent een geschiedenis van ruim 100 jaar, bestaat officieel nog wel maar voert door een te smalle bezetting geen voorstellingen meer uit.

Door de ligging aan de doorgaande weg en de ligging nabij Oostburg scoort Schoondijke goed als het gaat om bereikbaarheid. Ieder uur passeren er twee buslijnen deze kern. Lijn 1, de bus tussen Oostburg en Hulst en lijn 412 rijdt op en neer tussen Breskens en Brugge.

Schoondijke kende tot voor kort drie basisscholen. De openbare basisschool Prinses Irene (53 leerlingen), de rooms-katholieke basisschool Sint Petrus (40 leerlingen) en de protestantse basisschool De Wegwijzer (28 leerlingen). De leerlingenaantallen van de openbare en de protestantse basisschool zijn de afgelopen vijf jaar gedaald. De afname van het leerlingenaantal heeft geleid tot een fusie van de rooms-katholieke basisschool Sint Petrus en de protestantse basisschool De Wegwijzer. Deze fusie is door de inwoners van Schoondijke wisselend ontvangen. In Schoondijke kan men ook terecht voor de peuterspeelzaal en de buitenschoolse opvang.

Bewoners kunnen in Schoondijke terecht voor hun dagelijkse boodschappen bij de bakker, slager en de supermarkt zonder dat zij naar één van de grotere kernen hoeven. Aan de rand van Schoondijke ligt het Technopark Zeeland, een uniek bedrijventerrein voor technologische ontwikkeling, productie en scholing. Omdat scholing van groot belang is, heeft een aantal bedrijven een samenwerkingsverband met de Hogeschool Zeeland. In Schoondijke is er de mogelijkheid om te pinnen, voor overige bankzaken moet men naar Oostburg of Sluis. Voor postzaken kan men terecht bij de lokale supermarkt.

In Schoondijke zijn sportverenigingen voor voetbal en tennis die competitie mogelijkheden bieden voor jong en oud. Deze verenigingen kunnen gebruik maken van de gymnasietiekzaal, de sportvelden en de tennisbanen in de kern. Voor ouderen is er een gymnastiekvereniging om fit te blijven.

Schoondijke beschikt over diensten voor fysiotherapie en heeft een natuurgeneeskundige praktijk. De huisarts houdt een paar keer per week spreekuur. Voor alle overige zorg is men aangewezen op Oostburg en België. De Okkernoot is een kleinschalige, persoonsgerichte zorginstelling voor mensen met een verstandelijke beperking. Daarnaast wonen er nog een aantal inwoners met een verstandelijke beperking in door Woongoed Zeeuws-Vlaanderen verhuurde woonhuizen.

Sint Kruis

Deze kern is met zijn 340 inwoners de kleinste van de gemeente Sluis. Sint Kruis kenmerkt zich door een klein aandeel (15%) inwoners ouder dan 65, het grootste aandeel huishoudens met kinderen (46%) en de laagste verhuismobiliteit in de regio. Verder kent deze kern het hoogste percentage (24%) inwoners met een hoog inkomen, het kleinste aandeel huurwoningen en de gemid-

delde woningwaarde van 217.000 euro is de hoogste in de gemeente. Kijken we naar het webdiagram dan kunnen we constateren dat Sint Kruis de kern is met de minste voorzieningen.

In Sint Kruis bestaat verbondenheid nog, volgens de voorzitter van de dorpsraad. Deze dorpsraad bestaat al van voor de oorlog en als stichting 21 jaar. Het dorp heeft het dorps huis in eigen beheer en dat is dan ook de belangrijkste accommodatie waar alle clubs en verenigingen hun activiteiten organiseren. Elk jaar komt het hele dorp bij elkaar tijdens de toneelvoorstelling. Deze voorstelling wordt afgesloten met een 'bal' en ieder jaar is er een soort 'kermis' met tent en tap, die is voortgekomen uit de jaarlijkse barbecue. Jong en oud doen mee, zo ook aan het carnavalsfeest waarvoor zelfs de jeugd uit Aardenburg toestroomt. De carnavalswagen met zo'n tachtig mensen uit Sint Kruis neemt deel aan onder andere de carnavalsopocht in Aardenburg. Een bijzondere cultureel evenement in Sint Kruis zijn de kaarslichtconcerten met klassieke muziek in de kerk, ook wel de Peperbusse genoemd.

Er is jaarlijks een aantal grensoverschrijdende activiteiten in dit dorp, gelegen op enkele kilometers van de Belgische grens. Een voorbeeld is de 'sneukeltour' - een fietsspeurtocht met een natje en een droogje. Daarnaast maakt Sint Kruis deel uit van de toeristische smokkelroute en wordt er een wedstrijd veldrijden georganiseerd.

Mensen in Sint Kruis zijn gewend zelfvoorzienend te zijn. Met de komst van Veolia als aanbieder van het openbaar vervoer is er een lijndienst die ieder uur Sint Kruis aan doet. De inwoners van Sint Kruis hebben niet om deze voorziening gevraagd en volgens de sleutelfiguren wordt er weinig gebruik van gemaakt.

Sint Kruis heeft geen eigen basisschool. Vrijwel alle kinderen zitten in Aardenburg op school. De gemeente zorgt voor het leerlingenvervoer van de 30 basisschoolkinderen van het dorp. Ook een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang worden buiten de kern gehaald, voornamelijk Aardenburg en Oostburg. Middelbare scholieren fietsen naar Oostburg, voor een deel over zestig kilometerwegen zonder fietspad, wat voor gevaarlijke situaties zorgt. Voor de dorpen in de regio is het van groot belang dat de functies van Oostburg behouden blijven, ook de regionale functie voor het voortgezet onderwijs.

Sint Kruis kent geen winkels voor dagelijkse levensbehoeften. Daardoor scoort Sint Kruis in het webdiagram niet als het gaat om bedrijvigheid. Dit betekent dus niet dat er helemaal geen bedrijvigheid is in de kern. Zo zitten er bijvoorbeeld verschillende loon- en landbouwbedrijven in en rondom Sint Kruis, een graanhandel en een klusbedrijf. Verder heeft Sint Kruis één café, Zeelandia, waar ook veel

Belgen komen. In het café waar jong en oud elkaar treffen, kun je onder meer krulbollen en is er een kaartmiddag. Deze voorziening dreigt te verdwijnen omdat de huidige eigenaresse erover denkt om met pensioen te gaan en er geen opvolger in beeld is. Dit geldt ook voor verschillende landbouwbedrijven. Voor voorzieningen zijn ze aangewezen op Aardenburg en Oostburg, zowel voor scholen, banken, winkels als voor kinderopvang en zorg.

Er is een sportveld waar vooral de plaatselijke jeugd, maar ook volwassenen, gebruik van kunnen maken. Het veld is geschikt voor voetballen, basketballen en volleyballen. FC de Peperbusse is een vriendenclub en een culturele vereniging die al 39 jaar bestaat, ooit ontstaan als voetbalclub. Het onderhoud van het dorpshuis en het sportveld doen de bewoners zelf. 's Zomers is het heerlijk om na het eten nog even met de kinderen te gaan zwemmen in het openluchtzwembad van Aardenburg. Het behoud van dit zwembad is van groot belang voor de inwoners van Sint Kruis, ook voor de zwemlessen van de kinderen.

Ouderen gaan naar het verzorgingscentrum in Aardenburg. In Sint Kruis staat een erkende zorgboerderij. Voor huisarts, tandarts en ziekenhuis wijken bewoners ook wel uit naar België. De meeste bevallingen vinden plaats in het ziekenhuis in Knokke.

Waterlandkerkje

Waterlandkerkje is een klein dorp met 550 inwoners gelegen aan de weg tussen IJzendijke en Oostburg. Net als de kernen Hoofdplaat en Sint Kruis kent Waterlandkerkje in verhouding tot de overige kernen een laag aandeel 65 plusers en is het aandeel huurwoningen laag. Verder behoort ook de verhuismobiliteit tot de laagste van de gemeente. Het webdiagram laat zien dat er weinig voorzieningen zijn in deze kern, zeker op het gebied van bedrijvigheid, financiële dienstverlening en zorg. Er zijn geen winkels maar bewoners zijn eraan gewend dat er zeer weinig voorzieningen zijn, men kiest bewust voor rust, ruimte en gezelligheid.

Middelpunt in het dorp is de Hervormde Kerk daterend uit 1674. Het kerkje is sinds 2001 eigendom van de Stichting Oude Zeeuwse Kerken. Doel van de stichting is het bevorderen van de belangstelling voor Zeeuwse historische kerkgebouwen en de instandhouding ervan. Eén keer per maand wordt er in de kerk een dienst gehouden en er zijn tentoonstellingen en avondconcerten.

Waterlandkerkje beschikt over een eigen dorpshuis, een voorziening die men graag wil behouden. De dorpsvereniging speelt een belangrijke rol in het dorp en organiseert tal van activiteiten vaak in samenwerking met het oranje-comité, het clubwerk en de werkgroep dorp. Zo is er altijd

iets te doen met carnaval, halloween en sinterklaas. De 'Meerminnefeesten' zijn regionaal bekend en trekken ieder jaar in het weekend na Pinksteren veel bezoekers. Voor jong en oud zijn er activiteiten met optredens, een meerminnebal en als hoogtepunt de trekkertrekwedstrijden.

Waterlandkerkje heeft een eigen toneelvereniging, een biljartclub en een krulbolvereniging waar onderlinge competities plaatsvinden. De bolbaan is een belangrijke voorziening in de kern en krulbollen is een echt gezinsgebeuren.

De score voor bereikbaarheid van Waterlandkerkje is lager dan de gemiddelde score voor de gemeente Sluis. Dit heeft vooral te maken met de wegcategorie waaraan Waterlandkerkje ligt.

Overige diensten als een pinautomaat, de bibliobus en een postkantoor zijn niet aanwezig en voor de dagelijkse boodschappen moet men naar een van de andere kernen. Dit wordt genoemd als een van de redenen dat ouderen wegtrekken uit het dorp.

Waterlandkerkje heeft een eigen basisschool en peuterspeelzaal. De basisschool had in 2008 29 leerlingen. Het leerlingenaantal is de afgelopen jaren stabiel. De school is de spil in het dorp en de samenwerking met de diverse comités is prima. Voor de buitenschoolse opvang moeten de kinderen naar IJzendijke. In het dorp is geen speeltuin en vooral voor de (oudere) jeugd zijn er bijna geen activiteiten. Jongeren kunnen gebruik maken van de discobus die hen naar de discotheek in Cadzand brengt en het is mogelijk in de kern jazzballet te volgen.

Er zijn geen (para-)medische diensten in Waterlandkerkje, wel is er een zorg- en verblijfsboerderij voor kinderen en volwassenen met een licht verstandelijke en/of psychische handicap. Voor de huisarts wijkt men uit naar Oostburg of IJzendijke. In IJzendijke staat ook een erkende zorgboerderij.

Zuidzande

Zuidzande ligt op 3,5 km van Oostburg en heeft ongeveer 590 inwoners. Zuidzande heeft na Oostburg en Cadzand de hoogste verhuismobiliteit. Het aandeel huurwoningen is laag vergeleken met de andere kernen in Sluis. In het webdiagram is te zien dat in Zuidzande zorgvoorzieningen ontbreken. Voor de meeste voorzieningen zijn de inwoners aangewezen op Oostburg.

Het Multi Functionele Centrum (MFC) waar de muziekvereniging huist en bloemschikken, dansen en clubwerk voor kinderen wordt gegeven, heeft veel achterstallig onderhoud. Er zijn plannen voor discoavonden en jeugdactiviteiten in het MFC door de Stichting Welzijn West-Zeeuws-

Vlaanderen. Het oranjecomité is in samenwerking met Jantje Beton bezig om speelattributen en een muziekinstallatie te regelen. De jaarfeesten vinden er plaats en er is een peuterspeelzaal gehuisvest.

De activiteitencommissie van de school organiseert schoolreisjes, cultuureducatie, vervoer voor uitstapjes en brengt een nieuwsbrief uit. Daarnaast heeft Zuidzande een molen waarvoor een vrijwilliger de bezichtigingen regelt.

De Stichting Zevendraaier is een vrijwilligersorganisatie die verschillende activiteiten organiseert zonder dat zij hiervoor subsidie ontvangt. De dorpsraad organiseert jaarlijks in samenwerking met de stichting Wenswijkdag een nieuwjaarsborrel. De stichting Wenswijkdag organiseert samen met het Oranjecomité en Stichting Zevendraaier de jaarmarkt in augustus. Door inspanningen van de Stichting Wenswijk en Stichting Speelkwartier zijn er, met Europese subsidie, een speeltuin, een parkje met een vijver en een sportveld/hangplek gekomen.

Muziekvereniging Veronica is met zestig leden één van de belangrijkste culturele voorzieningen in Zuidzande die ook de muzieklessen verzorgt op de plaatselijke basisschool. Er vinden concerten van de muziekvereniging plaats in het Ledeltheater in Oostburg.

Oostburg is vanuit Zuidzande goed te bereiken met een bus die twee keer per uur rijdt. Ook richting Breskens gaat er één keer per uur een bus. In de vakanties en in het weekend is dat één keer per uur. Of er veel gebruik van gemaakt wordt is niet bekend. De dorpsraad denkt van niet, de meeste mensen die hier wonen hebben een auto.

De Europaschool in Zuidzande had in 2008 47 leerlingen. Dit aantal is de afgelopen vijf jaar redelijk constant. Zoals eerder al beschreven kunnen mensen voor de peuterspeelzaal ook in de eigen kern terecht. De buitenschoolse opvang wordt onderling met elkaar geregeld. Wel wordt er gekeken naar de behoefte aan formele voor- en naschoolse opvang op het dorp.

Zuidzande heeft een slagerij, die ook dienst doet als postagentschap en waar je terecht kunt voor de dagelijkse boodschappen. Een pinautomaat is er echter niet. Voor bank, bibliotheek, apotheek en theater moet je naar Oostburg. Een pottenbakkerij in een boerderij waar ook exposities zijn en kinderen terecht kunnen voor een kinderfeestje is een bijzondere voorziening in de kern, evenals de edelsmederij, een antiekwinkel, de boekbinder en een kunstatelier.

Op het speelveld vinden zomers ook sportactiviteiten plaats die de Stichting Welzijn West Zeeuws-Vlaanderen één keer per twee weken organiseert in het dorp voor alle bewoners van zeven tot tachtig jaar. Het is een populaire activiteit waar gemiddeld zo'n 35 mensen aan deelnemen. De plek buiten het dorp is prachtig maar volgens de dorpsraad ligt het te afgelegen waardoor er geen sociale controle is. Daardoor trekt de plek 'foute jongeren' en drugs aan, volgens een van de leden van de dorpsraad.

Voor alle zorgvoorzieningen gaan de bewoners van Zuidzande naar Oostburg, zoals voor de meeste voorzieningen.

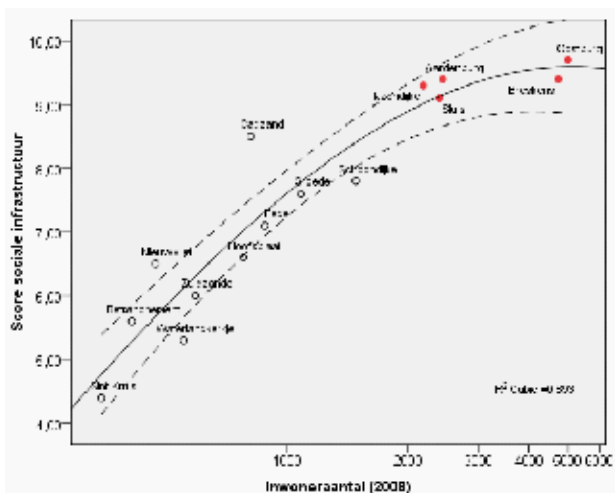
3.4 Sociale infrastructuur en lokaal woonmilieu

Maatschappelijke ontwikkelingen als de toegenomen welvaart en mobiliteit maken dat mensen enerzijds minder afhankelijk zijn van de voorzieningen in hun kern. Anderzijds heeft schaalvergroting op allerlei terreinen er voor gezorgd dat veel voorzieningen uit de kernen zijn verdwenen. Vanuit kleine kernen wordt vaak het geluid gehoord dat er meer gebouwd moet worden en vooral voor jonge mensen, zodat de kern vitaal blijft en voorzieningen in stand gehouden kunnen worden. We hebben de afgelopen tientallen jaren echter kunnen constateren dat het bouwen om voorzieningen in stand te houden in kleine kernen niet succesvol is gebleken. Autonome dorpen zijn steeds meer woondorpen geworden.

In eerder onderzoek in de gemeente Borsele (UvA, Scoop, 2008) is desalniettemin geconstateerd dat er nog steeds een heel sterke relatie is tussen het inwonertal en de omvang van de sociale infrastructuur in een kern. De omvang van het voorzieningenniveau, het verenigingsleven en de sociale activiteiten in de kern zijn nog steeds sterk afhankelijk van 'de schaal van wonen'. In dit onderzoek in de kernen van de gemeente Sluis vinden we vrijwel exact dezelfde relatie als in Borsele.

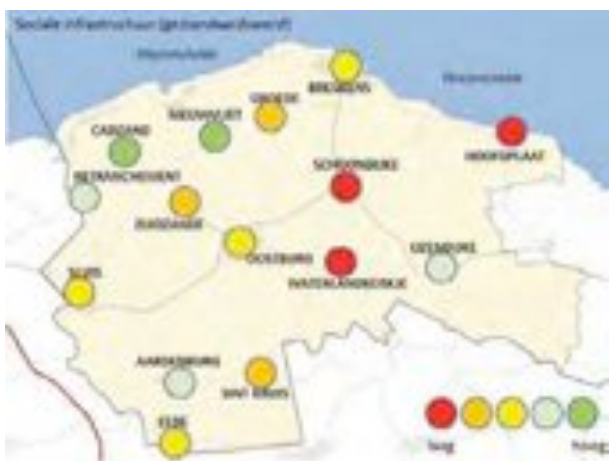
In de onderstaande figuur is die relatie weergegeven. De lijn geeft de beste benadering van dit verband aan. Het gebied tussen de stippellijnen is de negentig procent marge daar omheen. Daaruit valt op te maken dat Cadzand en Nieuwvliet een duidelijk omvangrijker sociale infrastructuur hebben dan verwacht mag worden op basis van de omvang van de kern. Dat heeft in beide kernen te maken met de horeca en bedrijvigheid gericht op toeristen. Waterlandkerkje, Hoofdplaat en Schoondijke missen deze toeristische functie, en missen ook op andere aspecten van de sociale infrastructuur een aantal voorzieningen. Zij komen daarmee onder de lage stippelijijn terecht.

Figuur 3.4: De sociale infrastructuur en het inwoneraantal

Op het kaartje is dat nog eens ruimtelijk weergegeven. De gele kernen hebben de meest bij de omvang van de kern passende score voor de sociale infrastructuur. Sluis, een kern met toch een sterke toeristische functie, scoort desalniettemin niet bijzonder hoog. Dit wordt veroorzaakt door een minder goede score op bereikbaarheid.

Figuur 3.5: Ruimtelijke weergave van de scores op sociale infrastructuur in relatie tot het inwoneraantal

Er is ook een duidelijke relatie tussen het percentage ouderen in een kern en de omvang van de sociale infrastructuur voor ouderen. Maar er is geen relatie tussen het percentage huishoudens met kinderen en de sociale infrastructuur voor gezinnen.

Van de andere woonmilieukennmerken blijken het aandeel huurwoningen en de verhuismobiliteit samen te hangen met de omvang van de sociale infrastructuur. Geen directe relaties zijn er tussen de omvang van de sociale infrastructuur en de gemiddelde woningwaarde, het percentage hoge inkomens of de cultuurhistorische aantrekkelijkheid.

Er is op basis van deze uitkomst geen reden om aan te nemen dat kernen met minder faciliteiten specifiek voor gezinnen met kinderen ook minder aantrekkelijk zouden zijn voor die doelgroep. In de enige kern in de gemeente zonder basisschool blijken zelfs in verhouding de meeste gezinnen met kinderen te wonen.

Dat de verhuismobiliteit in de kernen met de meeste sociale infrastructuur ook het grootst is, lijkt er op te wijzen dat de aantrekkelijkheid van een kern minder te maken heeft met het voorzieningenniveau. Alleen bij de ouderen is er wel een verband. De kernen met de meeste voorzieningen voor ouderen zijn ook de kernen met de hoogste percentages oudere inwoners.

3.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de veronderstelde leefbaarheid van de kernen in de gemeente Sluis gemeten. Dit is gedaan aan de hand van de sociale infrastructuur ofwel de voorzieningen, verenigingen en activiteiten. Hierbij is een onderscheid gemaakt naar acht aspecten. Deze acht aspecten zijn (1) culturele voorzieningen en verenigingsleven, (2) bereikbaarheid, (3) onderwijs, (4) bedrijvigheid, (5) sport, (6) horeca, (7) financiële dienstverlening en (8) zorg. Ieder van deze aspecten is kort beschreven en er is aangegeven waarop gelet wordt bij het toekennen van de scores. De scores zijn omgezet naar een tien-puntsschaal en in een webdiagram gezet.

In de webdiagrammen zien we dat de vijf grootste kernen allemaal een hoge score hebben als het gaat om de sociale infrastructuur. Enige punt waarop de score achterblijft is de bereikbaarheid. Bij de bereikbaarheid wordt gekeken naar de mogelijkheden om bij de dragende en andere kernen te komen. De lagere score op bereikbaarheid heeft mede te maken met het ontbreken van wegen waarop 100 kilometer per uur gereden mag worden. Voor Sluis, Aardenburg en Breskens geldt daarnaast dat er geen buslijn is die deze kernen twee keer per uur bezoekt.

In de webdiagrammen van de tien kleine kernen zit veel meer variatie. Ook daar wordt op bereikbaarheid niet maximaal gescoord, dit heeft te maken met de wegcategorie waaraan de kern gelegen is en het openbaar vervoer. In de kleine kernen ontbreken veelal zorgvoorzieningen en diensten voor financiële dienstverlening.

Daar staat tegenover dat bijna alle kleine kernen hoog scoren als het gaat om culturele voorzieningen en het verenigingsleven en de sport (zowel voorzieningen als verenigingen). De meeste kernen beschikken over een basisschool en een winkel voor dagelijkse levensbehoeften. Er is één kern waar geen onderwijsvoorziening is en dat is Sint Kruis. Winkels voor dagelijkse levensbehoeften ontbreken in Waterlandkerkje en Sint Kruis.

Uit eerder onderzoek in de gemeente Borsele (UvA, Scoop, 2008) kwam naar voren dat er een relatie is tussen de omvang van de kern en de score voor de sociale infrastructuur. Eenzelfde relatie vinden we terug bij dit onderzoek in de gemeente Sluis. Op basis van deze relatie hebben we in figuur 3.4 een lijn getekend die aangeeft welke score op de sociale infrastructuur we zouden verwachten op basis van de bevolkingsomvang. We zien hierin dat de kernen Nieuwvliet en Cadzand een hogere score hebben dan we zouden verwachten gezien de bevolkingsomvang. De kernen Waterlandkerkje, Schoondijke en Hoofdplaat hebben een lagere score dan we op basis van het inwoneraantal zouden verwachten.

Kijken we naar de sociale infrastructuur in relatie tot de bevolkingsopbouw, dan zien we alleen een relatie tussen het aantal ouderen en de sociale infrastructuur voor ouderen. Kernen met veel jongeren of gezinnen met kinderen hebben niet aantoonbaar meer voorzieningen voor deze doelgroep dan kernen met een lager aandeel.

Naast de sociale infrastructuur is er ook gekeken naar de woonmilieukennmerken. Sint Kruis is een kern die hierin opvalt door het hoge percentage gezinnen met kinderen, de lage verhuismobiliteit, het lage percentage huurwoningen en de hoge gemiddelde woningwaarde. De kern Schoondijke valt op door een laag percentage hoge inkomens en een lage gemiddelde woningwaarde.

4. De ervaren leefbaarheid

4.1 Inleiding

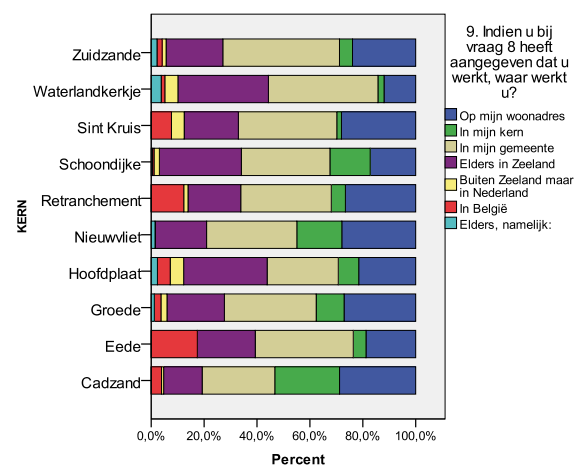
In dit hoofdstuk analyseren we de ervaren leefbaarheid in de 10 kleinste kernen van de gemeente. De ervaren leefbaarheid van inwoners van een kern start bij de simpele vraag of men tevreden is met de kern als woonplaats. Het gemiddelde oordeel hierover van inwoners van een kern geeft in de meest algemene zin aan hoe de leefbaarheid wordt ervaren. Daarna wordt in dit hoofdstuk gekeken waar dit oordeel over de leefbaarheid mee samenhangt en waar het zoal van afhankelijk is.

4.2 Uitkomsten ervaren leefbaarheid

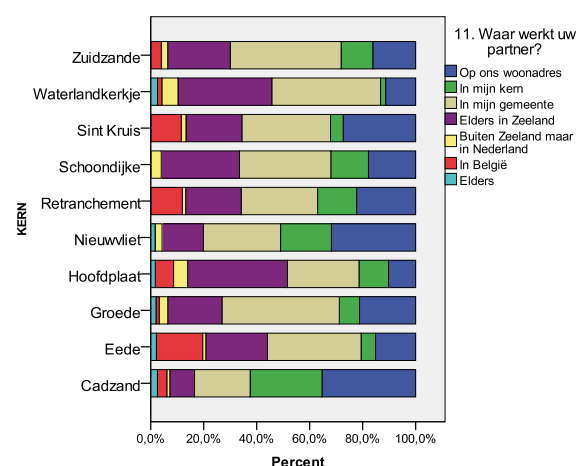
4.2.1 Werk

Een duidelijke meerderheid van de werkende inwoners verricht werk binnen de grenzen van de gemeente Sluis. Cadzand en in iets mindere mate Nieuwvliet en Schoondijke zijn kleine kernen waar relatief veel van de eigen inwoners ook werkzaam zijn. In Cadzand zijn ook veel mensen op het eigen woonadres werkzaam. In Waterlandkerkje wonen relatief de meeste mensen die elders in Zeeland werkzaam zijn. In Eede en Retranchement wonen relatief de meeste mensen die in België werkzaam zijn. Ruim de helft van de werkende inwoners heeft ook een werkende partner. In de meeste gevallen als iemand op het eigen woonadres of in de eigen kern werkt, doet de partner dat ook. Als een werkend iemand met een werkende partner elders in Zeeland werkt, is de partner het vaakst in de eigen gemeente werkzaam (42%), maar ook vaak elders in Zeeland (31%).

Figuur 4.1: Indien u bij vraag 8 heeft aangegeven dat u werkt, waar werkt u?

Figuur 4.2: Waar werkt uw partner?

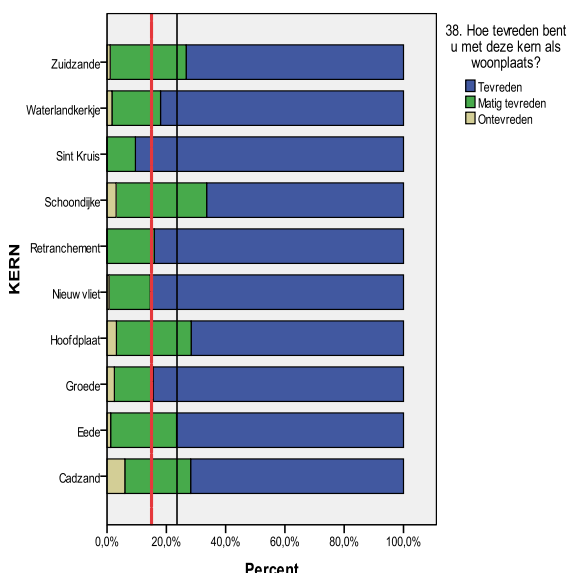

4.2.2 Leefbaarheid

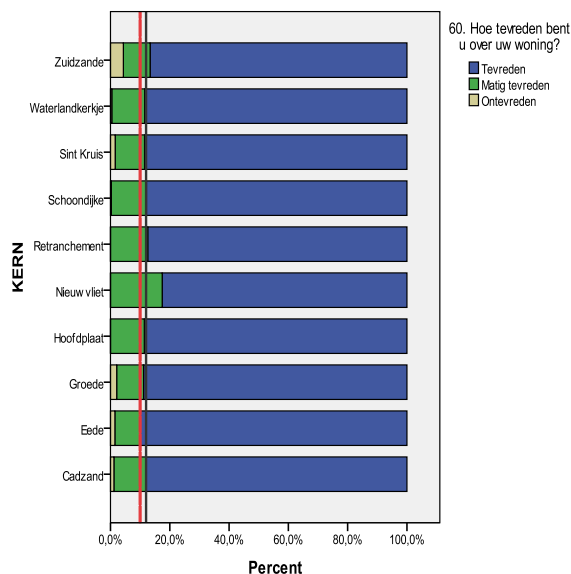
De onderstaande figuren zeggen iets over de tevredenheid van de inwoners van de kleine kernen van de gemeente Sluis met (1) hun kern als woonplaats, (2) de eigen woning, (3) de voorzieningen in hun kern en (4) de woonomgeving (hierbij kan gedacht worden aan bestrating, openbare verlichting, groenvoorzieningen e.d.). In de figuren zijn steeds twee referentielijnen weergegeven. De zwarte lijn staat voor de gemiddelde tevredenheid van de inwoners van de tien kleine kernen in de gemeente Sluis. De rode lijn geeft de tevredenheid van de inwoners uit Borsele weer. De zwarte lijn staat steeds rechts van de rode, dit betekent dat de inwoners uit de tien kleine kernen in Sluis minder tevreden zijn over de bovengenoemde vier onderwerpen dan de inwoners uit de gemeente Borsele.

Driekwart van de inwoners in de kleine kernen is tevreden met de kern als woonplaats. Dat is beduidend minder in vergelijking met eerder onderzoek naar dorpen op het Zeeuwse platteland (Scoop, UvA, 2008). In 2006 gaf namelijk 85% van de inwoners in Borsele aan tevreden te zijn met de kern als woonplaats. In Sint Kruis, Retranchement en Nieuwvliet is de tevredenheid met de woonplaats het hoogst, in Schoondijke het laagst. Jongeren (23 jaar of jonger) zijn minder tevreden met hun kern als woonplaats dan andere inwoners. Van hen is 36% matig tevreden of ontevreden.

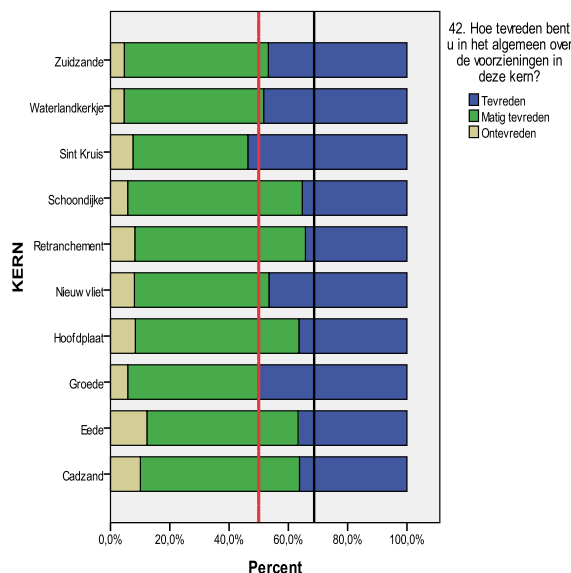
Figuur 4.3: Hoe tevreden bent u met deze kern als woonplaats?

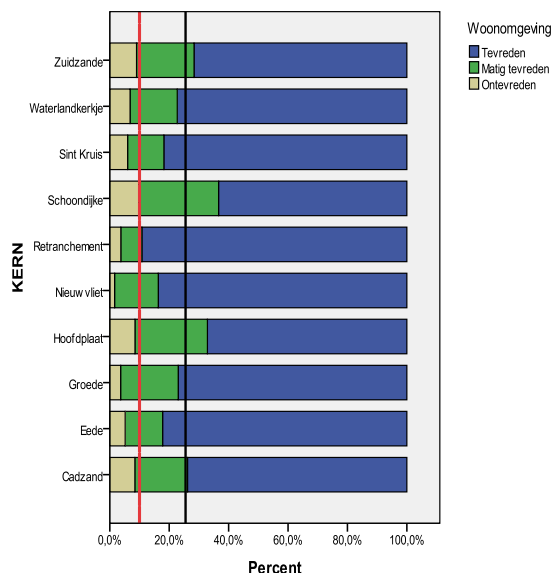
Figuur 4.4: Hoe tevreden bent u over uw woning?

Figuur 4.5: Hoe tevreden bent u in het algemeen over de voorzieningen in deze kern?

Figuur 4.6: Tevredenheid met de woonomgeving

In de kleine kernen van Sluis is 88% van de inwoners tevreden met de eigen woning. Dat is vergelijkbaar met de tevredenheid met de eigen woning in Zeeuws-Vlaanderen als geheel (Scoop, 2007). Tussen de kernen in Sluis zijn er ook geen grote verschillen.

Plattelanders in Nederland zijn over het algemeen zeer tevreden met hun woonomgeving. Volgens het SCP (2008) was 91% van de plattelanders daar tevreden over, tegenover 85% van de stedelingen. In het onderzoek Wonen in Zeeland (Scoop, 2008) blijkt ook 91% van de inwoners in de gemeente Sluis (zeer) tevreden met de woonomgeving.

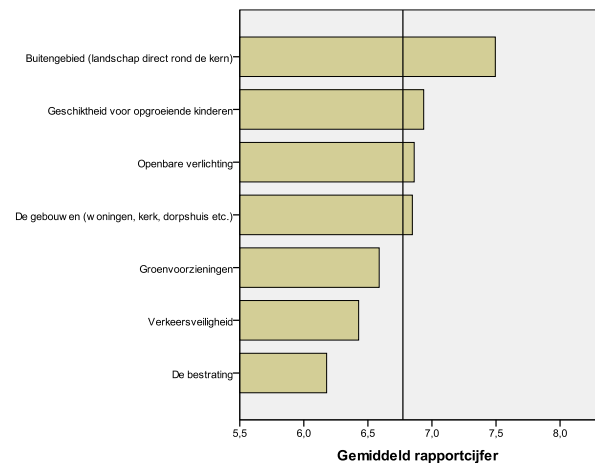
Inwoners van de kleine kernen van Sluis hebben een rapportcijfer gegeven over de woonomgeving in zijn geheel. Een 7 of hoger geeft aan dat men tevreden is, een 6 matig tevreden en een 5 of lager dat men ontevreden is.

Driekwart van de inwoners is tevreden met de woonomgeving en dit is in vergelijking met eerder onderzoek in Borsele aan de lage kant⁵. Er zijn grote verschillen tussen de kernen. In Schoondijke is de waardering van de woonomgeving het laagst, in Retranchement het hoogst. Waar we eerder zagen dat jongeren minder tevreden zijn over hun kern als woonplaats zie we dat zij meer tevreden zijn over de woonomgeving dan de andere inwoners. Van hen is 81% tevreden.

De tevredenheid met de voorzieningen in de kern is beduidend lager dan die met de woonomgeving. Slechts 40% van de inwoners van de kleine kernen van de gemeente Sluis is tevreden met de voorzieningen. Onder jongeren is dit nog lager (30%).

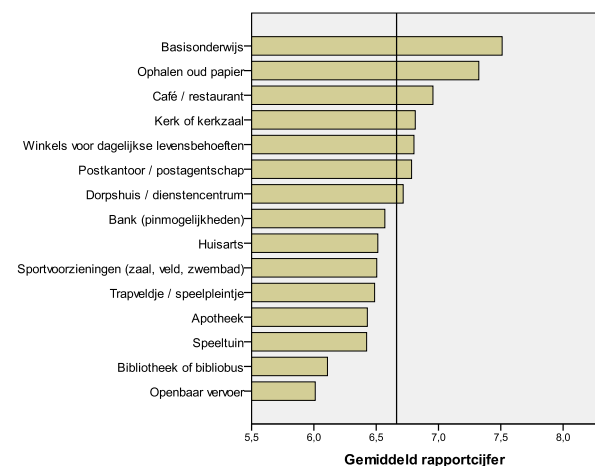
Inwoners is gevraagd een aantal aspecten van de woonomgeving met een rapportcijfer te waarderen. Over het geheel genomen komt de waardering voor de woonomgeving uit op een 7-. Het buitengebied en de geschiktheid voor opgroeiende kinderen worden daarbij het hoogst gewaardeerd, de groenvoorzieningen, de verkeersveiligheid en met name de bestrating het laagst.

Figuur 4.7: Wilt u uw mening geven over de volgende aspecten van de woonomgeving in uw kern/wijk door het geven van een cijfer?

Ook is gevraagd de voorzieningen voor zover ze aanwezig zijn te waarderen. Het cijfer dat aan de voorzieningen wordt toegekend is gemiddeld ongeveer gelijk aan de waardering voor de woonomgeving. Het openbaar vervoer en de bibliotheek scoren gemiddeld het laagst⁶. De basisschool is de hoogst gewaardeerde voorziening in de kleine kernen van Sluis.

Figuur 4.8: Wilt u voor de onderstaande voorzieningen, indien aanwezig in uw kern/wijk, aangeven met welk cijfer u deze waardeert?

In zijn algemeenheid wordt onderkend dat problemen met de leefbaarheid op het platteland minder te maken hebben met de woning en woonomgeving, maar meer met de voorzieningen (SCP, 2008). Dat wordt ook in dit onderzoek weer eens duidelijk. Een minderheid van de inwoners van de kleine kernen is tevreden met de voorzieningen in de kern. Alleen in Groede en Sint Kruis is een krappe meerderheid die zich tevreden toont met de voorzieningen. In Eede vinden we relatief de meeste inwoners die echt ontevreden zijn met de voorzieningen.

5 De gemiddelde rapportcijfers voor de woonomgeving liggen in de kleine kernen van de gemeente Sluis lager dan de vergelijkbare scores in de kernen van de gemeente Borsele (UvA, Scoop, 2008).

6 De gemiddelde rapportcijfers voor de voorzieningen liggen in de kleine kernen van de gemeente Sluis hoger dan de vergelijkbare scores in de kernen van de gemeente Borsele (UvA, Scoop, 2008).

Maar de tevredenheid met de kern als woonplaats hangt zowel sterk samen met de tevredenheid met de woonomgeving als de tevredenheid met de voorzieningen in de kern ⁷. De samenhang is vergelijkbaar met de bevindingen in eerder Zeeuws onderzoek (Scoop,UvA, 2008). Het totaaloordeel over de kern blijkt in de kleine kernen van Sluis het sterkst samen te hangen met het oordeel over de voorzieningen. Alleen in Retranchement is dat niet het geval en hangt de tevredenheid met de kern meer samen met de tevredenheid met de woonomgeving.

4.2.3 Gebruik van voorzieningen

Voorzieningen zijn belangrijk in het oordeel over de leefbaarheid van kernen. Voorzieningen zijn eveneens belangrijk voor de veronderstelde leefbaarheid van een kern. Een belangrijke vraag in dit onderzoek is hoe de inwoners de bestaande voorzieningen gebruiken. Voor de gemeente is dit belangrijk in verband met het ontwikkelen van een goede passende en betaalbare sociale infrastructuur. Voor de provincie is dit van belang in verband met haar ruimtelijk beleid.

Hoe staat het eigenlijk met het gebruik van voorzieningen door de inwoners van de kleine kernen van de gemeente Sluis? Waar gaan inwoners naar toe als de voorziening niet in de eigen kern aanwezig is. Daartoe is allereerst gevraagd of men van een bepaalde voorziening gebruik maakt.

Winkels, huisarts, bankvoorzieningen, apotheek, postagentschap, café, restaurant en ophalen oud papier zijn de voorzieningen waar meer dan driekwart van de inwoners gebruik van maakt. Dorpshuis en sportvoorzieningen worden ongeveer door de helft van de inwoners gebruikt. De andere voorzieningen worden door een minderheid van de inwoners gebruikt en zijn meestal ook specifiek op doelgroepen gericht. Opmerkelijk is dat minder dan 30% van de inwoners gebruik maakt van de bibliotheek.

Figuur 4.9: Voorzieningengebruik door inwoners 10 kleine kernen

Voor de beantwoording van de vraag waar inwoners van de kleine kernen de voorzieningen gebruiken zijn figuren samengesteld die per voorziening laten zien welk deel van de inwoners in welke kern een voorziening gebruikt (Bijlage 2).

Er zijn maar drie voorzieningen waar de inwoners in elk van de kleine kernen in overgrote meerderheid, als ze er gebruik van maken, dit in de eigen kern doen. Dat zijn het dorpshuis, het trapveldje en de basisschool. Uitzondering hierop is Sint Kruis, omdat hier geen basisschool is. Alle andere voorzieningen worden vaak in een andere dan de eigen kern gebruikt.

Oostburg is duidelijk de belangrijkste kern waar men voor voorzieningen naar toe gaat. Breskens heeft als tweede grote kern een beperktere regionale functie en dan met name wat zorg betreft. Breskens is ook vaker de belangrijkste openbaar vervoersbestemming voor de omliggende kernen. Van de middelgrote kernen worden Sluis en IJzendijke opvallend weinig genoemd door inwoners van andere kernen. Sluis is wel voor een klein deel van alle inwoners van de kleine kernen de plaats waar men voornamelijk een café of restaurant bezoekt. Aardenburg is voor Eede en Sint Kruis vaker de kern waar men de kinderen naar de basisschool brengt.

De gerichtheid op Belgische voorzieningen blijkt zich voornamelijk te beperken tot de grenskernen. België wordt bij onderwijs, bibliotheek en huisarts genoemd in de kernen Eede, Sint Kruis, Retranchement en Cadzand. Maar België wordt wel steeds door een (beperkt) aantal inwoners uit alle kleine kernen genoemd als het gaat om café- en restaurantbezoek.

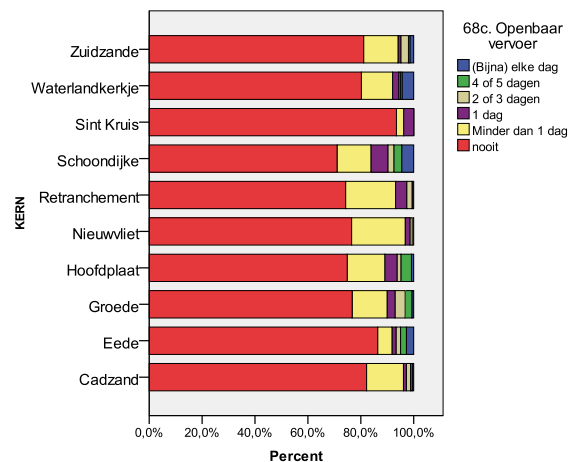
⁷ De mate van samenhang (Kendall's tau-b) tussen de tevredenheid met de kern als woonplaats en de tevredenheid met de woonomgeving respectievelijk de voorzieningen is 0,25 en 0,34, $p < 0,001$.

4.2.4 Mobiliteit

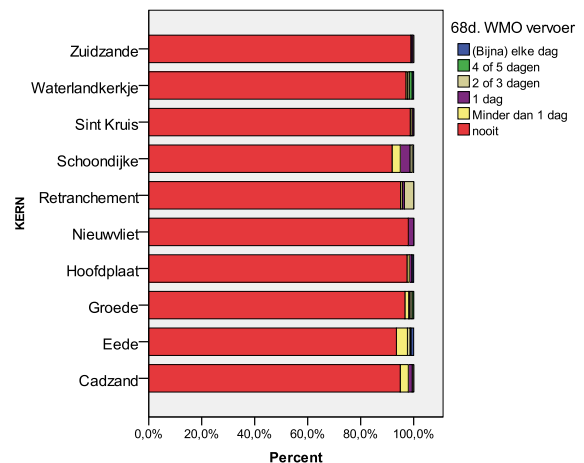
Belangrijke onderdelen van de leefbaarheid zijn mobiliteit en bereikbaarheid. Wanneer steeds meer voorzieningen door schaalvergroting uit kleine kernen verdwijnen, wordt de bereikbaarheid van voorzieningen een belangrijker onderdeel van de leefbaarheid en veronderstelt dat inwoners voldoende mobiel zijn. Maatschappelijke ontwikkelingen in de afgelopen jaren hebben er inderdaad voor gezorgd dat mensen steeds mobieler zijn geworden. Op het platteland betekent dit dat mensen meer en vaker over een auto kunnen beschikken. Negen van de tien inwoners van de kleine kernen in Sluis van 18 jaar en ouder heeft een rijbewijs en kan altijd over een auto beschikken. Een ruime meerderheid maakt ook dagelijks gebruik van de auto. Vrouwen hebben iets minder vaak dan mannen de dagelijkse beschikking over een auto. De automobilititeit is in Schoondijke het geringst en men is er het meest afhankelijk van het openbaar vervoer. In Schoondijke én in Hoofdplaat ligt het percentage inwoners dat volledig automobiel is in tegenstelling tot de andere kleine kernen net onder de 80%. Jongeren, ouderen (80 jaar en ouder), mensen met een laag inkomen, laag opleidingsniveau, alleenstaanden, mensen zonder betaald werk zijn minder vaak volledig automobiel. Van de inwoners die in een huurwoning wonen is minder dan tweederde volledig automobiel. Meer dan driekwart van de inwoners maakt nooit gebruik van het openbaar vervoer. Ongeveer 300 inwoners van de kleine kernen (6%) maken vaker dan één dag per week gebruik van het openbaar vervoer. Relatief het vaakst maken inwoners van Schoondijke gebruik van het openbaar vervoer. Daar wordt ook het meest gebruik gemaakt van Wmo-vervoer en de fiets.

Het gebruik van openbaar vervoer vanuit de kleine kernen en zeker het gebruik van Wmo vervoer is marginaal. Toch geeft 31% (ruim 1900) van de inwoners aan dat zij gebruik zouden maken van georganiseerd vervoer als er in een andere kern een open tafel (gezamenlijke maaltijd) of andere activiteiten zouden worden georganiseerd en vervoer hier naar toe op afroep, tegen gereduceerd tarief, beschikbaar wordt gesteld. Geheel kansloos is georganiseerd vervoer dus niet. Duidelijk bovengemiddelde belangstelling hiervoor vinden we onder de Belgische inwoners, vrijwilligers, scholieren en inwoners met een laag inkomen en een laag opleidingsniveau. Heel weinig belangstelling is er bij gezinnen met jonge kinderen.

Figuur 4.10: Hoeveel dagen per week maakt u (meestal) gebruik van openbaar vervoer?

Figuur 4.11: Hoeveel dagen per week maakt u (meestal) gebruik van WMO-vervoer?

Tabel 4.1: Gebruik vervoer op afroep bij activiteiten in andere kern

70. Stel dat er in een andere kern een open tafel (gezamenlijke maaltijd) of andere activiteiten zouden worden georganiseerd en vervoer hier naar toe wordt op afroep, tegen gereduceerd tarief, beschikbaar gesteld. Zou u dan van dit vervoer gebruik maken?		Ja
		%
GESLACHT	Man	34
	Vrouw	32
BEVOLKINGSGROEP	Nederlandse	32
	Belgische	47
	Overige nationaliteiten	37
HUISHOUDEN	geen kinderen	35
	een of meer kinderen jonger dan 4 jaar	19
	een of meer kinderen van 4 tot 12 jaar	24
	een of meer kinderen van 13 tot 18 jaar	30
HOOFDACTIVITEIT	Ik heb betaald werk in loondienst	31
	Ik ben zelfstandig werkzaam	27
	Ik werk mee in een gezinsbedrijf	16
	Ik verricht vrijwilligerswerk	42
	Ik ben werkzaam in mijn eigen huishouden	36
	Ik ben scholier, student (volg volledig dagonderwijs)	42
	Ik volg een combinatie van werken en studeren	36
	Ik ben met de VUT, gepensioneerd, ontvang AOW	34
	Ik heb uitkering (WIA, WW, WAZ, WAjong, Bijstand)	35
	Anders,	39
LEEFTIJD	15-30 jaar	34
	30-45 jaar	28
	45-60 jaar	35
	60-80 jaar	35
	>= 80 jaar	34
HOOGST GENOTEN OPLEIDING	Geen onderwijs / basisonderwijs	43
	Lager- of voorbereidend beroepsonderwijs	34
	Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs	33
	Middelbaar beroepsonderwijs	31
	Hoger algemeen of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs	32
	Hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs	28
	Overig	34
BRUTO INKOMEN HUISHOUDEN	Beneden modaal (minder dan 2.442,- euro)	40
	Bovenmodaal (meer dan 2.442,- euro maar minder dan 4.884,- euro)	30
	Meer dan twee keer modaal (meer dan 4.884,- euro)	24

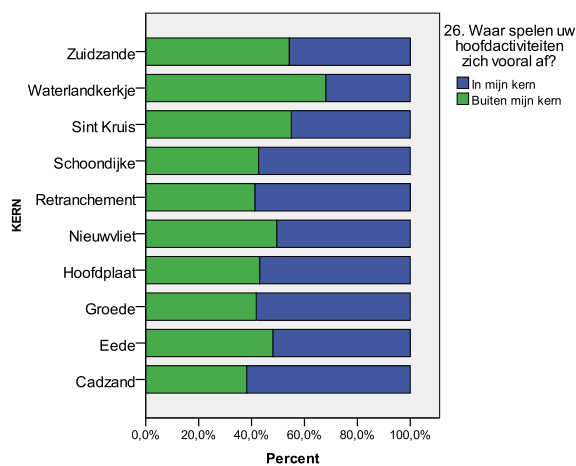
De inwoners die niet of beperkt de beschikking hebben over een auto zijn over het algemeen niet minder tevreden met hun kern als woonplaats. Wel zijn ze minder vaak tevreden met de voorzieningen in hun kern. Van de inwoners die volledig automobiel zijn is 43% tevreden met de voorzieningen in de kern. Van de inwoners die beperkt of niet automobiel zijn is dat 34%. De inwoners die niet volledig automobiel zijn geven voor zover aanwezig in de kern

vooral lagere waarderingen voor het basisonderwijs en het ophalen van oud papier. Zij geven juist een hogere waardering voor het openbaar vervoer en pinmogelijkheden in de kern.

4.2.5 Sociale samenhang

Het samenleven in een kleine kern heeft onder invloed van allerlei maatschappelijke veranderingen een heel ander karakter gekregen. In de dagpaden en leefpaden van mensen speelt het dorp en de dorpsgemeenschap een veel minder belangrijke rol dan vroeger. Minder dan een kwart van de inwoners op het Nederlandse platteland heeft vanaf de geboorte altijd in zijn woonplaats gewoond (SCP, 2008). In de kleine kernen van Sluis heeft iets meer dan een kwart altijd in die kern gewoond. In Eede en Sint Kruis is dat ruim een derde en in Nieuwvliet is dat slechts een op de tien inwoners.

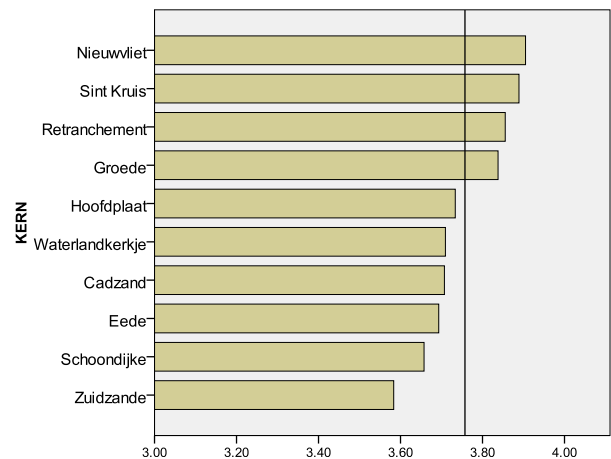
Figuur 4.12: Waar spelen uw hoofdactiviteiten zich vooral af?

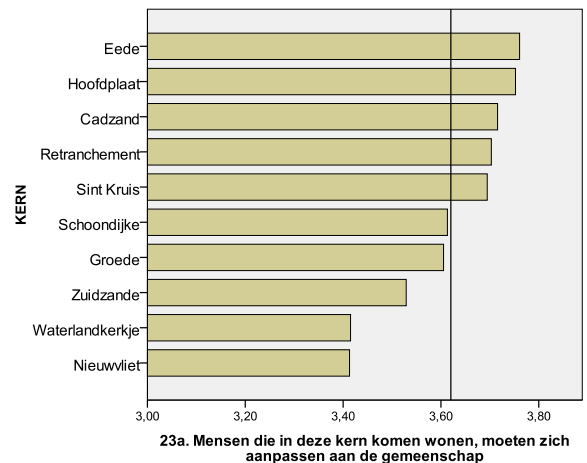
Voor een kleine meerderheid spelen hun hoofdactiviteiten zich toch nog vooral af in de eigen kern. Mannen, hoger opgeleiden, huishoudens met een hoger inkomen, studenten en jongeren hebben vaker hun hoofdactiviteiten buiten de kern. Waterlandkerkje springt er als kern uit, waarvan veel inwoners hun hoofdactiviteit buiten de kern hebben. Cadzand, Retranchement zijn kernen waar inwoners hun hoofdactiviteiten het vaakst in de kern hebben.

De vraag is of de geringere fysieke binding met de woonplaats ook gevolgen heeft voor het gemeenschapsleven en de sociale binding in de kern. Nederlanders zien de plattelandsamenleving in ieder geval nog steeds als een hechte gemeenschap (SCP, 2008). In dit onderzoek is aan de hand van een aantal stellingen nagegaan in hoeverre inwoners van de kernen zelf aangeven de andere kernbewoners te kennen, zich met de kern verbonden te voelen en of de kern voor hen de meest geliefde plaats is om te wonen. Op basis van de antwoorden is per kern een gemiddelde score voor deze vorm van dorpsbinding berekend. Groede, Retranchement, Sint Kruis en Nieuwvliet zijn de kernen met relatief veel dorpsbinding, in Zuidzande is de dorpsbinding het laagst. Inwoners die matig tevreden of ontevreden zijn met de kern als woonplaats hebben duidelijk minder binding met de kern.

Figuur 4.13: Dorpsbinding

Figuur 4.14: Mensen die in deze kern komen wonen, moeten zich aanpassen aan de gemeenschap

23a. Mensen die in deze kern komen wonen, moeten zich aanpassen aan de gemeenschap

Als nieuwkomers de meerderheid vormen van de inwoners in de kern en de hoofdactiviteiten van de meerderheid zich buiten de woonplaats afspelen, dan heeft dat ontegenzeggelijk gevolgen voor de sociale samenhang. Het dorp is allang geen gesloten samenleving meer. Wel is een meerderheid van de inwoners in de kleine kernen van de gemeente Sluis het er mee eens dat nieuwkomers zich moeten aanpassen aan de gemeenschap. De druk op nieuwkomers om zich aan te passen is in Nieuwvliet, de kern met de meeste dorpsbinding, juist het laagst. Dus ook in een voor nieuwkomer 'open' gemeenschap kan het gemeenschapsgevoel hecht zijn. In Eede en Hoofdplaat vindt men het vaakst dat nieuwkomers zich moeten aanpassen.

Binnen een kern ervaren inwoners ook lang niet allemaal eenzelfde mate van dorpsbinding. Of iemand veel binding met het dorp ervaart hangt ook duidelijk samen met een aantal persoonskenmerken. Inwoners met hogere opleiding, met betaald werk, kerkelijken, degenen die altijd in de kern hebben gewoond, inwoners met hun hoofdactiviteiten in de kern, bewoners van koopwoningen ervaren

meer binding. Maar het maakt vaak wel uit in welke kern men woont. In Nieuwvliet ervaren juist de 'nieuwkomers' meer binding met het dorp. In Eede zijn het juist de lager opgeleiden die meer binding ervaren. In Cadzand zijn het de gepensioneerden/vutters en anderen die geen betaald werk hebben die meer binding voelen met het dorp. In Hoofdplaat ervaren katholieken en niet kerkelijken de meeste binding met het dorp.

Hoewel het erg met elkaar is verweven, is er een onderscheid te maken tussen de mate waarin inwoners sociale binding met het dorp ervaren en het belang dat zij hechten aan sociale bindingen in de kern. Hoe belangrijk vinden inwoners het voor de binding met hun woonomgeving dat er familie en vrienden wonen, dat ze goede burens hebben, dat het een veelzijdige kern is met voorzieningen en dat er kinderen in de kern aanwezig zijn? Mensen die veel belang aan dit soort zaken hechten, vinden we relatief het vaakst in Schoondijke en het minst vaak in Waterlandkerkje. Het zijn vaker de lager opgeleiden, de jongeren en de ouderen, de mensen met een kerkelijke binding, die altijd in het dorp hebben gewoond en de inwoners met hoofdactiviteiten in de kern.

De binding met de woonomgeving kan ook meer fysiek ingevuld worden. Dan vind je de rust, de ruimte en de verkeersveiligheid belangrijk. Inwoners die ook elders hebben gewoond hechten hier sterker aan, evenals echt)paren zonder kinderen, en inwoners tussen de 30 en 80 jaar. Vrouwen vinden de rust, ruimte en veiligheid belangrijker dan mannen.

4.2.6 Inzet voor anderen (community care)

De vraag is of de veranderingen in de sociale samenhang op het platteland ook gevolgen hebben voor de mate waarin inwoners er voor elkaar zijn als men elkaar nodig heeft. Door de toenemende vergrijzing is zorg een steeds belangrijker onderwerp. Het doen van een beroep op professionele hulp neemt toe, maar ook de druk op de gemeenschap om in de zorgverlening taken te vervullen. De Wmo vraagt via informele zorg en vrijwilligerswerk in de zorg om een actieve inzet van burgers voor de minder zelfredzame mensen.

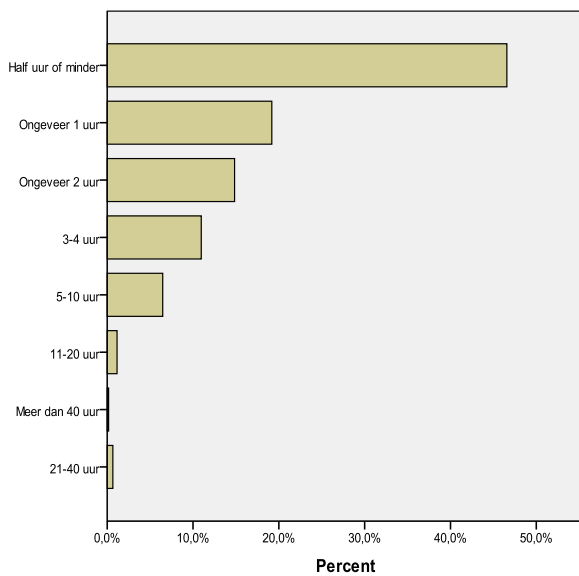
Tabel 4.2: Helpt u zelf wel eens - onbetaald - anderen dan uw eigen gezinsleden met de onderstaande zaken?

	Nooit	Zelden	Vaak
75a. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij persoonlijke verzorging	70,9%	22,3%	6,8%
75b. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij fysieke psychologische begeleiding (aanwezig zijn, met iemand meegaan)	55,5%	30,8%	13,7%
75c. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij emotionele psychologische begeleiding (luisteren, troosten)	39,6%	36,9%	23,5%
75d. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij huishoudelijk werk	57,6%	31,6%	10,8%
75e. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij kinderopvang (oppas)	59,6%	26,4%	14,0%
75f. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij klusjes (reparaties rond de woning, tuinonderhoud)	45,3%	37,0%	17,7%
75g. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij vervoer	34,4%	48,8%	16,8%
75h. Ik geef wel eens onbetaalde hulp bij administratieve zaken (formulieren, brieven)	63,0%	26,5%	10,5%

In de kleine kernen van Sluis wordt behoorlijk vaak onbetaald hulp gegeven. De meerderheid van de inwoners verleent wel eens een luisterend oor, geeft een lift of helpt bij een klusje. In de helft van de gevallen gaat het om een kleine tijdsinvestering van minder dan een half uur per week, maar een op de vijf inwoners die hulp geeft doet dat meer dan 2 uur per week.

Het minst wordt hulp gegeven bij persoonlijke verzorging, maar ook daar geven drie van de tien inwoners aan anderen dan de eigen gezinsleden daarmee wel eens bij te staan. In vergelijking met eerder onderzoek op het platteland (UvA, Scoop, 2008) blijkt de hulpvaardigheid in de kleine kernen van de gemeente Sluis duidelijk groter. In tweederde van de gevallen gaat het om hulp aan een medekernbewoner, in drie van de tien gevallen om een medebewoner van de gemeente en in 8% van de gevallen om iemand buiten de gemeente Sluis.

Figuur 4.15: Hoeveel uur per week besteedt u (gemiddeld) in totaal aan het onbetaald helpen van anderen dan uw eigen gezinsleden?

De jongere inwoners, ouders van kinderen, inwoners met een betaalde baan, hoger opgeleide inwoners en inwoners met een hoger inkomen geven vaker hulp aan anderen. Mannen en vrouwen geven even vaak hulp aan anderen. Tussen bevolkingsgroepen (in dit geval Nederlands, Belgisch en overig) en kerkelijke gezindte zien we geen verschillen. Mensen uit de tien kleine kernen in de gemeente Sluis zijn vrijwel in gelijke mate betrokken bij het geven van hulp aan anderen.

Van de inwoners geeft 60% aan zelf wel eens geholpen te worden bij persoonlijke verzorging, huishoudelijk werk, kinderopvang, klusjes, vervoer en/of administratieve zaken. Veruit het vaakst wordt een beroep gedaan op familie, daarna op betaalde hulp, gevolgd door respectievelijk vrienden, burens en vrijwilligers. Het beroep doen op betaalde hulp is hier opvallend hoog. Het vaakst is dat bij huishoudelijk werk.

Slechts 3% van de inwoners geeft aan behoefte te hebben aan meer hulp dan ze nu ontvangen. Dat is heel erg weinig als je het vergelijkt met eerder onderzoek in de kernen van de gemeente Borsele. Daar gaf 17% aan behoefte te hebben aan meer hulp.

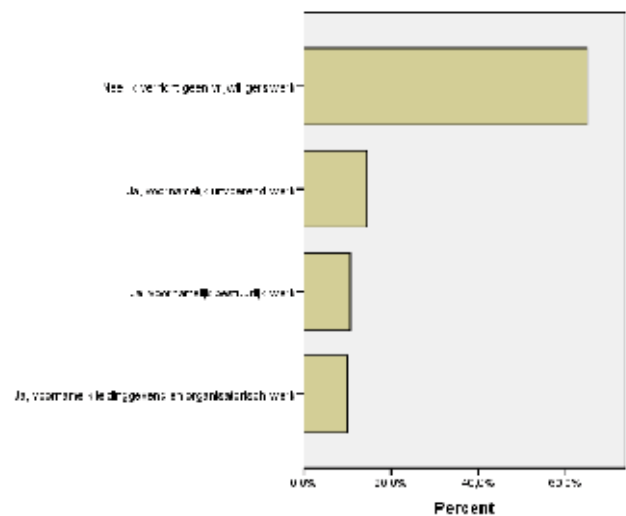
De mensen die een beroep doen op hulp van anderen zijn met name ouderen en alleenstaanden met kinderen. Achtergrondkenmerken als opleidingsniveau en geslacht maken geen verschil als het gaat om hulp krijgen. In Eede en Nieuwliet wonen de meeste mensen die hulp ontvangen, waar dit in Sint Kruis het minst gebeurt.

Een andere vorm van community care is het verrichten van vrijwilligerswerk. Het blijkt dat ongeveer 35% van de inwoners aangeeft vrijwilligerswerk te doen. Scoop heeft in 2005 een onderzoeksrapport gepubliceerd over vrijwil-

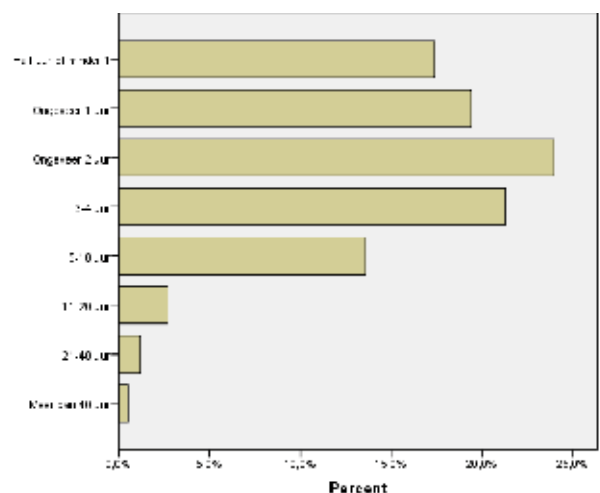
ligerswerk in heel Zeeland. Daaruit kwam naar voren dat de participatie in vrijwilligerswerk voor heel Zeeland 34% was. Sluis scoorde in dit onderzoek toen 32%. In de vraagstelling is een onderscheid gemaakt naar uitvoerend, bestuurlijk en leidinggevend/organisatorisch werk. De grootste groep mensen houdt zich bezig met uitvoerend werk.

Net als bij de hulp aan anderen is er gekeken naar de tijdsbesteding van mensen als het gaat om het doen van vrijwilligerswerk. In de figuur op de volgende pagina is de verdeling weergegeven. We zien dat de meeste mensen ongeveer 2 tot 4 uur per week bezig zijn met vrijwilligerswerk.

Figuur 4.16: Verricht u onbetaald werk/vrijwillig werkzaamheden in georganiseerd verband?

Figuur 4.17: Hoeveel uur per week besteedt u (gemiddeld) in totaal aan vrijwilligerswerk?

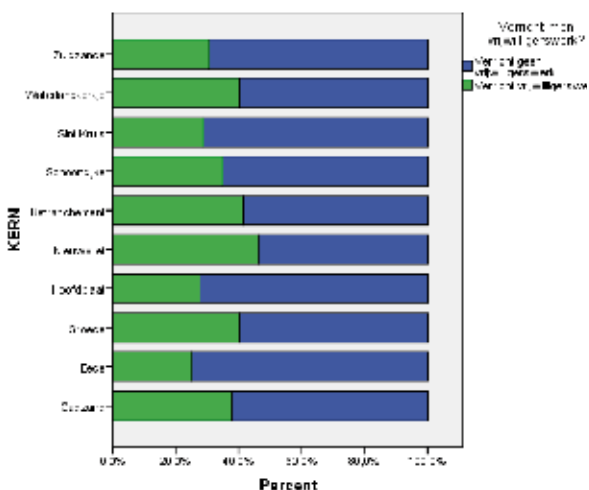

Inwoners van de kleine kernen doen voornamelijk vrijwilligerswerk bij sportverenigingen, kerkelijke verenigingen en hobby- of gezelligheidsverenigingen. Organisaties waarvoor het minste vrijwilligerswerk wordt gedaan zijn organisaties voor (bescherming) van dieren, serviceclubs en organisaties voor kinderopvang of peuterspeelzaalwerk.

Mannen en vrouwen zijn in dezelfde mate met vrijwilligerswerk bezig. De Nederlandse inwoners van de tien kleine kernen in de gemeente Sluis zijn gemiddeld actiever als het gaat om vrijwilligerswerk dan de Belgische inwoners. Daarnaast zien we dat religieuze oriëntatie een rol speelt. Mensen met een protestantse geloofsovertuiging zijn meer betrokken bij vrijwilligerswerk dan mensen met een rooms-katholieke geloofsovertuiging en mensen zonder geloofsovertuiging.

Echtparen met kinderen zijn het meest bezig met vrijwilligerswerk, gevolgd door echtparen zonder kinderen. Alleenstaande ouders doen het minst aan vrijwilligerswerk. Verder zien we dat mensen met een bovenmodaal inkomen en mensen met een meer dan twee keer modaal inkomen meer aan vrijwilligerswerk doen dan mensen met een beneden modaal inkomen. Kijken we naar de leeftijd dan zien we dat 30 tot 60 jarigen het meest met vrijwilligerswerk bezig zijn en mensen van 80 jaar en ouder het minst.

Figuur 4.18: Verricht men vrijwilligerswerk?

Mensen met een betaalde baan doen meer aan vrijwilligerswerk dan mensen die met de VUT of gepensioneerd zijn en mensen met een AOW uitkering. Mensen die hoog opgeleid zijn doen meer aan vrijwilligerswerk dan lager opgeleiden.

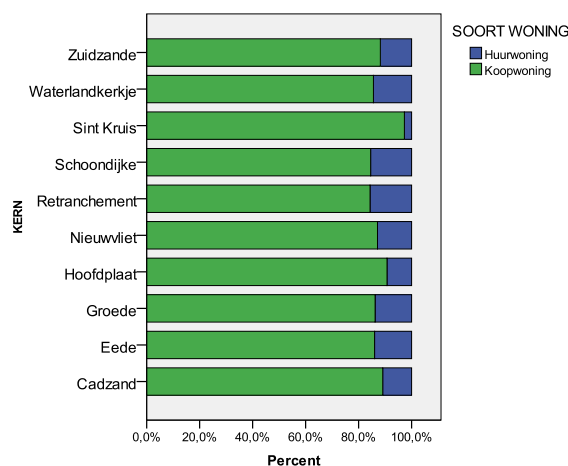
Kernen die hoog scoren op vrijwilligerswerk zijn Nieuwliet, Retranchement, Waterlandkerkje en Groede. Kernen die laag scoren zijn Eede, Sint Kruis en Zuidzande.

4.2.7 Wonen

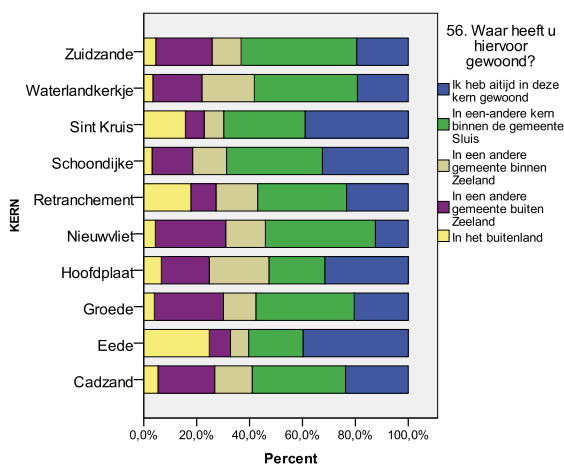
In de kleine kernen woont bijna 90% van de mensen in een koopwoning. Een minderheid heeft altijd in de huidige woonplaats gewoond. De inwoners die in een huurwoning wonen, zijn vaker alleenstaand dan de bewoners van koopwoningen. De kale huurprijs die huurders betalen

ligt in vrijwel alle kernen, met uitzondering van Cadzand en Sint Kruis tussen de 200 en 400 euro. Cadzand en Retranchement zijn de kernen met relatief de meeste dure koopwoningen, In Zuidzande, Schoondijke, Hoofdplaat en Nieuwliet is 80% of meer van de woningen goedkoper dan 300.000,- euro. In Schoondijke en Hoofdplaat heeft de meerderheid van de koopwoningen een geschatte verkoopwaarde van minder dan 200.000,- euro.

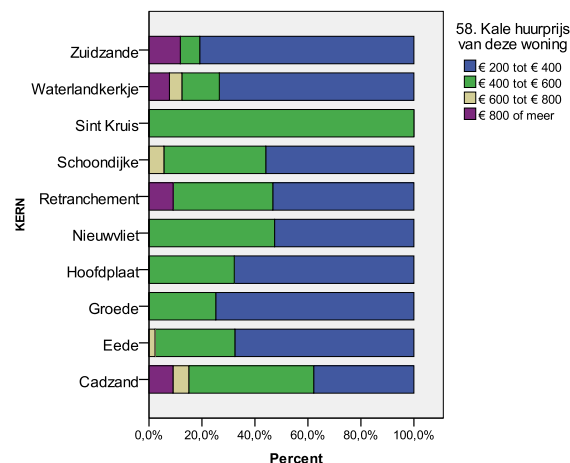
Figuur 4.19: In wat voor soort woning woont u?

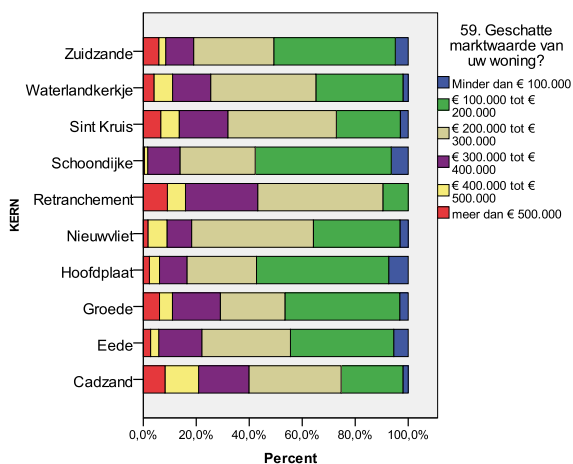
Figuur 4.20: Waar heeft u hiervoor gewoond?

Figuur 4.21: Indien u huidige woning een huurwoning is, wat is de kale huurprijs van deze woning?

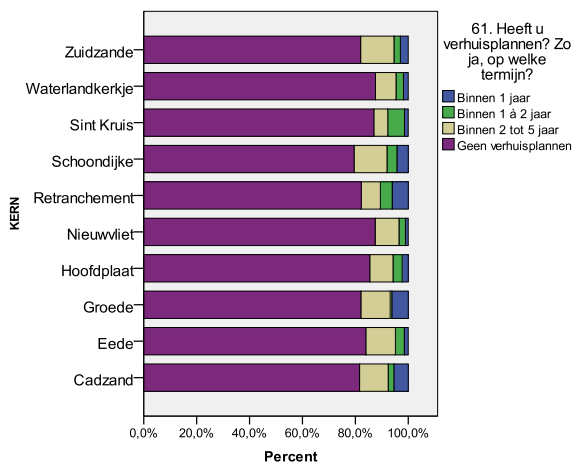

Figuur 4.22: Indien u op dit moment een koopwoning bezit, hoe hoog schat u de huidige marktwaarde van uw woning bij vrijwillige verkoop?

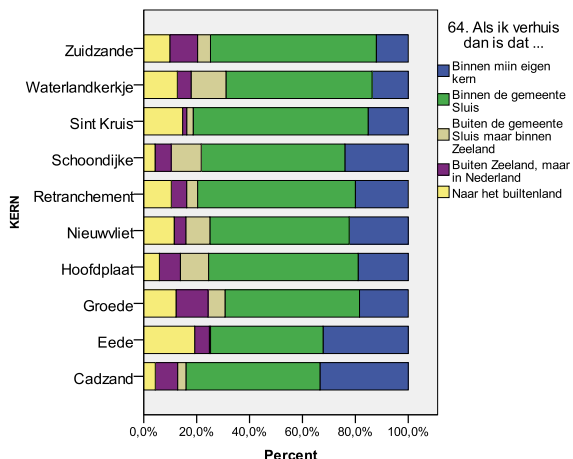

Het beeld is daarmee dat de woningvoorraad in de kleine kernen van Sluis als zeer goedkoop getypeerd kan worden. Uit het Woon-onderzoek (Scoop,2008) weten we dat de woningvoorraad in Zeeland en zeker in Sluis relatief oud is. Tweederde is gebouwd voor 1971.

Figuur 4.23: Heeft u verhuisplannen? Zo ja, op welke termijn?

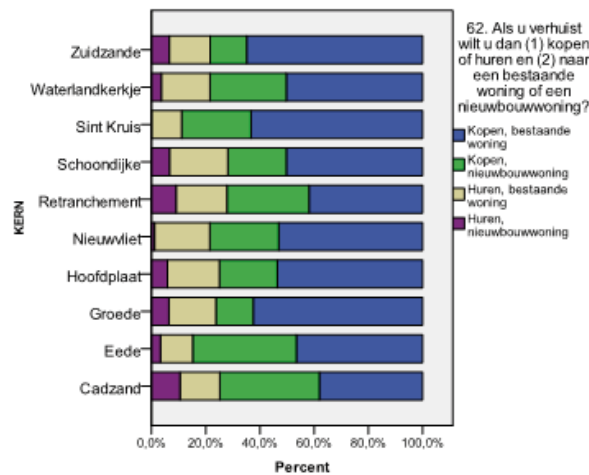

Figuur 4.24: Als ik verhuis dan is dat...

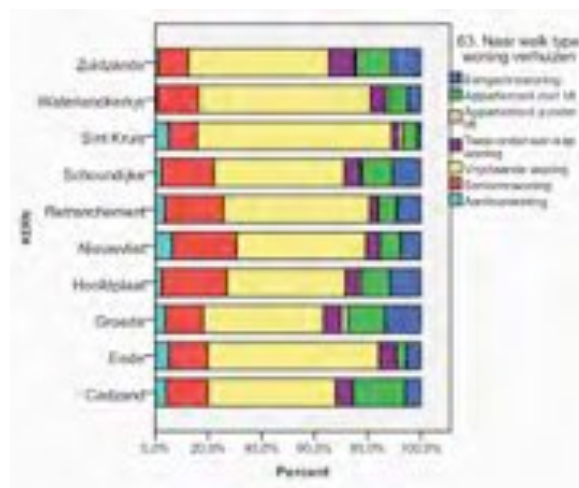

De verhuiscapaciteit in de kleine kernen van Sluis is laag. Alleen in Schoondijke komt het aandeel van de inwoners dat aangeeft op korte of langere termijn te willen verhuizen boven de 20%. De verhuisplannen leiden naar verwachting in veel gevallen tot verhuizen naar een andere kern binnen de gemeente. In driekwart van de gevallen wil men verhuizen naar een koopwoning. In Eede en Cadzand wil men opvallend vaak verhuizen naar een nieuwbouwwoning. Het vaakst wil men verhuizen naar een vrijstaande woning. Maar ook ongeveer een op de vijf verhuiscapaciteiten wil naar een seniorenwoning of aanleunwoning. In Nieuwvliet is het aandeel van de verhuiscapaciteiten dat wil verhuizen naar een seniorenwoning of aanleunwoning het hoogst.

Figuur 4.25: Als u verhuist wilt u dan (1) kopen of huren en (2) naar een bestaande woning of een nieuwbouwwoning?

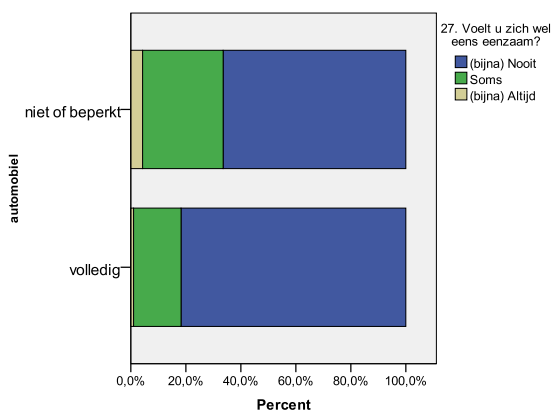
Figuur 4.26: Als u verhuist, naar welk type woning wilt u dan verhuizen?

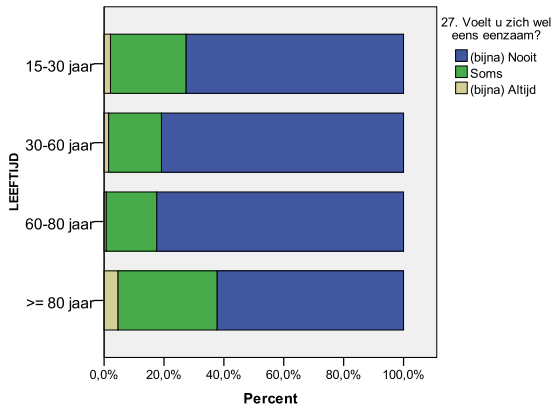
4.2.8 Contacten en activiteiten

Een vijfde deel van de inwoners van de kleine kernen van Sluis geeft aan zich soms eenzaam te voelen. Eenzaamheid is vooral iets wat op oudere leeftijd speelt, maar komt ook opvallend genoeg ook vaker voor bij de jongste leeftijdsgroep (15-30). Van de 80+ers geeft 40% aan wel eens eenzaam te zijn. Het zijn ook de inwoners van de kleine kernen van de gemeente Sluis die niet of beperkt auto-rijs zijn die zich vaker eenzaam voelen.

Figuur 4.27: Voelt u zich wel eens eenzaam? (naar auto mobiliteit)

Figuur 4.28: Voelt u zich wel eens eenzaam? (naar leeftijd)

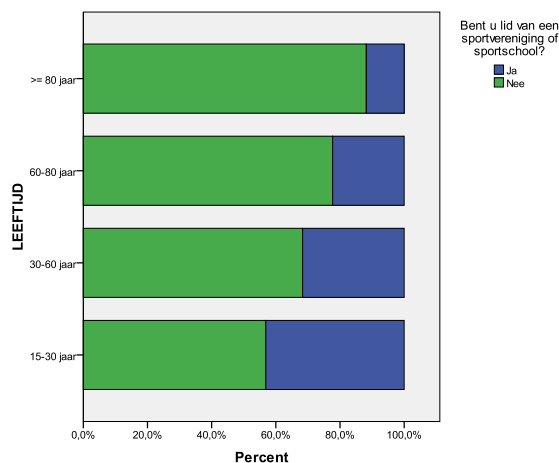

Dat men zegt wel eens eenzaam te zijn hangt niet samen met het feit dat men de hoofdactiviteit in de kern heeft. Wel is er een duidelijke relatie met hoe vaak men met de burens praat en of men vaker naar activiteiten gaat die in de kern worden georganiseerd. De nabijheid en de intensiteit van contacten met familie en vrienden heeft ook invloed op de eenzaamheidsgevoelens, maar die zijn toch beduidend minder dan de eigen actieve betrokkenheid bij de directe omgeving.

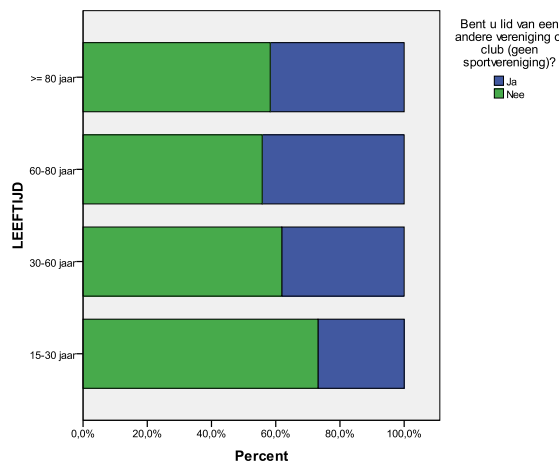
4.2.9 Vrijtijdsbesteding en cultuur

In de tien kleine kernen van Sluis geeft bijna een derde van de inwoners aan lid te zijn van een sportvereniging of sportschool. Jongeren zijn vaker lid dan ouderen. Als men aan sport of beweging doet, beweegt men gemiddeld 4 uur per week bij een sportvereniging of -club. Binnen een opleiding is dit gemiddeld 3 uur per week en buiten de sportvereniging of opleiding om gemiddeld 5 uur per week.

Figuur 4.29: Bent u lid van een sportvereniging of sportschool?

Figuur 4.30: Bent u lid van een andere vereniging of club (geen sportvereniging)?

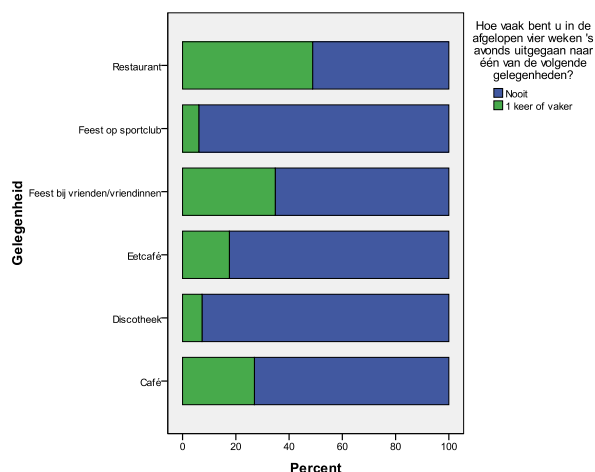
Sportverenigingen buiten beschouwing gelaten, geeft ruim een derde van de inwoners aan lid te zijn van een vereniging. In Retranchement zijn relatief de meeste mensen lid van een vereniging (50%), in Eede relatief de minste (29%). In tegenstelling tot sportverenigingen, zijn ouderen vaker lid van een vereniging dan jongeren. De meest genoemde verenigingen zijn de muziekvereniging / het koor en de kerkelijke vereniging. Mensen die lid zijn van een sportvereniging of sportschool zijn vaker ook lid van een andere vereniging dan mensen die geen lid zijn van een sportvereniging of sportschool.

Inwoners van de kleine kernen die lid zijn van een vereniging ervaren meer binding met het dorp, maar zijn niet meer tevreden dan anderen over hun kern als woonplaats. De uitzondering daarop zijn de leden van buurtverenigingen. Zij ervaren meer binding met het dorp en zijn ook meer tevreden over hun kern als woonplaats dan inwoners die geen lid zijn van een buurtvereniging.

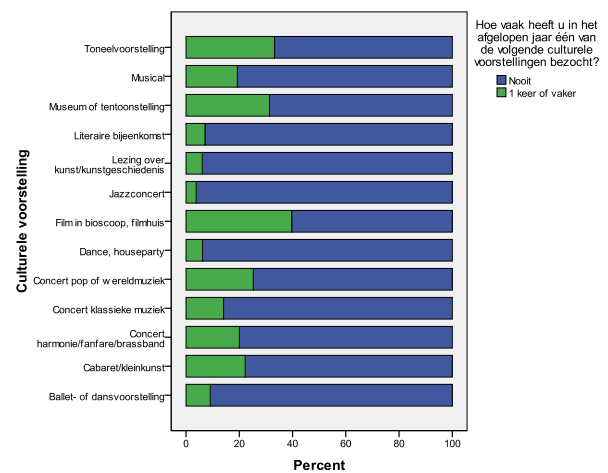
Wat uitgaan betreft is gevraagd hoe vaak mensen de afgelopen vier weken verschillende gelegenheden hebben bezocht. Van de genoemde gelegenheden is een restaurant door de meeste mensen bezocht (51%). Een café is door minder mensen bezocht (27%), maar wel het meest frequent (gemiddeld 3 keer in de afgelopen vier weken). Een feest bij vrienden of vriendinnen is door een derde van de inwoners bezocht.

Er zijn verschillen tussen de tien kernen in het bezoeken van uitgaansgelegenheden. In Cadzand woont relatief de grootste groep mensen die de afgelopen vier weken een discotheek of restaurant heeft bezocht. Bezoek aan een café of eetcafé wordt door relatief veel inwoners van Sint Kruis gedaan. De kernen waar men de uitgaansgelegenheden meestal bezoekt, zijn Cadzand (discotheek, café, restaurant), Groede (café, restaurant, eetcafé), Hoofdplaat (café), Breskens (restaurant), Oostburg (restaurant, eetcafé) en Sluis (restaurant).

Figuur 4.31: Hoe vaak bent u in de afgelopen vier weken 's avonds uitgegaan naar één van de volgende gelegenheden?

Figuur 4.32: Hoe vaak heeft u in het afgelopen jaar één van de volgende culturele voorstellingen bezocht?

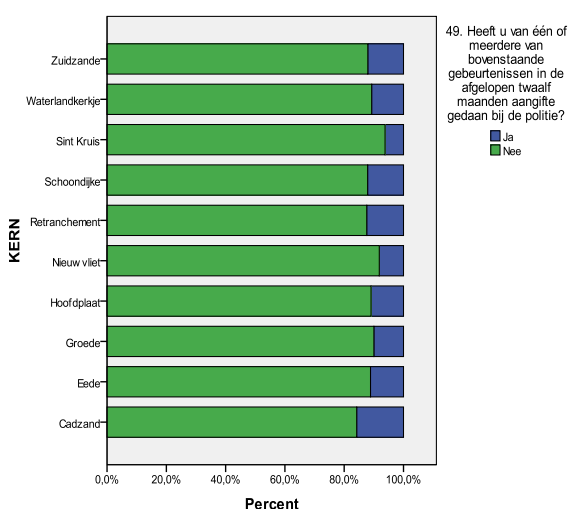

Het bezoeken van (culturele) voorstellingen verschilt per type voorstelling. Een film in een bioscoop of filmhuis is in het afgelopen jaar door 40% van de inwoners één keer of vaker bezocht. Een derde van de inwoners heeft een toneelvoorstelling of een museum of tentoonstelling bezocht. In veel minder grote getale heeft men een jazzconcert (4%), lezing over kunst/kunstgeschiedenis (6%), houseparty (6%), literaire bijeenkomst (7%) of ballet/dansvoorstelling (9%) bezocht. Hoger opgeleiden en mensen met een hoger inkomen hebben over het algemeen vaker een (culturele) voorstelling bezocht dan lager opgeleiden en mensen met een lager inkomen.

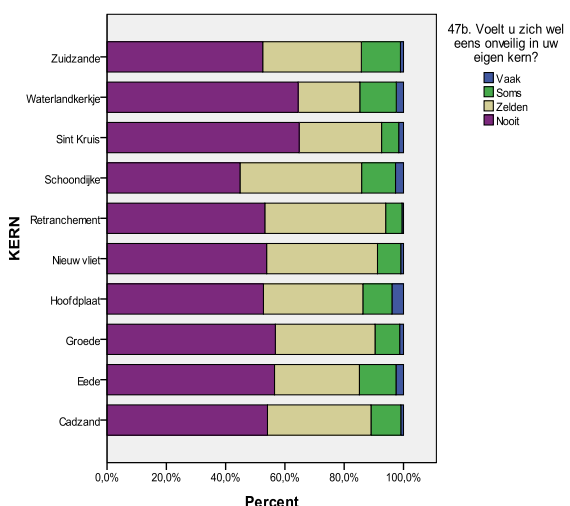
4.2.10 Veiligheid en overlast

Van de plattelanders in Nederland voelt 11% zich wel eens onveilig op straat, tegen 24% van de stedelingen (SCP, 2008). Het platteland staat daarmee als zeer veilig bekend, waar ook weinig blauw op straat nodig is. In de kleine kernen van de gemeente Sluis voelt 20% zich in het algemeen soms of vaak onveilig en 12% voelt zich soms of vaak onveilig in de eigen kern. In Retranchement en Sint Kruis komt dit het minst voor, in Hoofdplaat en Schoondijke het meest.

Figuur 4.33: Heeft u van één of meerdere van bovenstaande gebeurtenissen in de afgelopen twaalf maanden aangifte gedaan bij de politie?

Figuur 4.34: Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen kern?

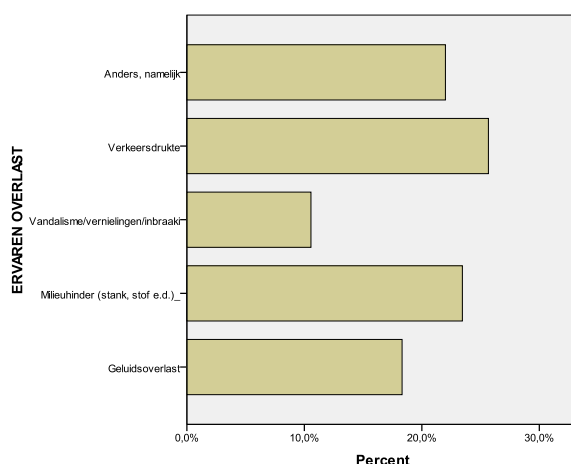

Eén derde van de inwoners heeft het afgelopen jaar in dit verband een onplezierige gebeurtenis meegemaakt in de provincie. Vernieling en verkeersongevallen zijn de meest genoemde incidenten. Ruim een kwart van de inwoners die één of meerdere gebeurtenissen heeft meegemaakt, heeft daarvan in de afgelopen twaalf maanden aangifte gedaan bij de politie. Het meest kwam dit voor in Retranchement en Cadzand.

De gebeurtenissen die men het vaakst aangeeft bij de politie zijn lichamelijk lastig vallen, bedreiging, diefstal en inbraak. Mensen die zich weleens onveilig voelen in de eigen kern, geven ook vaker aan dat ze een onplezierige gebeurtenis hebben meegemaakt dan mensen die zich zelden of nooit onveilig voelen.

Wat overlast betreft in de kleine kernen, wordt verkeersdrukte het meest genoemd. In Hoofdplaat komt deze vorm van overlast volgens de inwoners het vaakst voor. Ook milieuhinder (stank, stof e.d.) en geluidsoverlast komen nog wel eens voor.

Figuur 4.35: Ervaart u als bewoner van deze kern op één of andere manier overlast?

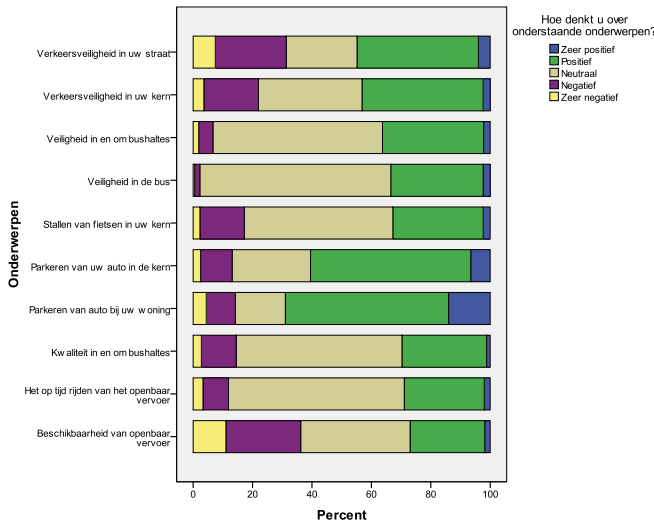
Er is ook gevraagd of mensen denken dat de inwoners van hun kern zouden ingrijpen bij criminaliteit, overlast of verloedering (collectieve redzaamheid). Meer dan de helft van de inwoners denkt dat dit het geval zal zijn bij overlast (van jongeren). Er is een positief verband tussen collectieve redzaamheid en de mate waarin men verbonden is met de kern waarin men woont.

Tweederde van de inwoners geeft aan dat er in de kern geen sprake is van overlast door jongeren.

Met de uitspraak dat de politie beter beschikbaar moet zijn, is 60% van de inwoners het (zeer) eens. Verder vindt de helft van de inwoners dat de overheid verantwoordelijk is voor de veiligheid van de burger. Tevens de helft vindt dat bewoners gezamenlijk moeten optreden tegen criminaliteit en overlast in de kern.

Ten aanzien van verkeersveiligheid, parkeren en veiligheid en kwaliteit van het openbaar vervoer, blijkt men vooral positief over het parkeren van de auto (bij de woning of in de kern). Het minst positief is men over de beschikbaarheid van het openbaar vervoer en de verkeersveiligheid in de eigen straat.

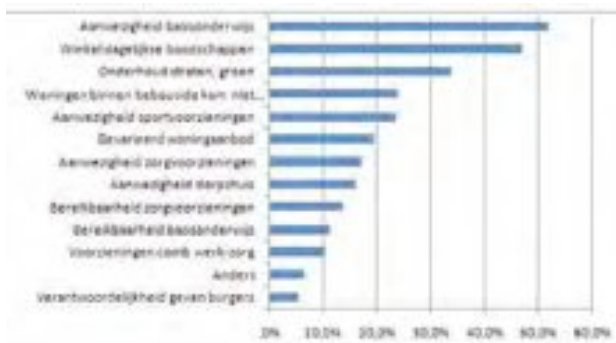
Figuur 4.36: Hoe denkt u over onderstaande onderwerpen?

4.2.11 Werken aan leefbaarheid

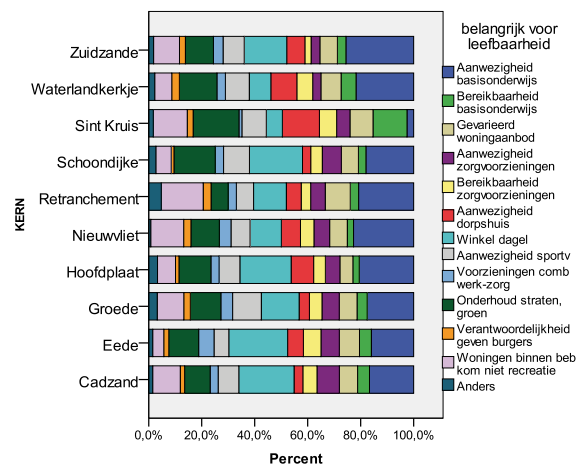
Op de vraag wat de belangrijkste onderwerpen zijn waar de gemeente aan moet werken om de leefbaarheid in de kern in stand te houden, noemt een meerderheid van de inwoners in ieder geval de aanwezigheid van het basisonderwijs. Bijna de helft van de inwoners vindt dat de gemeente in het kader van leefbaarheid vooral moet werken aan de aanwezigheid van een winkel voor dagelijkse boodschappen. Opmerkelijk is het geringe aantal inwoners dat aangeeft dat werken aan leefbaarheid vooral moet via verantwoordelijkheid geven aan burgers. De aanwezigheid van voorzieningen die de combinatie werken en zorgen mogelijk maken, een dorpshuis en zorgvoorzieningen scoren ook niet erg hoog op de verlanglijst van inwoners. Een kwart van de inwoners vindt dat de gemeente moet werken aan de sportvoorzieningen en eveneens een kwart vindt dat de gemeente niet moet toelaten dat woningen in de bebouwde kom tweede woningen worden.

Figuur 4.37: Wat zijn de belangrijkste onderwerpen waaraan uw gemeente moet werken om de leefbaarheid in uw kern in stand te houden?

Er zijn duidelijke verschillen tussen kernen als het gaat om waaraan gewerkt moet worden om de leefbaarheid in stand te houden. In Sint Kruis, waar geen basisschool is, vindt men de aanwezigheid van een basisschool niet belangrijk. De bereikbaarheid van het basisonderwijs is daar veel belangrijker. Met name in de kernen Nieuwliet, Waterlandkerkje en Zuidzande vindt men dat de gemeente moet werken aan de aanwezigheid van basisonderwijs. Het zijn vooral de ouders van jonge kinderen, de inwoners met werk in loondienst als hoofdactiviteit, de hoger opgeleiden en inwoners met een modaal of hoger inkomen die dit als belangrijk aanmerken. Minder dan een derde deel van de jongeren vindt dat de gemeente moet werken aan de aanwezigheid van een basisschool in de kern om de leefbaarheid in stand te houden. Zij vinden de aanwezigheid van sportvoorzieningen een belangrijker thema.

Figuur 4.38: Wat zijn de belangrijkste onderwerpen waaraan uw gemeente moet werken om de leefbaarheid in uw kern in stand te houden?

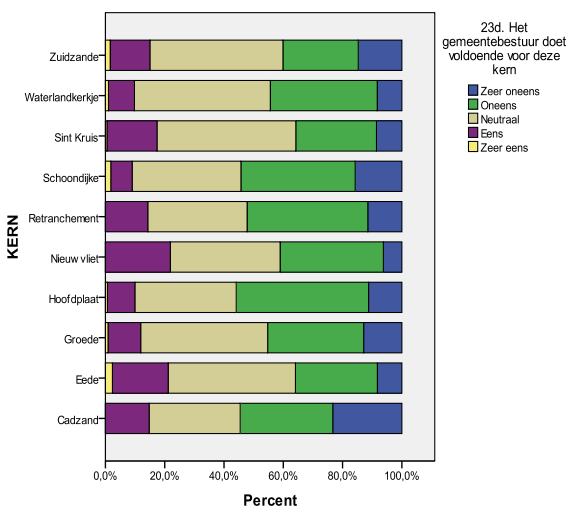
De inwoners die de aanwezigheid van het basisonderwijs in de kern als belangrijk leefbaarheidsthema zien, geven ook aan meer binding met het dorp te hebben (graag in de kern wonen, het een gezellige kern vinden, veel contact hebben met burenen- en mede kernbewoners, zich thuis voelen in de kern, verantwoordelijk voelen voor de leefbaarheid, tevreden over bevolkingsamenstelling van de kern). Ook mensen die geen gebruik maken van het basisonderwijs benoemen de aanwezigheid van basisonderwijs in de kern als belangrijk thema voor leefbaarheid. Beperkt automobiele inwoners noemen opmerkelijk genoeg dit thema juist minder vaak.

Beperkt automobiele inwoners geven in vergelijking met de volledig mobiele inwoners vaker aan dat de gemeente moet werken aan de aanwezigheid en/of bereikbaarheid van zorgvoorzieningen en sportvoorzieningen.

In de kernen Schoondijke en Sint Kruis geven relatief veel inwoners aan dat het onderhoud van straten en groenvoorzieningen aangepakt moet worden. Het voorkomen dat woningen binnen de bebouwde kom als recreatiewoningen worden gebruikt wordt vaak in Retranchement genoemd.

In de vragenlijst konden inwoners naast de voorgegeven antwoorden ook nog zelf aangeven wat zij belangrijk vinden voor de leefbaarheid. Daar is veelvuldig gebruik van gemaakt. Vaak gaat het daarbij om verkeer en veiligheid en woningbouw en ruimtelijke ordening.

Figuur 4.39: Het gemeentebestuur doet voldoende voor deze kern

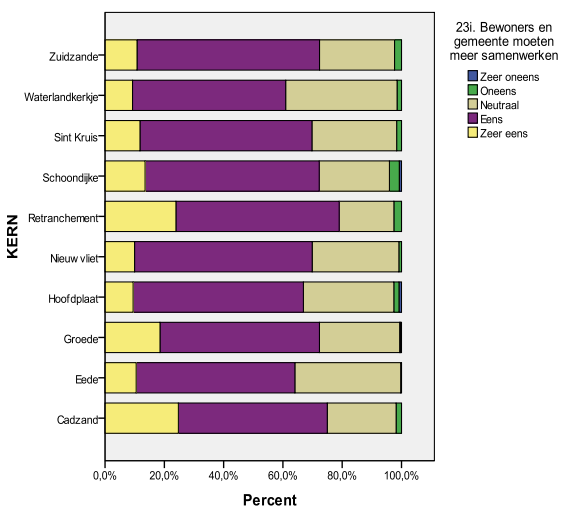
Kruis en Eede is de tevredenheid met hetgeen het gemeentebestuur voor de kern doet het grootst. Maar ook daar vinden nog steeds ongeveer vier van de tien inwoners dat het gemeentebestuur te weinig doet voor de kern.

Over de dorpsraden zijn de inwoners iets positiever. Zij doen voldoende voor de kern en informeren de bewoners voldoende vindt het grootste deel van de inwoners. Alleen in Retranchement heerst de nodige scepsis over het functioneren van de dorpsraad. Schoondijke heeft op dit moment geen dorpsraad. De inwoners schatten de invloed die de dorpsraad heeft op het gemeentebestuur niet hoog in. Slechts een op de vijf inwoners vindt dat de dorpsraad invloed heeft. In Eede, Sint Kruis en Nieuwvliet is men nog het meest van mening dat de dorpsraad invloed heeft. Een ruime meerderheid van 70% van de inwoners vindt dat bewoners en gemeente meer moeten samenwerken. En dat is nodig volgens de inwoners want de helft van hen denkt dat het gemeentebestuur de eigen kern achterstelt bij de grotere kernen.

Slechts een minderheid van de inwoners vindt dat hun dorpshuis goed functioneert, maar daarin zijn de verschillen tussen de kernen erg groot. In Nieuwvliet, Retranchement en Sint Kruis is de tevredenheid het grootst, in Zuidzande en Schoondijke is men het meest ontevreden.

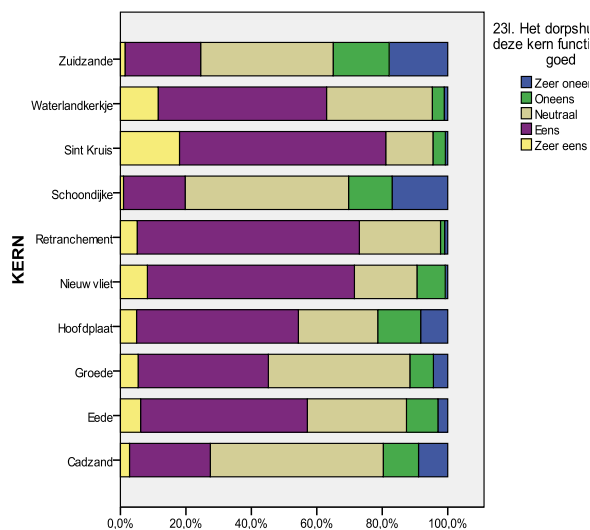
Inwoners van Schoondijke en Cadzand vinden opvallend vaak dat zij onvoldoende culturele voorzieningen hebben. In Groede, Sint Kruis en Waterlandkerkje is men er juist erg tevreden over.

Figuur 4.40: Bewoners en gemeente moeten meer samenwerken

Tweederde van de inwoners is tevreden over het aantal dorpsactiviteiten dat door de inwoners wordt georganiseerd. De tevredenheid in Nieuwvliet is het grootst. Cadzand valt hier op in negatieve zin. Daar is slechts een derde van de inwoners tevreden over het aantal activiteiten dat door bewoners wordt georganiseerd in de kern.

Figuur 4.41: Het dorpshuis van deze kern functioneert goed

In Schoondijke, Hoofdplaat en Cadzand is men het meest ontevreden over wat het gemeentebestuur voor de kern doet. In Cadzand zijn daarbij opvallend veel inwoners die blij geven van grote ontevredenheid. In Nieuwvliet, Sint

Een meerderheid van de inwoners van de kleine kernen vindt dat er onvoldoende plaatsen in de kern zijn waar burgers gemeentelijke informatie kunnen krijgen. Tweederde van de inwoners geeft ook aan dat het goed is als de overheid probeert zoveel mogelijk dienstverlening ook elektronisch beschikbaar te maken. Inmiddels beschikt 85% over een computer met internetverbinding. Vrijwel alle inwoners jonger dan 60 jaar beschikken thuis over een internetverbinding. De manier waarop inwoners op de hoogte blijven van het gemeentelijk nieuws is toch nog duidelijk via de traditionele brievenbus. Slechts 17% geeft aan de gemeentelijke internetsite daarvoor te gebruiken. Driekwart haalt de informatie via het Zeeuwsch-Vlaams Advertentieblad, en tweederde via PZC/BN De Stem of het Rondje West. Een derde van de inwoners laat zich informeren via het gemeentelijk informatieblad.

4.3 Samenvatting

De ervaren leefbaarheid is de door inwoners geformuleerde tevredenheid over de kern als woonplaats. Driekwart van de inwoners in de kleine kernen van de gemeente Sluis is tevreden met de kern als woonplaats. De ervaren leefbaarheid hangt sterk samen met de tevredenheid met de woonomgeving en de tevredenheid met de aanwezige voorzieningen. De tevredenheid met de woonomgeving ligt een stuk hoger dan de tevredenheid met de voorzieningen. Van de woonomgeving krijgt het landschap direct rondom de kern (het buitengebied) de hoogste waardering en de bestrating de laagste. Van de voorzieningen is men het meest tevreden over het basisonderwijs. Het openbaar vervoer en de bibliotheek scoren het laagst.

De voorzieningen waarvan een grote groep respondenten aangeeft deze te gebruiken zijn winkels, huisarts, bank, apotheek, postkantoor, café/restaurant en het ophalen van oud papier. Een gemiddeld gebruik vinden we onder sportvoorzieningen en het dorpshuis. Een lager gebruik zien we bij voor voorzieningen die op specifieke doelgroepen zijn gericht: kerk, basisonderwijs, bibliotheek, openbaar vervoer, speeltuin en trapveldje/speelpleintje.

In de eigen kern maakt men vooral gebruik van het dorps-huis, de basisschool en het trapveldje/speelpleintje. De overige voorzieningen worden vaak in een andere dan de eigen kern gebruikt.

Meer dan driekwart van de inwoners maakt nooit gebruik van het openbaar vervoer. De automobilititeit onder de inwoners van de kleine kernen is zeer groot. Negen van de tien inwoners van 18 jaar en ouder hebben altijd de beschikking over een auto. Degenen die beperkt auto-mobiel zijn, zijn vaker ontevreden over de voorzieningen.

Onder deze relatief kleine groep zijn veel alleenstaanden, mensen met een laag inkomen, laag opleidingsniveau en mensen zonder baan. Zij zijn ook vaker eenzaam. Ook onder ouderen (80 plussers) is er relatief veel eenzaamheid.

De sociale samenhang en dorpsbinding is sterk in de gemeente Sluis. Er is een zeer actief verenigingsleven, waar veel inwoners in participeren. Inwoners die lid zijn van een vereniging ervaren meer binding met het dorp. De aard van de sociale samenhang verschilt sterk tussen de kernen. In Nieuwvliet bijvoorbeeld, is een hoge mate van dorpsbinding met een open karakter naar nieuwkomers. Er is daar een actief sociaal-cultureel dorpsleven gedragen door veel vrijwilligers. In Eede heeft de dorpsbinding een meer gesloten karakter en wordt veel minder sterk gedragen door vrijwilligers. Autochtone dorpsbewoners hechten meer belang aan dorpsbinding dan mensen die ook elders hebben gewoond.

Ook de hulpvaardigheid van de inwoners van de kleine kernen in de gemeente Sluis is groot. De meerderheid van de inwoners verleent wel eens een luisterend oor, geeft een lift of helpt bij een klusje. Bijna tweederde van de inwoners wordt zelf wel eens geholpen bij persoonlijke verzorging, huishoudelijk werk, kinderopvang, klusjes, vervoer en/of administratieve zaken. Slechts 3% van de inwoners geeft aan meer behoefte te hebben aan hulp. In eerder onderzoek in Borsele was dit 17%.

De meerderheid van de inwoners in de kleine kernen voelt zich veilig in de eigen kern. Als mensen een onplezierige gebeurtenis hebben meegemaakt, noemen zij met name vernieling en verkeersongevallen. Wat overlast betreft heeft men vooral last van verkeersdruk.

Negen van de tien inwoners van de kleine kernen woont in een koopwoning. De woningvoorraad is over het algemeen als goedkoop en oud te typeren en daarmee heeft Sluis een woningvoorraad die kwalitatief voor een groot deel de onderkant van de woningmarkt uitmaakt. De demografische ontwikkeling in Sluis waarbij door de vergrijzing het aantal 'uitstervende' huishoudens groter wordt dan het aantal nieuwgevormde huishoudens zal een toenemende druk geven op de verkoopbaarheid van woningen zeker in relatie tot de kwaliteit van de woningvoorraad.

Het belangrijkste onderwerp waaraan de gemeente Sluis volgens de inwoners moet werken om de leefbaarheid in de kleine kernen in stand te houden, is de aanwezigheid van het basisonderwijs. Wat opvalt, is dat het niet alleen de gebruikers van het basisonderwijs zijn die deze opvatting hebben. Daarnaast verdienen winkels voor dagelijkse boodschappen en onderhoud aan straten en groen aandacht als het gaat om het in stand houden van leefbaarheid.

5. Leefbaarheid, woonomgeving en sociale infrastructuur

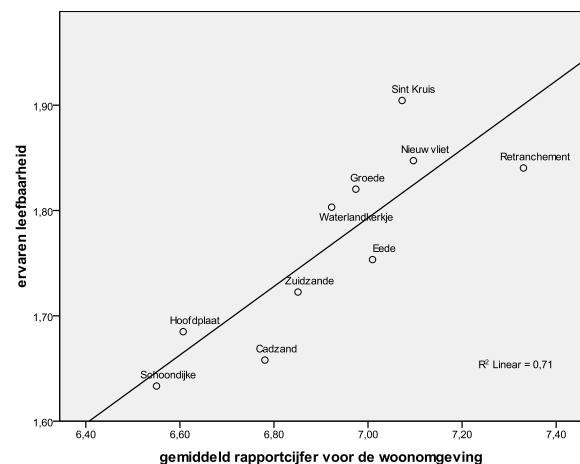
5.1 Ervaren leefbaarheid en woonomgeving

In dit hoofdstuk wordt de verbinding gelegd tussen de veronderstelde leefbaarheid en de dorpsprofilering zoals die in hoofdstuk 3 zijn beschreven en de ervaren leefbaarheid zoals is beschreven in hoofdstuk 4.

De manier waarop mensen hun omgeving ervaren als leefbaar is immers heel subjectief. Wat de een heel leefbaar vindt, kan voor de ander een doorn in het oog zijn en een bron van ergernis. De gemiddelde tevredenheid van de inwoners over hun kern als woonplaats is een indicator voor de ervaren leefbaarheid van een dorp. En die tevredenheid blijkt samen te hangen met het oordeel over de woonomgeving maar ook met het oordeel over voorzieningen in de kern.

De gebouwen zijn daarbij beeldbepalend in de beoordeling van de woonomgeving. Kernen met een hogere gemiddelde woonwaarde en een groter aandeel hoger inkomens krijgen een hogere waardering van de inwoners. Een welvarender uitstraling van de kern en een welvarender bevolking gaan dus samen met een grotere tevredenheid met de kern als woonplaats. Er is géén relatie tussen de ervaren leefbaarheid in een kern en de cultuurhistorische aantrekkelijkheid zoals gewaardeerd door De Klerk (2003). Leefbaarheid wordt daarmee door de inwoners voor een belangrijk deel afgemeten aan de woonkwaliteit.

Figuur 5.1: Ervaren leefbaarheid en beoordeling woonomgeving

Er is een duidelijk verband tussen het oordeel over de voorzieningen in een kern en de ervaren leefbaarheid. En ook hier geldt dat dit oordeel heel subjectief kan zijn. Voor de ene inwoner is het postagentschap belangrijk, terwijl dat voor een ander geen enkele rol speelt in de beleving van leefbaarheid. Maar in tegenstelling tot wat hier over het algemeen wordt verwacht blijkt dat een omvangrijkere sociale infrastructuur de gemiddelde beleving van de leefbaarheid niet vergroot. In tegendeel, de ervaren leefbaarheid is het grootst in kernen met de minste voorzieningen. De afwezigheid van een pinautomaat of andere financiële dienstverlening en de afwezigheid van een basisschool of andere onderwijsvoorzieningen heeft dus over het algemeen genomen geen negatief effect op de ervaren leefbaarheid van de kern.

De aanwezigheid van voorzieningen speelt desalniettemin een belangrijke rol in discussies over de leefbaarheid van dorpen. Daarmee wordt verondersteld dat de feitelijke aanwezigheid van verenigingen en voorzieningen, de aard en het niveau van sociale activiteiten toch iets zegt over de leefbaarheid in een dorp. In dit onderzoek blijkt dat juist in de kleinste kernen de tevredenheid met de kern als woonplaats het grootst is.

Maar inwoners van een klein dorp verwachten natuurlijk ook niet dat in hun dorp een middelbare school is of een ziekenhuis of een grootbankkantoor. Kernen van verschillende omvang zijn daarom op dit punt moeilijker met elkaar te vergelijken.

Om kernen toch goed met elkaar te kunnen vergelijken wordt er bij de barometer leefbaarheid rekening gehouden met de omvang van de kern, de 'schaal van wonen'. Dit resulteert in een score die we de veronderstelde leefbaarheid van een kern noemen. De op die manier gestandaardiseerde score geeft aan in welke mate het voorzieningenniveau, het verenigingsleven en het activiteitsniveau in een kern past bij een kern van die omvang.

5.2 Dimensies van leefbaarheid

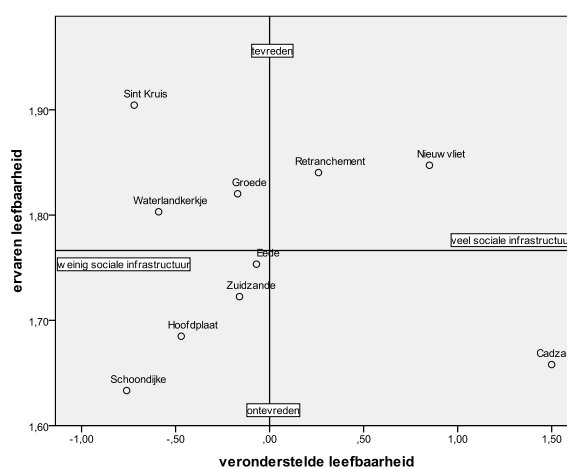
Wanneer we de ervaren en de veronderstelde leefbaarheid met elkaar in verband brengen ontstaat het beeld zoals weergegeven in figuur 5.2 op pagina 70.

Er blijkt geen eenduidige relatie meer te zijn tussen de ervaren leefbaarheid in een kern en de veronderstelde leefbaarheid. De helft van de kernen ligt op een lijn waarin ervaren leefbaarheid oploopt met een oplopende veronderstelde leefbaarheid. Nieuwvliet is daarbij de kern met een hoge tevredenheid over de kern als woonplaats en tegelijkertijd een hoge score voor de sociale infrastructuur. In Schoondijke is relatief weinig sociale infrastructuur en zijn inwoners ook minder tevreden. In Cadzand is wel veel infrastructuur, maar zijn de inwoners minder tevreden. In Sint Kruis is weinig infrastructuur, maar zijn de inwoners wel erg tevreden.

Meer voorzieningen, verenigingen of een actiever verenigingsleven betekent dus nog niet automatisch dat inwoners meer tevreden zijn en de leefbaarheid wordt versterkt. De voorbeelden van Sint Kruis en in mindere mate Waterlandkerkje, Groede en Retranchement tonen aan dat kernen met relatief weinig voorzieningen ook als zeer leefbaar kunnen worden ervaren en daarmee behoren tot de meer succesvollere woondorpen. Woondorpen onderscheiden zich namelijk op basis van woonkwaliteit. Autonome dorpen daarentegen, hebben een sterk gemengde functie, waarbij het dorp naast wonen ook voorziet in werk en voorzieningen.

Kernen zijn herkenbaar te typeren als de ervaren leefbaarheid in verband wordt gebracht met de veronderstelde leefbaarheid. Wanneer zowel de ervaren als de veronderstelde leefbaarheid groot is, kunnen we spreken van een succesvol autonoom dorp (Nieuwvliet). Een kern met een hoge ervaren leefbaarheid maar met een geringe veronderstelde leefbaarheid is een succesvol woondorp (Sint Kruis). Kernen met veel sociale infrastructuur maar veel ontevredenheid is een zwak autonoom dorp (Cadzand) en kernen met veel ontevredenheid en weinig sociale infrastructuur is een onsuccesvol woondorp (Schoondijke). Het zal duidelijk zijn dat met name de kernen die op beide assen slecht scoren extra aandacht verdienen.

Figuur 5.2: Ervaren en veronderstelde leefbaarheid

5.3 Samenvatting

De gemiddelde tevredenheid van de inwoners over hun kern als woonplaats is een indicator voor de ervaren leefbaarheid van een dorp. En die tevredenheid blijkt samen te hangen met het oordeel over de woonomgeving maar ook met het oordeel over voorzieningen in de kern. Een welvarender uitstraling van de kern en een welvarender bevolking gaan samen met een grotere tevredenheid met de kern als woonplaats.

Er is een duidelijk verband tussen het oordeel over de voorzieningen in een kern en de ervaren leefbaarheid. Maar in tegenstelling tot wat hier over het algemeen wordt verwacht blijkt dat een omvangrijkere sociale infrastructuur de gemiddelde beleving van de leefbaarheid niet vergroot. In tegendeel, de ervaren leefbaarheid is het grootst in kernen met de minste voorzieningen.

De aanwezigheid van voorzieningen speelt desalniettemin een belangrijke rol in discussies over de leefbaarheid van dorpen. Daarmee wordt verondersteld dat de feitelijke aanwezigheid van verenigingen en voorzieningen, de aard en het niveau van sociale activiteiten toch iets zegt over de leefbaarheid in een dorp.

Wanneer we de ervaren en de veronderstelde leefbaarheid met elkaar in verband brengen ontstaat het beeld zoals weergegeven in figuur 5.2 Er blijkt geen eenduidige relatie meer te zijn tussen de ervaren leefbaarheid in een kern en de veronderstelde leefbaarheid.

Meer voorzieningen, verenigingen of een actiever verenigingsleven betekent dus nog niet automatisch dat inwoners meer tevreden zijn en de leefbaarheid wordt versterkt. De voorbeelden van Sint Kruis en in mindere mate Waterlandkerkje, Groede en Retranchement tonen aan dat kernen met relatief weinig voorzieningen ook als zeer leefbaar kunnen worden ervaren.

Kernen zijn herkenbaar te typeren als de ervaren leefbaarheid in verband wordt gebracht met de veronderstelde leefbaarheid. Wanneer zowel de ervaren als de veronderstelde leefbaarheid groot is, kunnen we spreken van een succesvol autonoom dorp (Nieuwliet). Een kern met een hoge ervaren leefbaarheid maar met een geringe veronderstelde leefbaarheid is een succesvol woondorp (Sint Kruis). Kernen met veel sociale infrastructuur maar veel ontevredenheid is een zwak autonoom dorp (Cadzand) en kernen met veel ontevredenheid en weinig sociale infrastructuur is een onsuccesvol woondorp (Schoondijke). Het zal duidelijk zijn dat met name de kernen die op beide assen slecht scoren extra aandacht verdienen.

6. Conclusies en aanbevelingen

Inleiding

Leefbaarheid is een breed begrip en is in dit onderzoek uitgewerkt naar de veronderstelde leefbaarheid en de ervaren leefbaarheid.

De *veronderstelde leefbaarheid* verwijst naar het woonmilieu, het activiteitsniveau, het verenigingsleven en de voorzieningen in een dorp, oftewel de sociale infrastructuur. Een groter aantal inwoners in een kern levert een omvangrijker draagvlak voor voorzieningen en verenigingen.

In zijn algemeenheid zien we in de gemeente Sluis dat de omvang van de sociale infrastructuur sterk samenhangt met het inwoneraantal. De ervaren leefbaarheid hangt samen met goede voorzieningen en een mooie en hoogwaardige leefomgeving.

De *ervaren leefbaarheid* is de door inwoners geformuleerde tevredenheid over de kern als woonplaats. De ervaren leefbaarheid is afhankelijk van de tevredenheid met de woonomgeving en de tevredenheid met de aanwezige voorzieningen.

Driekwart van de inwoners van de kleine kernen van de gemeente Sluis is tevreden met de kern als woonplaats. Een kwart is matig tevreden of zelfs ontevreden. Die tevredenheid ligt lager dan verwacht en is daarmee een punt van aandacht.

Een kwart van de bewoners van de kleine kernen is matig tevreden of ontevreden met de kern als woonplaats. Het landschap in de directe omgeving van de kern wordt het hoogst gewaardeerd. De bestrating, verkeersveiligheid en groenvoorzieningen worden minder hoog gewaardeerd. Over de voorzieningen in de kern zijn inwoners minder tevreden dan over de woonomgeving. Openbaar vervoer scoort daarbij het laagst.

De bevolkingsprognoses laten voor vrijwel alle kernen de komende jaren een duidelijke krimp zien. Dit zal zich ook op huishoudensniveau manifesteren. Er zullen meer huishoudens 'uitsterven' dan er nieuw worden gevormd. De lage kwaliteit van grote delen van het woningbestand in de gemeente en de geringe financiële middelen van de gemeente maakt dat hier een enorm probleem op het gebied afkomt dat de gemeente alleen niet kan oplossen. Er ligt een grote uitdaging om samen met de provincie, de woningcorporatie en andere partijen een kwaliteitsslag in de woonomgeving te maken en een daarbij passende en betaalbare sociale infrastructuur te realiseren.

De vijf grote kernen

Oostburg heeft van alle kernen in de gemeente de meest uitgebreide sociale infrastructuur en is daarmee met recht de dragende kern van de gemeente. Oostburg is voor de meeste inwoners van de kleine kernen dé centrumkern van de gemeente. Daar gaan zij naar toe voor hun voorzieningen. Het sterkst komt dit tot uitdrukking bij bibliotheek, sportvoorzieningen, winkels en bank/postkantoor. De centrale ligging zal daarbij zeker een rol spelen. Met een geringe cultuurhistorische aantrekkelijkheid staat Oostburg echter niet in alle opzichten goed op de kaart. Het is van alle door de provincie benoemde dragende kernen in Zeeland de enige kern die geen groei van het aantal inwoners heeft gekend. Voor deze kern heeft het provinciale bundelingsbeleid waarbij dragende kernen extra mogelijkheden kregen om te groeien dus niet gewerkt.

Aanbeveling 1

Versterk de aantrekkelijkheid van Oostburg als centrumkern van de gemeente, waarbij de functie van centrumkern prioriteit krijgt boven de toeristische functie.

Breskens, de tweede grote kern van de gemeente, ligt decentraal en wordt alleen door de inwoners van de direct omliggende kernen gebruikt als centrumkern, vooral als het gaat om zorgvoorzieningen.

Aardenburg ligt net als Breskens decentraal en wordt alleen door de inwoners van Eede en Sint Kruis gebruikt als centrumkern, vooral als het gaat om basisonderwijs (met name Sint Kruis), zorgvoorzieningen, sportvoorzieningen, bibliotheek en financiële dienstverlening (post- en bankzaken).

IJzendijke en Sluis, de andere twee middelgrote kernen van de gemeente liggen ook decentraal. Beide kernen worden door de inwoners van de kleine kernen heel weinig gebruikt als centrumkern. Alleen IJzendijke wordt als centrumkern gebruikt als het gaat om zorgvoorzieningen door mensen uit Hoofdplaat, Waterlandkerkje, Schoondijke en Sint Kruis.

De tien kleine kernen

De kleinere kernen van de gemeente missen vaak meerdere elementen in de sociale infrastructuur. Dit levert voor elke kern een eigen profiel op, waarbij in de ene kern juist de horecavoorzieningen sterk zijn, vaak samenhangend met toerisme, terwijl in de andere kern meer onderwijsvoorzieningen of zorgvoorzieningen het profiel bepalen. Opvallend is dat het verenigingsleven en de culturele voorzieningen in vrijwel alle kernen hoog scoort. Er is een rijk verenigingsleven in de kernen van de gemeente Sluis. Dit wordt ook duidelijk uit de kernbeschrijvingen die zijn gemaakt op basis van gegevens en gesprekken met dorpsraden en sleutelfiguren.

De kustplaatsen Nieuwvliet en Cadzand nemen een aparte plaats in omdat de meeste voorzieningen daar vooral in het kustgedeelte (bad) liggen enkele kilometers verderop bij het strand. Voor veel inwoners van de kern worden deze vooral op toeristen gerichte voorzieningen niet als hun kernvoorzieningen beschouwd. Elke kern heeft een genormeerde totaalscore gekregen voor de sociale infrastructuur. Cadzand en Nieuwvliet zijn dan kernen met een omvangrijkere sociale infrastructuur dan we op grond van het inwoneraantal zouden verwachten. In Nieuwvliet is de hogere genormeerde score voor de sociale infrastructuur het gevolg van de aanwezigheid van horeca- en winkelvoorzieningen, een goede bereikbaarheid en een actief verenigingsleven. Cadzand heeft een hogere score omdat het ook verschillende sport- en onderwijsvoorzieningen heeft.

Waterlandkerkje, Hoofdplaat en Schoondijke hebben een geringere sociale infrastructuur dan verwacht op basis van het inwoneraantal. Alle drie kernen missen voorzieningen voor financiële dienstverlening en zorg. Als je de web-diagrammen bekijkt, dan klopt dit niet. Schoondijke en

Hoofdplaat hebben wel financiële dienstverlening. Door haar ligging en ontsluiting is in Hoofdplaat de bereikbaarheid van voorzieningen elders aan de lage kant. In Waterlandkerkje zijn geen winkels voor dagelijkse boodschappen. Schoondijke is de kern die het meest kwetsbaar is door een minder aantrekkelijke woningvoorraad met een lage gemiddelde woningwaarde en een groot aandeel huishoudens met een laag inkomen. De doorklieving van de kern met een drukke (vracht)verkeersweg is ook niet bevorderlijk voor de sociale samenhang. Het is bovendien een kern waarin geen dorpsraad actief is.

Kernen zijn herkenbaar te typeren als de ervaren leefbaarheid in verband wordt gebracht met de veronderstelde leefbaarheid. Wanneer zowel de ervaren als de veronderstelde leefbaarheid groot is, kunnen we spreken van een succesvol autonoom dorp (voorbeeld: Nieuwvliet). Kernen met een hoge ervaren leefbaarheid maar met een geringe veronderstelde leefbaarheid zijn succesvolle woondorpen (voorbeeld: Sint Kruis). Kernen met veel sociale infrastructuur maar veel ontevredenheid zijn te typeren als zwak autonome dorpen (voorbeeld: Cadzand) en kernen met veel ontevredenheid en weinig sociale infrastructuur is een onsuccesvol woondorp (voorbeeld: Schoondijke). Het zal duidelijk zijn dat met name de kernen die op beide assen slecht scoren extra aandacht verdienen.

Aanbeveling 2

Stimuleer als gemeente samen met de woningcorporatie de totstandkoming van een inwonersplatform of dorpsraad in Schoondijke. Ga in Schoondijke actief aan de slag met een dorpsverbeteringsplan waarin het aanpakken van de doorklieving van de kern door de N61 prioriteit krijgt. Het aanleggen van een (halve) rondweg kan deze problematiek verminderen.

De vergrijzing zet de komende jaren door en dat zal ontegenzeggelijk gevolgen hebben voor de sociale infrastructuur van de kernen. Met name de groep 60-80 jarigen zal in de komende jaren toenemen. Het aantal 15-60 jarigen zal afnemen. Dit betekent dat de beroepsbevolking zal dalen. Veel inwoners van de kleine kernen werken nu in de gemeente Sluis. De economische crisis zal hierdoor een beperktere invloed hebben op de werkloosheid dan elders waar de vergrijzing minder sterk is.

Door de toenemende vergrijzing zullen (zeker op termijn) ook zorgvoorzieningen belangrijker worden. Met name minder mobiele inwoners vragen om aanwezige of bereikbare zorgvoorzieningen. Er blijken nu in kernen met meer ouderen ook meer voorzieningen voor ouderen te zijn. Het draagvlak voor deze decentrale voorzieningen zal toenemen.

Aanbeveling 3

Zet in op een zo goed mogelijk georganiseerde en vanuit de kleine kernen zo bereikbaar mogelijke zorgvoorzieningsstructuur. Het draagvlak hiervoor groeit door de vergrijzing en de verminderende mobiliteit van ouderen vraagt er ook om.

De woonomgeving

De toenemende sterfte en het dalende aantal geboorten heeft verregaande consequenties voor de leefbaarheid. Er zullen veel huishoudens 'verdwijnen' en de achterblijvende lege huizen zullen zich moeten vullen met nieuwe inwoners. Anders dreigt leegstand en verpaupering. De versterking van de aantrekkelijkheid van de woonomgeving zal daarbij doorslaggevend zijn. De gemeente Sluis heeft met haar stranden een belangrijke toeristische troef in de zomer, maar zal buiten het toeristenseizoen 'verblijvers' aan zich moeten binden. Jongeren zijn meer dan andere inwoners tevreden over de woonomgeving, maar veel minder met de voorzieningen. Zij geven ook aan minder tevreden te zijn met hun kern als woonplaats.

Aanbeveling 4

Stimuleer recente gevestigde en jonge inwoners om te "investeren" in hun eigen kern en betrek hen bij het sociale en culturele leven van kernen. Dorpsraden kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Kijkend naar de waardering van de inwoners voor de woonomgeving dan zien we dat de inwoners van de gemeente Sluis daarover minder tevreden zijn dan de inwoners van de gemeente Borsele. Daarbij zijn er grote verschillen tussen kernen, Schoondijke scoort het laagste en Retranchement het hoogst. De woonomgeving is uitgesplitst naar verschillende aspecten. Het aspect dat het hoogst scoort is het buitengebied ofwel het landschap direct rondom de kern. De laagste waardering wordt gegeven aan de bestrating, de verkeersveiligheid en de groenvoorzieningen. Om de tevredenheid van de huidige inwoners en de aantrekkelijkheid voor toekomstige inwoners te vergroten is een goed gewaardeerde woonomgeving van belang.

Aanbeveling 5

Versterk de aantrekkelijkheid van kleinere kernen door het verbeteren van de bebouwde woonomgeving. Daarbij valt zoals inwoners aangeven te denken aan verbeterde bestrating en groenvoorzieningen, maar ook de verbetering van het woningbestand. Daarin is een kwaliteitsslag noodzakelijk. Te denken valt aan nieuwe functies of samenvoegen woningen. Daarnaast is een sloopbeleid op basis van een goed programma onvermijdelijk.

Onderwijs

In vrijwel alle kernen zal het aantal kinderen afnemen. Dit betekent dat in een aantal kernen het voortbestaan van de basisschool onzeker wordt. De roep om een basisschool in de kern is groot, maar is vaak helemaal niet gerelateerd aan het gebruik ervan. Er is op dit moment geen relatie tussen de aanwezigheid van gezinnen met kinderen en voorzieningen speciaal voor die groep. Opmerkelijk is dat de enige kern zonder een basisschool zelfs de kern is met relatief de meeste gezinnen met kinderen. De aantrekkelijkheid van de woonomgeving en het woningbestand speelt hierbij een belangrijke rol, maar ook de manier waarop het leerlingenvervoer is geregeld.

De basisschool krijgt van alle voorzieningen nog de meeste waardering, maar is tegelijkertijd wel een punt van zorg voor de inwoners. Meer dan de helft van de inwoners van de kleine kernen vraagt de gemeente te werken aan leefbaarheid door de basisschool in de kern te behouden. Dat is beduidend meer dan het aantal gebruikers van het basisonderwijs. Blijkbaar appelleert men aan de bredere sociale functie van een dorpschool. Het aantal basisschool leerlingen gaat de komende jaren echter sterk dalen en zal het draagvlak ondermijnen. Het is vrijwel onafwendbaar dat enkele kleine scholen hun deuren zullen moeten sluiten. Een beleid dat is gericht op het zo lang mogelijk in stand houden van kleine basisscholen zal het uiteindelijk verliezen.

Aanbeveling 6

In plaats van in te zetten op het behoud van (te) kleine basisscholen kan de gemeente beter inzetten op bereikbaarheid en kwaliteit.

Maak samen met de besturen van basisscholen en dorpsraden een integraal basisscholenplan voor de gehele gemeente, waarin kwaliteit en bereikbaarheid voorop staan.

Contacten en activiteiten

Inwoners die lid zijn van een sportvereniging zijn vaak ook lid van een andere vereniging. Ouderen zijn veel minder vaak lid van een sportvereniging of sportschool dan jongeren. Door het voorspelde dalend aantal jongeren kan er druk ontstaan op de sportverenigingen en ook het gebruik van sportvoorzieningen zal dalen.

Aanbeveling 7

De gemeente doet er goed aan om in het licht van de krimp en de vergrijzing in samenspraak met dorpsraden en sportverenigingen te kijken naar de huidige spreiding van sportvoorzieningen en een plan te maken voor een duurzame en betaalbare sportinfrastructuur in de gemeente.

Hoewel ouderen over meer vrije tijd kunnen beschikken, zijn de inwoners in de spitsuurfase van het leven (30-60 jaar) het meest actief in het verenigingsleven en doen meer aan vrijwilligerswerk. Zij vormen daarmee een belangrijke drager voor het activiteitsniveau van een kern. De vergrijzing kan een negatieve invloed hebben op de energie die inwoners steken in de sociale infrastructuur van hun kern en vormt daarmee een bedreiging voor een actief en vitaal dorpsleven. Mensen in de leeftijdscategorie 80 jaar en ouder geven aan zich vaker eenzaam te voelen dan mensen in de andere leeftijdscategorieën. Probeer ook deze mensen actief en betrokken te houden om deze gevoelens tegen te gaan.

Aanbeveling 8

Voer een stimulerend leefbaarheidsbeleid voor ouderen in de kernen. Houd ze actief betrokken bij activiteiten en het verenigingsleven. Gezondheid en bewegen zijn belangrijke thema's waarop ouderen zich laten aanspreken.

Stimuleer vrijwilligerswerk in de kleine kernen. De aanwezigheid van vrijwilligers zorgt voor een actief dorpsleven en vrijwilligers zijn veelal noodzakelijk voor de instandhouding van bepaalde voorzieningen.

Mobiliteit

De automobilititeit van inwoners is hoog. Meer dan 80% van de 15 jaar en ouderen kan altijd gebruik maken van een auto (als chauffeur of passagier). Voor de ervaren leefbaarheid van kernen is daarom een goede bereikbaarheid van voorzieningen belangrijker dan de aanwezigheid van een compleet pakket aan voorzieningen in elke kern. Er zijn wel kwetsbare groepen die vaak afhankelijk zijn van openbaar vervoer: Natuurlijk de jonge schoolgaande jeugd onder de 18 maar ook met de name alleenstaande ouderen met een laag inkomen.

Aanbeveling 9

Zet in op een goed algemeen toegankelijk en flexibel vervoersysteem dat in de praktijk voldoet aan de vervoersbehoeften van inwoners en 'verblijvers'. Geef daarbij speciale aandacht aan kwetsbare groepen. Sluit aan bij het provinciale initiatief tot integratie van openbaar vervoer en doelgroepenvervoer.

Afstemming

Gezien de complexiteit van de materie en de samenwerking die op vele terreinen aangegaan moet worden, is het belangrijk een goed plan op te stellen. Dit plan is erop gericht de samenhang tussen de verschillende initiatieven te waarborgen, de voortgang te bewaken en de samenwerking tussen de verschillende partijen te coördineren.

Aanbeveling 10

Gemeente, provincie, woningbouwcorporatie en andere partijen, die belangrijk zijn voor het in stand houden van de leefbaarheid, dienen de handen ineen te slaan en te werken aan het realiseren van een kwaliteitslag in de leefbaarheid van de gemeente.

Literatuurlijst

CBS, Statline, www.CBS.nl

Klerk, A.P. de (2003), 'Het Nederlandse landschap, de dorpen in Zeeland en het water op Walcheren'. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Utrecht: Matrijs.

Provincie Zeeland (2006), 'Omgevingsplan Zeeland 2006-2012'. Middelburg: Provincie Zeeland.

Provincie Zeeland (2008), 'Onverkende Paden. Uitdagingen voor de provincie Zeeland door de veranderende bevolkingsopbouw'. Middelburg, Provincie Zeeland.

Scoop (2003), 'Verschuivende verbanden. Trendstudie naar processen van individualisering in Zeeland'. Middelburg: Scoop.

Scoop (2007), 'Wonen in Zeeland: een beleidsgericht analyse van het WoON 2006'. Middelburg, Scoop.

SCP (2007), 'Het Beste van twee werelden. Plattelanders over hun leven op het platteland'. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

SCP (2008), 'Het platteland van alle Nederlanders. Hoe Nederlanders het platteland zien en gebruiken'. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

SCP (2008), 'Overgebleven Dorpsleven. Sociaal kapitaal op het hedendaagse platteland'. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

UvA/Scoop (2008), 'De sociale draagkracht van dorpen in Borsele. Leefbaarheid, sociale cohesie en community care in kleine dorpen'. Amsterdam: AMIDSt (Amsterdam institute for Metropolitan and International Development Studies).

